

PÅ POST

I MO HÄRAD

Erik Lindgren

*Gunn Nyredermeden Johan Gasslanders
77 Porto Debet År 1772.*

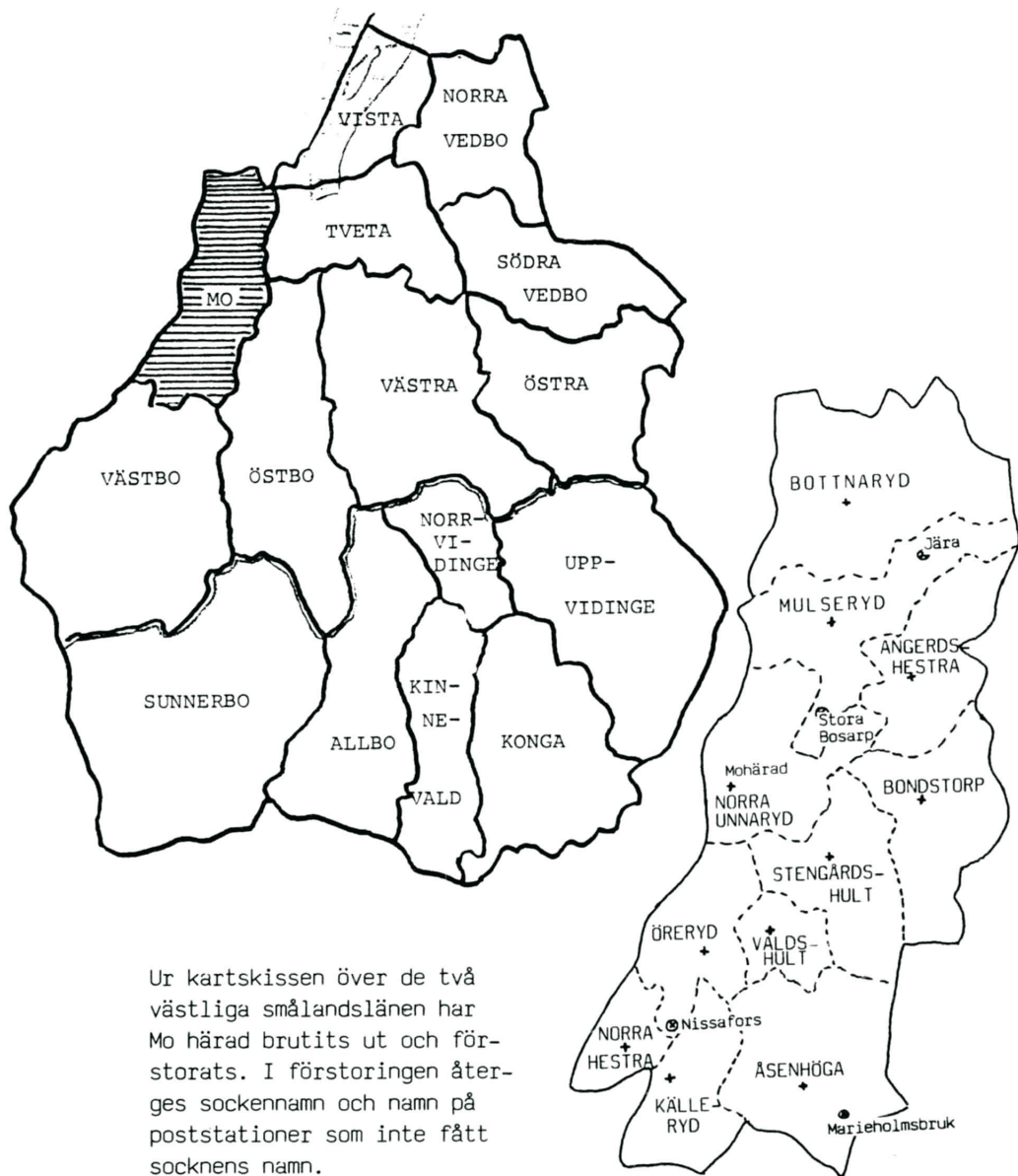
	Ad.	Silver
<i>October måned</i>		
<i>Stockholm 5. N. Barkenborn</i>	1.	7.
<i>Jonköping 5. Hof. Ammens Redgech</i>	1.	3.
<i>November måned</i>		
<i>Wexio 10. Petrus Tollin</i>	1.	7.
<i>Jonköping 24. N. Barkenborn</i>	2.	0.
<i>December måned</i>		
<i>Wexio 8. Petrus Tollin</i>	2.	2.
<i>Helsing 8. Johan Tingge</i>	1.	3.
<i>Stockholm 15. Samuel Dracander</i>	2.	14.
<i>Recommendations pag</i>		
<i>Konolf 15. Johan Linderoth</i>	1.	3.
<i>Uppsala 24. Peter Cloderns</i>	4.	28.
<i>År 1773. Januarii måned</i>		
<i>Stockholm 2. Samuel Dracander</i>	1.	7.
<i>Wexio 5. Petrus Tollin</i>	1.	8.
<i>Helsing 16. Joh. Alnoe</i>	2.	6.
<i>Recommendation</i>		
<i>Uddevalla 16. Johan Gasslander</i>	1.	8.
<i>Recommendations pag</i>		
		8.
<i>Summa 4.</i>		
<i>Qvarsebo 77. Kontor, den 13. Jan. 1773.</i>		
<i>Anders Kjellerstedt</i>		
<i>Nursorge</i>		

*Redligt betalt med 1. Röggrund
vinstigt betalt Arfode, som
Gunnar Örnind och Anders
Gundersen Uffagra*

Detta är ett foto av silversmeden Johan Gasslanders portoräkning med postmästaren i Qvarsebo för tiden oktober 1771 - januari 1773. Brevportot har beräknats efter 1767 års taxa. Räkningen är under-tecknad av postmästare Anders Kjellerstedt och kvitterad på bak-sidan (kopia därav fotograferad under originalräkningen). Bilden är hämtad ur Lennart Bergs samling.

Innehåll

Förord.....	sid 5
Postföring 1719 och 1880.....	7
Visitationsprotokoll.....	8
Postpass.....	12
Tvist om lösväska.....	16
Jära.....	20
Nissafors.....	25
1874 års poststationer	
Angerdshestra.....	29
Bondstorp.....	36
Bottnaryd.....	40
Mohärad.....	48
Mulseryd.....	52
Stengårdshult.....	60
Åsenhöga.....	64
Öreryd.....	70
Järnvägspoststationen Hestra.....	76
Yngre lantpoststationer	
Stora Bosarp.....	87
Marieholmsbruk.....	91
Socknar utan egna poststationer	
Valdshult.....	96
Källeryd.....	98
Posten väster om gränsen.....	101
Personregister.....	111

Förord

Ljusa intryck från resan i maj 1988 med Historiska Föreningen i Växjö till intressanta orter i Mo härad har gett mig anledning att prioritera denna del i min fortsatta berättelse om småländska postorter.

I brist på reaktioner över de båda senaste böckerna, "Kongaposten" och "Berättelser från glesbygd" har jag valt att även i denna bok använda den systematik som jag började med redan i "Posthistoria från Ljungby kommun".

Även i Mo härad dominerar år 1874 den postala expansionen med den omorganisation som följde på beslutet om att postverket skulle överta ansvaret för kronobrevbäringen i ny form. Men häradet ger också smakprov på andra händelser som påverkat utvecklingen för Posten. I dess allra sydligaste ände passerade järnvägen Borås-Alvesta, som inte bara satte sin prägel på förändringar i Norra Hestra och Källeryds socknar utan till och med höll på att medföra tidig indragning av längre bort liggande poststationer.

Intressant är också det faktum att häradet fick ett eget förvaltningspostkontor redan 1739, då postkontoret med namnet Qvarsebo i Mossebo socken i Västergötland flyttades till hemmanet Wik i Norra Hestra församling, inte långt från Nissafors bruk. Brukets reaktion över att postkontoret 113 år senare flyttades ännu en gång, nu till Gislaved, har jag ansett väl värd att ägna uppmärksamhet.

Till kulturnämnderna i Gislaveds, Gnosjö och Jönköpings kommuner uttalar jag mitt varma tack för stöd och uppmuntran i anslutning till denna bok. Gunnel har som vanligt lagt ner mycken tid på korrekturläsning och förbättring av texten, för vilket jag är innerligt tacksam.

Växjö i september 1989

Erik Lindgren

Ortregister

Siffror med fetstil markerar den sida på vilken huvuduppsatsen börjar för den angivna orten.

Agutarim	9	Klinten	91	Sjöbo	37
Angerdshestra	29	Knotsrydet	41	Skarköp	94
Arvidabo	33	Kolabo	61	Sm Taberg	31
Axsjö	45	Kramphult	69	Steneby	102
Bogla	38	Kylingared	105	Stenehestra	11
Bondstorp	12, 36,54	Kåkulla	45	Stengårdshult	60
Bottnaryd	40	Kållerstad	15	Stigaryd	56
Bredaryd	15, 62	Källeryd	73,98	Stora Bosarp	17, 87
Bråtahagen	21, 42	Käringebacka	67	Strängsered	23, 105,106
Brömsebro	48	Lagestorp	45	Styrshult	60
Byarum	7	Ledhestra	24, 40	Svansö	45
Båraryd	7	Liared	43, 105,108	Sämb	104
Dalstorp	104	Lilla Bosarp	18, 30,52	Svinhult	56
Ekhaga	67	Löckna	45	Sävdabo	31
Ekåsen	29	Lövås	56	Södra Hestra	85
Engebacken	59	Marbäck	50, 104	Sö.Sunnerbo	64
Femsjö	12	Marieholm	65	Sörby	100
Gislaved	16	-- sbruk	91	Takebo	45
Gnosjö	28, 65	Mohärad	48,89	Tranemo	80
Grönahög	50, 104	Mossebo	16, 80	Trädet	102
Gullered	41, 105	Mulsered	46	Ubbaredsby	46
Gunillaberg	45	Mulseryd	52,87	Ulricehamn	20
Gyllenfors	64	Målskog	29	Ulvestorp	72
Gynnås	73, 100	Månsarp	12	Unnaryd	10, 15
Gårö	92	Mörlanda	102	Valdshult	81, 96
Gölingstorp	49, 102	Nissafors	16, 25,70	Velebo	69
Hallaboryd	97	Nissanäs	30	Wik	16, 81
Hansabo	45	Norra Hestra	73	Vårgårda	86, 102
Helgabo	56	Nygård	67	Vägamo	64
Hestra	76	Näs	99	Värnamo	66
Hillerstorp	92	Olsbo	45	Västboås	15
Hjelmafors	104	Ormen (torp)	34	Åsenhöga	12, 64,91
Högelycke	45	Qvarsebo	16	Åsebo	56
Hössna	42, 105	Rasjö	62	Ödh	99
Jära	8, 20	Reftele	84	Ölsremma	104
Järstorp	68	Ryd	23, 56	Öreryd	70
Klevshult	7, 92	Röksberg	58	Öst.Svinhult	35

Postföring 1719 och 1880

En blick på 1740 års karta över postvägar och gästgivaregårdar i Jönköpings län visar på två förbindelser söderut från Jönköping i länets västra del. Den ena går nästan rakt söderut genom Byarum och Klevshult till Värnamo och därifrån via Tännö till Ljungby. Det är i huvudsak den gamla Lagastigen som den första svenska postlinjen delvis följde på sin södra del. Markaryd var till en början den viktiga gränspunkten för den postlinje som redan från 1620 var öppen även för privatpost i viss omfattning, nämligen för köpmansbrev. Linjen fortsatte då genom det danska Skåne och vidare över de danska öarna och genom Jylland till Hamburg.

Nio år efter det svenska postverkets formella födelse år 1636 fick Sverige genom freden i Brömsebro Halland "på trettio år". Detta medförde en förändring av huvudlinjen för utrikesposten. Man började använda Nissastigen i stället och kunde via den nå Halmstad, som blev det nya utväxlingspostkontoret. Dit flyttade postmästaren från Markaryd.

Därmed fick Nissastigen även för postverket en mycket stor betydelse, lika viktig som den varit som härväg för krigare. På 1740 års postkarta är det den sydvästliga linjen från Jönköping som dominerar.

I boken "Kommunikation i Västbo" redovisas posthemman och postbönder på den del av postlinjen längs Nissastigen som löper genom Västbo härad. De uppgifterna är hämtade från det visitationsprotokoll som postinspektör Petter Aschan sände till poststyrelsen år 1719. Här skall helt kort redovisas hans rapport i vad avser sträckan från Jönköping fram till Båraryd, som är det

nordliga posthemmanet i Västbo härad. Han kallar den delen av sin rapport för iakttagelser "på stora stråkvägen ifrån Jönköping genom Halmstad åt Helsingborg".

Några ord om postmästare Aschan kan vara på sin plats. Han hör inte till dem som gjort särskilt mycket väsen av sig, men spår av hans verksamhet finner man i Riksarkivet. Född år 1681 hade han redan som 14-åring tjänstgjort på häradsskrivarekontor och fick en tjänst på landskontoret i Linköping, 18 år gammal. År 1705 blev han kammarskrivare i kammarkollegium och fick år 1708 uppdraget att resa till Riga för att avsluta vissa räkenskaper. I orostiden togs han till fånga 1710 men lyckades fly från Ivangorod och kom till Stockholm i september 1711. Han utnämndes till slottsfogde i Jönköping samma år och blev stadskassör där 1712 samt arklimästare 1714. Detta år gifte han sig också och fick i äktenskapet två söner och en dotter. Hans äldste son blev efter studier i Lund komminister i Lekaryd. År 1716 utnämndes Petter Aschan till postmästare i Jönköping.

Visitationsprotokollet

Aschan kommer först genom Bankeryds socken i Tveta härad till posthemmanet Granshults Lillegård. Där finns postbonden Jochim Olufsson, 32 år gammal, och postinspektorn äger själv skatterätten. I samma socken kommer han vidare till posthemmanet Måleskog. Postbonden Lars Arfweson har besittningsrätten.

De båda postbönderna turas om att rida med posten från Jönköping till Jära fyra gånger i veckan, 3 1/2 mil, vilket gör 182 mil om året. För detta har de rotefrihet, värderad till 6 daler 21 1/3 öre smt. Ingen av de båda postbönderna framför några klagomål. Deras medhjälpare i postföringen, en dräng och en gosse, uppges vara "dugliga", men det fattas en dräng och en gosse för att täcka postföringens normalbehov enligt gällande förordning. Både posthorn och postvapen hos dessa bönder uppges vara odugliga. De har ingen gällande postföringsfullmakt i behåll och ber "ödmjukast att bli hugnade med nya fullmakter".

Aschan läste, som brukligt var, gällande bestämmelser för bönderna och förestavade dem att vara snabba i postridningen. Till dess fullgörande fanns en brun häst på 16 år, ett ljusbrunt sto på 5 år, en svart häst på 5 år och en brun häst på 8 år.

I Mo härad kommer Aschan först till Jära by i Mulseryds socken med ett posthemman i Norregården vid vägen. Skatterätten ägs av postbönderna Anders Svensson, 46 år, Bengt Gustafsson, 40 år, den till krigstjänst uttagne postkarlens hustru Märta Torsdotter, 34 år, samt änkan Märta Larsdotter.

Uppgiften om att en postkarl var uttagen till krigstjänst vittnar om hur allvarligt läget hade varit när Karl XII:s här skulle sättas upp för tåget mot Norge. Till postböndernas "förmåner" hörde befrielse från krigstjänst, men detta iaktogs inte alltid i de svåra lägena. I boken "Kommunikation i Allbo" berättas på sid 16 om hur illa det gick för en postbonde som åberopade frihet från inskrivning till krigstjänst. När han satte sig till motvärn hamnade han i Kristianstads slotts-fängelse.

På posthemmanet Jära Norregård fanns också den 30-åriga postbonden Hans Bengtsson. Hemmanet ansvarade för postridning fyra gånger i veckan med sex mil, d v s 312 mil om året "på god landsväg och stråkväg". För detta hade bönderna rotefrihet, värderad till 13 daler 10 2/3 öre smt och kontant ersättning med 19 daler 5 1/3 öre smt. De har inga drängar eller gossar till medhjälp men bönderna antecknas alla som dugliga. För att fylla behovet "efter förordningen" fattas två drängar och två gossar. Några fullmakter kunde posthemmanet inte uppvisa och Aschan fick nöja sig med uppgiften att de fullmakter "som deras förfäder varit givne äro förkomne". Till att fullgöra postridning fanns en 14 år gammal röd häst "med en liten stjärna", ett 5-årigt svart sto med bläs, en 10-årig "svartbläst häst med fyra vita fötter" och en 12-årig röd häst. Det fanns också tre sadlar med dugliga betsel.

Nästa posthemman var Agutarim utmed färdvägen i Mulseryds socken med postbönderna Måns Erickson, 61 år, och Sven Andersson, 63 år. Bönderna ägde skatterätten.

Posten fördes fyra gånger i veckan "på stråkväg och god landsväg". Vedergällningen var rotefrihet, värderad till 10 daler, samt kontant ersättning med drygt 19 daler. De båda bönderna uppgavs vara oförmögna att själva utföra postridningen, "utan måste de unga därmed uthala". Denna protokollsanteckning kan vara svårförståelig, eftersom det inte finns några medhjälpare namngivna. Beställningsbrevet finns i behåll och blir uppläst för bönderna. De visar också fram en fullmakt, utgiven av kansli-kollegiet den 13 februari 1686 men utan angivande av postböndernas namn.

Längre söderut kommer Aschan till Mellangården i Unnaryd. Där träffar han postbönderna Anders Jönsson, 51 år, Lars Hanson, 50 år, samt Sven Johansson, 24 år. Posthemmanet ligger 1/16 mil från landsvägen. Bönderna ansvarar för ridningen 4 mil fyra gånger i veckan, d v s 208 mil om året på "stråkväg och god landsväg". För detta var ersättningen fastställd till rotefrihet, värd 13 daler 10 2/3 öre smt samt kontanter med 15 daler och 16 1/3 öre smt.

Postbönderna på Mellangården i Unnaryd besvärade sig "däröver att när marscher gå där förbi så taga de ifrån dem deras hö: även är nu skett då Jönköpings kompani av Smålands kavalleri vid krogen därstädes blev liggande i tvenne dygn, så lät de insläppa sina hästar uti de höbol, som bönderna skulle avbärga till posthästarnas underhåll. Anhöll för samtliga åboar att det kunde bli från predikstolarna kungjort att en sådan våldsamhet inte på posthemmanen hädanefter må vederfaras".

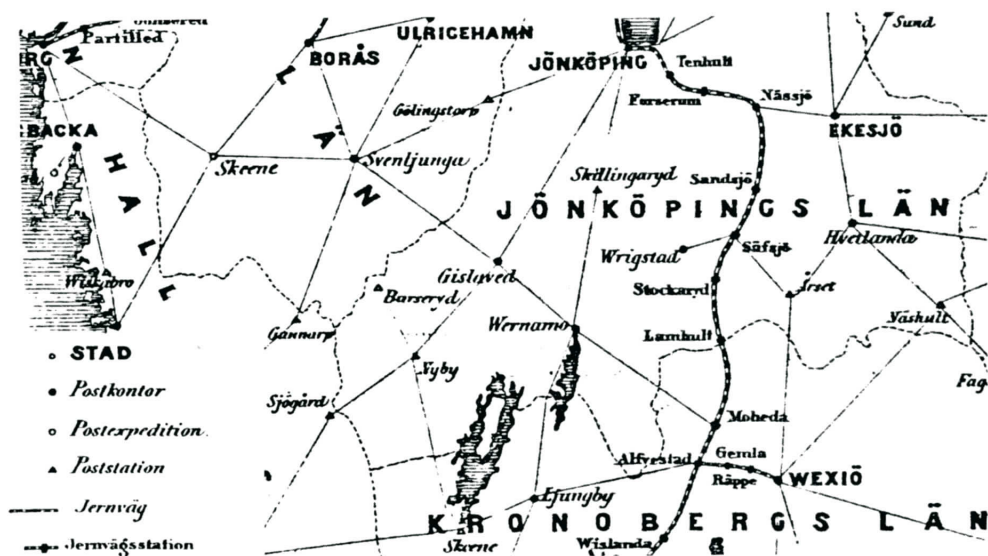
Till hjälp vid postridningen hade Mellangården en gosse, Anders Andersson, 14 år och en gosse, Lars Larson, 16 år, men det fattades två drängar. En fullmakt uppvisades, utgiven av kansli-kollegiet, och även beställningsbrevet fanns i behåll. Postridningen fullgjordes med en brun häst på 8 år, en svart häst på 14 år, en brunstjärnad häst på 6 år och en svart sådan på 8 år. Det fanns goda sadlar med dugliga betsel till hästarna.

Det sista posthemmanet i Mo härad var Håkansgården vid färdvägen i Öreryds socken. Där var 60-åriga Clement Svensson postbonde. Han svarade för ridningen tillsam-

mans med sönerna Adam och Jöns på 14 respektive 12 år, men två drängar fattades "efter förordningen". I protokollet antecknades att den ena gossen var "något ung till att påse". Posthemmanets fullmakt var utgiven av kanslikollegiet den 13 februari 1686 och beställningsbrevet fanns i behåll. För postridningen ersattes postbonden med rotefrihet, värd 5 daler, och kontant med 29 daler 17 öre smt.

På sin fortsatta inspektionsfärd kom Petter Aschan till posthemmanet Stenehestra i Båraryds socken, Västbo härad. Den postgården och de söder därom liggande längs Nissastigen redovisas i boken "Kommunikation i Västbo".

Postridarna hade med sig s k postpass, som innehöll uppgift om den medförda posten samt klockslag då de gav sig i väg från postkontoret. Vid byte av postridare skulle också tiduppgifter antecknas, men detta torde inte ha tillämpats i praktiken i någon nämnvärd omfattning. Vissa andra uppgifter av varierande slag förekom. I nästa avsnitt, "Postpass", ser vi hur följehandlingen fått form och till och med, åtminstone för stora postlinjer, påtrycktes med vissa uppgifter.

1868 års postkarta visar ännu på ett glest postnät och relativt få postkontor och poststationer. Postföringslinjerna är inte ritade exakt.

Postpass

Vi lämnar postinspektorn och hans iakttagelser under visitationen och gör ett hopp 160 år fram i tiden. På följande sidor avbildas i något mindre än halv skala den handling som postföraren fick med sig vid avresan från Jönköping mot Femsjö i Västbo den 11 december 1880. Dilligenslinjen hade upphört den 15 september 1877 när järnvägen Halmstad-Värnamo öppnades för allmän trafik. Den byttes ut mot kärrepostföring, vars sträckning kom att variera med åren efter hand som kommunikationsnätet ändrades. Under den period som speglas i exemplet var således Femsjö linjens ändpunkt, vilket anges i postpassets huvud.

Postmästare Paul Billing intygar personligen att i den låsta och förseglade väska som han överlämnar till postföraren den 11 december kl 10 finns påsar till samtliga poststationer som passeras men inte till slutpunkten, Femsjö. Postkontoret i Jönköping hade nämligen inte någon direkt utväxling med den poststationen.

När skjutsen lämnar Månsarps poststation drygt två timmar senare har handlanden Peter G Ljungdahl, som är poststationsföreståndare där, öppnat den stora väskan och tagit emot sin påse. Färden går vidare med ankomst till Bondstorp kl 15.30. Poststationsföreståndare Hilda Nyström tar hand om sin påse och låter de andra åtta ligga kvar i väskan men sänder dessutom med tolv vanliga och två rekommenderade brev. Så fortsätter färden efter samma mönster, men när skjutsen lämnar Åsenhöga på kvällen, noterar vi att väskan innehåller lika många påsar som när den kom en kvart tidigare. Skolläraren J Modéen har nämligen i sin egenskap av poststationsföreståndare

Post

No 300.

Pass

År

1880

från JÖNKÖPING

till FEMSJÖ.

	Mil.	Afgångs- och Ankomst-			I denna kolumn gör postförvaltaren, efter postförarens rapport, utsätta orsaken till postens fördröjda afgång och ankomst samt, så vält möjligt, bestyrka förhållandet. Anmärkningar.
		Månad.	Dag.	Timme.	
<p>POSTEN affärdas från JÖNKÖPING .....</p> <p>med påsar till MÅNSÅR, Bondstorp, Stengårdshult, Asehöga, Gnasjö, Rindö, Brävarn, Sjöbäck, Källviken, Sjöbo, Hårnäs, i läst och förseglad väska, betygar</p> <p><i>[Signature]</i></p>					
<p>-> ankom med 20 st. påsar till MÅNSÅR .....</p> <p>och affärdas till BONDSTORP .....</p> <p>med påsar 9 st.</p>					Dec 11 kl. 10 <i>[Signature]</i>
<p>i läst och förseglad väska, betygar</p> <p><i>[Signature]</i></p>					
<p>-> ankom med 9 st. påsar till BONDSTORP .....</p> <p>och affärdas till STENGÅRDSHULT .....</p> <p>med påsar 8 st. 14 bref, deraf 2 rek.</p>					kl. 3,30 <i>[Signature]</i> kl. 1,30
<p>i läst och förseglad väska, betygar</p> <p><i>[Signature]</i></p>					
<p>-> ankom med 8 st. påsar till SPENGÅRDSHULT .....</p> <p>och affärdas till ASENHÖGA .....</p> <p>med påsar 7 st. 10 bref, deraf 1 rek.</p>					kl. 5,15 <i>[Signature]</i> kl. 8,30 <i>[Signature]</i>
<p>i läst och förseglad väska, betygar</p> <p><i>[Signature]</i></p>					

POSTEN ankom med 7 st. p^{as} ^{och 10 brev deraf. (Rek)} till ASENÖGA
 och affärdas till GNOSIO
 med p^{as} ^{7 st} och 8 brev

Dec 11 kl. 8 30 e.m.
 " 11 kl. 8 45 e.m.

i läst och förseglad väska, betyggar

ankom med 7 st. p^{as} ^{och 8 brev} till GNOSIO
 och affärdas till KULLTORP
 med p^{as} ^{8 st} och 6 brev

Dec 11 kl. 10 30 e.m.
 " 12 kl. 5 15 f.m.

i läst och förseglad väska, betyggar

ankom med 8 st. p^{as} ^{och 8 brev} till KULLTORP
 och affärdas till BREDARYD
 med p^{as} ^{7 st} och 6 brev

Dec 12 kl. 6 30 f.m.
 " " kl. 7 15 "

i läst och förseglad väska, betyggar

ankom med 7 st. p^{as} ^{och 10 brev} till BREDARYD
 och affärdas till WESTBOÅS
 med p^{as} ² i v^äskan 2. ^{Resten 10 brev}

Dec 12 kl. 9 15 f.m. ^{Pras. medf.}
 " " kl. 11 15 "

i läst och förseglad väska, betyggar

ankom med 6 st. p^{as} ^{samt 10 brev} till WESTBOÅS
 och affärdas till KÄLLERSTAD
 med p^{as} ⁴ till Källerstad & till Unnarbyd
 samt 15 brev deraf 1 Rek. paket

Dec 12 kl. 11 30 e.m.
 kl. 1

i läst och förseglad väska, betyggar

ankom med 4 st. p^{as} ^{och 15 brev} till KÄLLERSTAD
 och affärdas till UNNARYD
 med p^{as} ² och 2 brev deraf 1 Rek

Dec 12 kl. 3 30
 kl. 3 30

i läst och förseglad väska, betyggar

ankom med 2 st. p^{as} ^{och 2 brev deraf 1 Rek} till UNNARYD
 och affärdas till FEMSJÖ
 med p^{as} ^{1 st} och 2 brev enb. karta

Dec 12 kl. 8 15 e.m.
 kl. 8 15 "

i läst och förseglad väska, betyggar

ankom med 1 st. p^{as} till FEMSJÖ
 i läst och förseglad väska, betyggar

Dec 12 kl. 9 15 e.m.

Jonstons

inneslutit sin påse med under dagen mottagen post. Den är ställd till postkupén på linjen mellan Halmstad och Värnamo och följer med postskjutsen till Bredaryd.

Där har poststationen visserligen ännu inte förenats med järnvägen, men fanjunkaren och poststationsföreståndaren A P Rydell ser till att transiterande påsar lämnas till postkupén vid tågets uppehåll. Skjutsen kommer till hans poststation på morgonen den 12 december kl 9.15. När den lämnar Bredaryd två timmar senare för fortsatt färd söderut finns det åtskilliga påsar i väskan. Det är inte bara tre av dem, som postmästare Billing lade dit ett dygn tidigare (avsedda för Västboås, Kållerstad och Unnaryd) utan dessutom tre med samma adressorter, utställda av den passerande postkupén. Så går färden vidare och när skjutsen når Unnaryd kl 18 den 12 december, tar tf poststationsföreståndare J K Lundell hand om de två påsar som finns kvar i väskan samt det rek och det vanliga brev som kronolänsmannen och poststationsföreståndaren Carl Wibeck i Kållerstad har lagt dit, när skjutsen lämnade honom. Kl 21.15 kör skjutsen vidare på sista delsträckan och har då med i väskan den påse till Femsjö, som poststationsföreståndaren i Unnaryd har gjort i ordning.

Jag har valt att med dessa ord försöka förklara postens gång på en helt vanlig färd för ett drygt sekel sedan, även om beskrivningen blir nära nog självklar för den som studerar postpasset.

300.							
Jönköping—Femsjö.							
(Från den 31 augusti 1880.)							
T. L.	—	10,0	1,3	Jönköpings postkontor	T. L.	2,0	—
T. L.	11,45	12,30	1,9	Månsarps poststation (Taberg)	T. L.	12,0	12,15
T. L.	3,30	3,45	1,0	Bondstorps poststation	T. L.	8,45	9,0
T. L.	5,15	5,30	1,9	Stengårds shults poststation	T. L.	7,0	7,15
T. L.	8,30	8,45	1,3	Åsenhøga poststation	T. L.	3,45	4,0
T. L.	10,30	—	1,3	Gnosjö poststation (Gårö)	T. L.	—	2,0
O. S.	—	5,15	1,2	Kulltorps poststation (Aggarp)	M. Th.	10,45	—
O. S.	6,45	7,45	1,2	Bredaryds poststation	M. Th.	8,15	9,15
O. S.	9,15	11,15	0,8	Vestbo Ås poststation	M. Th.	6,30	6,45
O. S.	12,15	12,30	1,0	Kållerstads poststation (Stengårds shult)	M. Th.	5,15	5,30
O. S.	2,0	3,0	1,8	Unnaryds poststation	M. Th.	2,45	3,45
O. S.	5,45	6,0	1,6	Femsjö poststation	M. Th.	11,30	12,0
O. S.	8,30	—	15,0		M. Th.	—	9,0

Tvist om lösväska

Hemmansägarna i Wik skrev ett brev i missnöjd ton till kronolänsmannen den 31 mars 1855. De hade intill 1851 års utgång haft tillgång till ett "fullständigt" postkontor med service av postmästare Olof Johan Andén som hade mångårig erfarenhet av postarbete. Han hade visserligen bara varit postmästare i Wik under litet mer än fem år, men han hade dessförinnan varit tillförordnad postmästare i Enköping, Hudiksvall och Åtorp. Även om han inte hade skämt bort sina kunder, märkte de naturligtvis den stora skillnad i postservice som uppstod, när postmästaren och postkontoret flyttades till Gislaved vid 1852 års ingång. Framför allt märkte de att bestyret med att ta hand om postväskorna inte längre åvilade postkontoret utan blivit överfört på dem, såsom fallet varit för deras anfäder före år 1739, då postkontoret med namnet Qvarsebo hade flyttats från Mossebo socken i Västergötland till hemmanet Wik.

Nu fick de nämligen nöja sig med att skicka sin post i en väska, som togs med av den passerande postföraren på diligenslinjen mellan Halmstad och Jönköping. Deras brev till länsmanen berörde dock inte deras egen postgång så mycket som fast mer det besvär de kunde ha med expeditionen av postväskan.

Fjärdingsmännen i Hestra och Källeryds socknar lämnade sina tjänstebrev till den av hemmansägarna som var i tur att ansvara för postväskan. Det fanns en sådan för tjänstepost och en för Nissafors bruk, i vilken även privatbrev kunde medfölja. Den ansvarige hemmansägaren tog emot breven i en liten enkel byggnad vid huvudvägen.

Det kunde bli knappt om tiden för väskvårdaren att lägga in all post medan postiljonen från Halmstad stod och väntade. Denne var kanske ibland trött och kunde lätt bli irriterad. Och det var den spänning som uppstod vid sådana tillfällen vilken återspeglades i det gemensamma brevet från hemmansägarna till kronolänsmannen:

"Som postiljon Svensson i Halmstad flera gånger vägrat emottaga de brev från fjärdingsmännen i Källerö och Hestra som är till Herr Befallningshavanden ställda, nödgas vi att förhållandet tillkännagiva och önskade att Befallningsmannen för sådant beteende mot honom tilltal verkställde".

Kronolänsmän Carl Orre fick brevet i väskan till sitt hem i Stora Bosarp. Han och efterträdarna blev efter hand engagerade i frågor rörande postföringen efter den stora omorganisationen 1874. Hans följande brev till länsstyrelsen speglar litet av den postservice som var tillgänglig för civilstaten. Tjänstemännen kunde utnyttja postverkets befintliga postlinjer, även om de måste lita i stor utsträckning till kronobrevbärarna på det relativt finmaskiga nät som byggts upp för enbart tjänsteposten långt tidigare än det allmänna postnätet utvidgades. I det här återgivna fallet åkte civilstaten så att säga snålskjuts på en av postverkets egna linjer, nämligen den mellan Halmstad och Jönköping. Hemmansägarna i Wik var emellertid engagerade i kronobrevbäringen på så sätt att de i viss omfattning var brevberingsskyldiga inom Hestra och Källeryds socknar.

Genom Carl Orres svar till länsstyrelsen får man inledningsvis en liten geografisk orientering:

"Tre och en halv mil söder om min boningsplats och boställe Stora Bosarp är, utmed landsvägen åt Halmstad, hemmanet Wik beläget. Ifrån uråldriga tider har detta hemman varit och är ännu brevberingsskyldigt på så sätt att jag i en läderväska härifrån med ordinarie posterna, som 4 gånger i veckan gå fram och tillbaka mellan Jönköping och Halmstad, sänder kronobrev till Källerö och Hestra socknar med avlämning vid Wik, vars åboar sedermera fortskaffa dessa till närmaste brevberingshemman, och kronobrev, som från berörde socken till Wik ankomma och bära vidare till mig fortskaffas, inläggas i före-

nämnd väska, som därefter åtföljer ordinarie posterna från Halmstad till mitt för min bostad eller å posthemmanet Lilla Bosarp, där väskan avlämnas. Detta fortskaffningssätt, som är följaktligt med gällande kungliga författningar, som stadga att kronobrev bör med ordinarie poster fortskaffas där så ske kan, på det brevbäringshemman därmed så litet som möjligt må betungas, har till mycket gagn och stor bekvämlighet varit använt så långt i orten boende personer minnas tillbaka; men som, enligt värdsammast bilagda, från åboarna i Wik till mig avlåtna skrivelse av sistliden gårdag, postiljonen Svensson från Halmstad flera gånger vägrat att vid Wik, varest åboarna uppfört en koja bredvid allmänna landsvägen för att där avbida posternas förbifart, emottaga tjänstebrev till mig för avlämning å posthemmanet Lilla Bosarp, så anhåller jag härmed aller ödmjukast att Konungens Höga Befallningshavande ville genom vederbörande Herrar Postmästare anmana samtliga postiljoner att iakttaga sin skyldighet samt sålunda åläggas att fortskaffa kronobrev från och till mig mellan hemmanen Wik och Lilla Bosarp".

Länsstyrelsen remitterade ärendet till "Herr Överstelöjtnanten och Riddaren N C Neiglick" för utlåtande. Denne var en av de många postmästare som alltsedan Carl XIV Johans trontillträde utnämndes till postmästare efter slutad militär bana. Han blev postmästare i Jönköping vid 56 års ålder år 1840. Han hade då efter en tid som kapten vid Smålands grenadjärbataljon blivit befordrad till major 1826 och till överstelöjtnant 1838.

Ärendet gick nu vidare till Neiglicks kollega i Halmstad, stationsort för postiljon Svensson, som där avgav en "ödmjukaste förklaring". Han uppgav sig inte ha fått någon tillsägelse om plikten att ta emot lösbrev. Men han ansåg att det borde finnas två lösväskor, en som han kunde lämna vid ankomsten till utväxlingsplatsen och en som hölls färdigställd där, så att han kunde ta emot den och köra vidare utan uppehåll. Med bara en väska, fick han vänta "på landsvägen nära en halv timma, innan postbudet från Wik hunnit åtskilja de brev som varit förvarade i länsman Orres väska och adresserade dels till Jönköpings och dels till Gislaveds postkontor,

ävensom till åtskilliga andra ställen". Han menade avslutningsvis att den tidsspillan som blev följden av att bara en väska användes kunde leda till anmärkning mot honom för försenad postföring.

Sedan ärendet därmed ansågs vara "utrett" överlämnade landskansliet i Jönköping det den 30 april 1855 till poststyrelsen, "som behagade bestämma huru långt postiljons skyldighet uti ifrågavarande avseende sig sträcker samt därom meddela Konungens Befallningshavande beslut till vederbörandes förständigande".

Poststyrelsen konstaterade i sitt svar den 7 maj 1855, att "det bör vara väskägarens skyldighet att, så vitt han förmånen av brevbefordring med posten vill tillgodonjuta, hava väska och brev i beredskap i den ordning, att obehörigt uppehåll för posten icke förorsakas; blivande uti nu avgående skrivelse vederbörande Post Inspektör anbefalld att härom förständiga postiljonen Svensson till behörigt iakttagande samt att därjämte låta vederbörande postförare av Styrelsens skrivelse undfå del".

"Postförarna", d v s i detta fall de delvis brevbäringsskyldiga hemmansägarna i Wik, som velat ha postiljon Svensson näpst genom sitt brev till länsmanen en dryg månad tidigare, fick alltså inte rätt, men Svenssons goda förslag om två lösväskor, en avgående och en ankommande för länsman Orre, togs inte upp. I dagens moderna förslagsverksamhet borde det ha blivit rikligen belönat.

Jära

Under 1870-talet ägde C M Pettersson i Dunkahallar Jära gästgivaregård. Den fick under postnätets då snabba utbyggnad betydelse som plats för överföring av post mellan postlinjerna Jönköping-Halmstad och Jönköping-Ulricehamn. Linjen till Ulricehamn inrättades som körpost med två turer i veckan när kronobrevbäringen upphörde vid 1874 års början. Om dess förändring till gångpost och andra förvecklingar berättas i avsnittet om Bottnaryd. Men linjen utgick inte från Jönköping utan från Jära. Postföraren på linjen till Halmstad tog nämligen med till Jära den post som var avsedd för stationerna på vägen mot Ulricehamn, däribland Bottnaryd. Det innebar att någon måste ta hand om posten i Jära, när postföraren återkom från Bottnaryd och området väster därom. Postvagnen söderifrån inträffade ju inte samtidigt. Det föll sig naturligt att någon på gästgivaregården svarade för detta, eftersom postförarna på linjen från Jönköping hade skjutsombyte där. I realiteten blev det gästgivaren själv som tog på sig ansvaret och hans tjänstefolk utförde uppdraget. Något avtal om detta träffades inte vid den stora omorganisationen år 1874, utan det "bara blev så".

Men efter åtta år, då de båda postföringslinjerna hunnit ändras i flera omgångar, gjorde sig gästgivare C M Pettersson påmind. Han skrev den 17 juni 1882 och anhöll "att Kungl.Generalpoststyrelsen måtte bestämma och låta utbetala ett det ifrågavarande bestyret motsvarande belopp, dels för varje av de förflutna 8 åren intill slutet av sistlidet år att genast tillhandahållas

och dels att för innevarande och följande år tills vidare vid varje års utgång av ägaren till gästgivaregården få uppbäras."

Det är uppenbart att Pettersson haft hjälp med skrivelserna. Endast underskriften bär hans handstil. Poststyrelsen remitterade ärendet till postmästaren i Jönköping. Denne uppgav att posten "vid ankomsten från Jönköping till Jära genast omhändertages av postföraren för att utan dröjsmål fortskaffas till Bottnaryd och vidare, varemot den vid återkomsten från Ulricehamn ankommer till Jära kl 7.15 em och avgår till Jönköping först kl 1.15 natten, vadan posten kvarligger i Jära 6 timmar". Postmästaren tyckte att någon ersättning för vården av posten borde utgå.

Vid förnyad remiss erbjöd sig Pettersson att vårda posten mot ersättning av 18 kronor per år. Någon retroaktiv ersättning ville poststyrelsen emellertid inte gå med på. I ett nytt brev den 21 juli 1882 upprepade Pettersson sina krav men modifierade dem något, medveten om att postutväxlingen hade ägt rum vid torpet Bråtahagen under den tid Anders Kraft hade varit anställd som postförare.

Ett formellt avtal tecknades mellan poststyrelsen och Pettersson om postvården från 1882 års ingång men frågan om eventuell retroaktiv ersättning sköts upp. När den behandlades igen den 3 augusti, kunde den inte avgöras, men den 4 september fann poststyrelsen visserligen att det fanns skäl som talade till Petterssons förmån. Han hade till stöd för sin framställning bifogat ett intyg, som postiljonerna skrivit. Av detta framgick det "att ifrågavarande post under uppgivna tider av vederbörande postiljon vid ankomsten till Jära avlämnats till och vid resan därifrån mottagits av tjänstefolk hos bemälde Pettersson".

Man kan tycka att mycket nu talade för ett beslut om att Pettersson skulle få de 144 kronor som motsvarade åtta årsersättningar, men poststyrelsens beslut fick följande ordalydelse:

"Enär emellertid enligt berörda intyg den postvård, varom fråga är, icke blivit av bemälde Pettersson personligen utövad eller kunnat medföra något honom

åliggande ansvar och icke heller grundat sig på något som helst uppdrag från Kungl.Generalpoststyrelsens sida, har vid ärendets föredragning Kungl.Styrelsen ansett Petterssons ovan omförmälda ersättningsanspråk icke kunna vinna avseende".

Postvården i Jära fungerade under ett kvarts sekel. Med Johan Håkanson tecknades ett nytt kontrakt, sedan denne övertagit gästgiveriet. Han avled i december 1898 och nu blev det fröken Gerda Håkanson som fick det nya avtalet. Men hon blev inte länge i postverkets tjänst, även om det ett slag såg ut som om avtalet skulle ersättas med ett avtal för poststationsföreståndare.

Poststation begärs i Jära

Det fanns en acceptabel postservice i Jära genom att man lätt kunde sända och ta emot post via de passerande postförarna. Men man saknade ändå en poststation, något som kom till uttryck i en framställning till postinspektören i östra distriktet den 1 februari 1900. Med åtskilliga underskrifter i brevet framhölls att det i Jära var "ganska obekvämt i fråga om postförbindelse, särskilt beträffande rekommenderade brev och postanvisningar".

Petitionärerna, med Janne Andersson i Lyckna som första underskrift, kände till avtalet med Gerda Håkanson om postvården och slutade sitt brev på följande sätt:

"För vård av posten till och från Bottnaryd får Kungl. Postverket nu årligen betala i ersättning 20 kronor. Inrättandet av poststation skulle medföra inbesparing av denna kostnad och avlöning till föreståndaren å poststationen skulle icke mycket behöva överstiga detta belopp. Vi anhålla därför vördsamt, att poststation måtte inrättas i Västra Jära".

Till framställningen fogades en förklaring av Gerda Håkanson, som också var telefonväxelföreståndare, att hon åtog sig att förestå en blivande poststation mot 100 kronor i årsersättning. Postmästare Johan Albert Olsson i Jönköping tillstyrkte framställningen i ett brev till postinspektionen den 2 februari. Ett förslagskontrakt med Gerda Håkansson att gälla för fem år ställdes i

Under tecknad som förestår Telefon-
växelstationen i ^{nyh.} Vesta Jära,
Samt värdar posten till och
från Bottnaryd. Åtager mig
härmed att förestå blifvande
poststation härstädes mot en
ersättning af 100. Kronor.
Der är.

Vesta Jära den 1 Febr 1900,
Gerda Eriksson

ordning, men hon ville inte ha något kontrakt för mer än ett år. I telefon till postmästaren uppgav hon att hon kanske inte skulle komma att bo så länge i Jära.

Denna tvekan omintetgjorde möjligheten för en poststation i Jära. Postmästare Olsson kom nämligen på en annan lösning som till och med gjorde postvärderna i Jära obehörlig. Postutväxlingen i Jära västerut omfattade inte längre någon annan post än den till och från Bottnaryd, sedan med det nya seklets ingång förbindelsen mellan Bottnaryd och Strängsered hade slopats. För att skicka post till och från Bottnaryd kunde man välja en annan utgångspunkt. Postmästare Olsson fick från poststationsföreståndaren i Bottnaryd beskedet, att det "på intet vis" skulle uppstå någon olägenhet för korrespondenter som bodde mellan Jära och Bottnaryd om posten befordrades över Ryd, som låg ett stycke söder om Jära. Mellan Jära och Bottnaryd fanns nämligen bara en egendom med underlydande "så nära postlinjen att de kan

avlämna eller mottaga post, och deras fördel rubbas ej av ändringen". Det var Ledhestra egendom, och den låg vid skiljevägen mot Ryd.

Kronolänsman Hugo Blomstrand i Stora Bosarp intygade att vägen mellan Mulseryds och Bottnaryds poststationer via Ryd var indelad till allmänt underhåll och att den var 11 kilometer lång.

Anders Andreasson, som befordrade posten mellan Jära och Bottnaryd mot en ersättning av kr 1:50 för varje tur erbjöd sig att i stället befordra den mellan Mulseryd och Bottnaryd för kr 1:80 per tur. I sitt brev till postinspektionen den 16 februari 1900 hemställde postmästare Olsson att det anbudet skulle godkännas och att i så fall "vederbörandes begäran om inrättande av poststation i Jära icke måtte till vidare åtgärd föranleda". Denna ändrade inställning får ses mot bakgrund av uppfattningen att utan att samtidigt vara utväxlingsplats för postförare skulle betydelsen för Jära inte vara stor nog för att inrätta en poststation.

Poststyrelsen beslöt efter postinspektionens tillstyrkan för tillämpning från den 1 maj 1900 att postföring skulle ske fyra gånger i veckan med häst och åkdon på linjen Mulseryd-Bottnaryd och att postvården i Jära skulle upphöra.

Därmed var sagan all för postorten Jära.

Jära gästgivaregård
i maj 1988. Foto:
Erik Lindgren

Poststation 1873-01-01--1971-09-30
Postombud 1971-10-01--1975-09-30
Postställe 1975-10-01--1985-12-31
"Postkontor" 1986-01-01--

Nissafors

Bortsett från ett mycket litet antal postuppsyningsmansplatser i glesbygd fanns det på 1800-talets mitt inga andra fasta postanstalter än postkontor med av kungen tillsatta postmästare. Men år 1849 skapades ett nytt slags postanstalter, avsedda för orter med talrikare befolkning och någorlunda avsevärd rörelse. De kallades postexpeditioner (av historiker med tillägget "av det äldre slaget"). År 1850 fanns det 13 sådana postexpeditioner, medan antalet postkontor då uppgick till 122 och antalet postuppsyningsmansplatser till 20. Ännu så sent som vid mitten av 1800-talet fanns det alltså bara 155 fasta postanstalter inom Sveriges gränser.

En postexpedition av det slag som började skapas 1849 önskade man sig i Nissafors. Disponenten vid Nissafors bruk skrev tillsammans med åtskilliga som bodde i dess närområde år 1851 till regeringen och bad om att få en postexpedition inrättad. Till sökandena anslöt sig personer som bodde i närheten av hemmanet Wik. Där hade under åren 1739-1851 legat ett postkontor med namnet Qvarsebo. Detta hade ursprungligen inrättats 1725 vid Qvarsebo gård i Mossebo socken på andra sidan länsgränsen och det flyttades för andra gången vid årsskiftet 1851-1852, nu från Wik till Gislaved.

Det var beslutet om flyttningen av postkontoret söderut som utlöste framställningen om att en postexpedition skulle inrättas. Sedan regeringen remitterat ärendet till poststyrelsen gjorde Pontus Winroth vid dess kammarkontor ett utlåtande den 3 april 1852. Han skrev bland annat följande:

"Huvudsakliga skälet, varpå sökandena grundat sin begäran om postexpeditionens inrättande i Nissafors är att

de efter Qvarsebo postkontors förflyttning till Gislaved äro underkastade risken att för deras i lösväskor till postkontoren i Gislaved och Jönköping försända och därifrån bekommande penningremissor ej erhålla ersättning av postkassan om väskorna under transporten bliva rövade. Detta är visserligen fallet, men många andra korrespondenter, som ha lika och större brevväxling än sökandena äro underkastade enahanda olägenhet och att till avhjälpande härav inrätta postexpeditioner å alla de ställen, där de för sådant ändamål kunde vara behöfliga, skulle bliva postverket väl kostsamt, samt därjämte komma att förorsaka ett för korrespondensen menligt uppehåll i posternas gång."

Winroth tillade också något som visar vad avsikten varit med det några år tidigare fattade beslutet att inrätta postexpeditioner:

"Inrättandet av nya postkontor eller postexpeditioner torde icke böra komma i fråga å andra ställen än antingen där en större korresponderande allmänhet därav finns vara i behov eller där postverkets fördel sådant påkallar för erhållande av någon ersättning för bekostande av dyrbara postgångar".

Framställningen lämnades utan åtgärd och systemet med att utväxla post med lösväskor från Jönköping genom postföraren på Nissastigen fick fortsätta. Vi gör nu ett kliv två decennier fram i tiden. Hovmarskalken S Löfvenskiöld skrev den 7 mars 1872 ett två foliosidor långt brev till poststyrelsen och begärde att få en postanstalt inrättad på järnbruket. Han åberopade osäkerheten i att sända värdepost med diligensten och erinrade om att brukets postväska vid olika tillfällen både tappats, glömts och förväxlats med andra postväskor. Vidare tillät han sig anföra "att Nissafors Bruk och korrespondenterna omkring bruket under loppet av 130 år ägt fördelen av ett postkontor, benämnt Qvarsebo och beläget å hemmanet Wik, 1/4 mil från Nissafors".

Postmästare Carl Jacob Munck af Fulkila i Jönköping avstyrkte framställningen, något som han också meddelade Löfvenskiöld vid ett personligt besök. Detta föranledde

den sistnämnde att fatta pennan igen och i ett fyra sidor långt brev till generalpostdirektör Wilhelm Roos den 20 mars 1872 personligen lämna ytterligare synpunkter. Landskansliet blev nu engagerat och tillstyrkte ansökan sedan det konstaterats att Nissafors bruk "skulle tillhandahålla tjänlig lokal, jämväl innefattande ett väntrum för passagerarna" samt vara villigt att hålla postverket skadeslöst för dess merkostnader om intäkterna vid postanstalten inte räckte till.

Skjutsentreprenörerna förklarade sig villiga att köra den lilla omvägen med diligensen mot viss tilläggsersättning. Bruksbokhållaren Robert Malmgren erbjöd sig att sköta poststationen och den inrättades den 1 januari 1873. Malmgren hann emellertid flytta från orten innan dess och i stället förordnades bruksbokhållaren Johan Sevelius. Årsarvodet blev 240 kronor. Det blev förhållandevis täta skiften på befattningen under de följande åren efter hand som det kom nya bokhållare till bruket: Per Gustaf Friberg (1873-1874), Birger Carlström (1874-1876), Gustaf Rydén (1876-1877), Julius Olsson (1877-1878) E Hj Malmgren (1878-1880) och John Eriksson från september 1880 för att nu nämna några av dem. Det rörde sig om skrivkunnigt folk och de skötte poststationen exemplariskt. Postmästare Janne Lagerström i Växjö anmälde till exempel i sin inspektionsrapport för Kronobergs och Jönköpings län bland annat följande till poststyrelsen i december 1880:

"Såsom bevis på huru litet stationsföreståndarna rätta sig efter de i cirkulären givna föreskrifterna torde jag få anföra, att av de 146 föreståndarna icke mera än en enda, den i Nissafors, infört ändringar och rättelser i taxan å postförsändelser och att med undantag för trenne stationer ej heller sådant skett i uppgiften å postanstalterna i riket".

Indragning av poststationen i Nissafors var på tal redan ett år efter dess tillkomst. Landskansliet i Jönköping meddelade emellertid i ett brev till poststyrelsen den 23 april 1874 som sin åsikt att poststationen borde bibehållas, särskilt "som den för tjänsteförsändelser är gemensam för två socknar". Det framhölls

att under 1873 hade 2764 brev avsänts därifrån och 3332 kommit dit, därav 291 från utlandet.

Även om det vid flera andra tillfällen var tal om in- dragning av poststationen i Nissafors lyckades fidei- kommissets ägare motverka detta. Men med tillkomsten av järnvägen Borås-Alvesta flyttades poststationen från bruket den 23 december 1902. Den blev nu förenad med järnvägsstationen några stenkast söder om Källeryds kyrka. Stinsen Peter Vilhelm Ekstrand blev dess föreståndare med 300 kronor i årsarvode från postverket. Redan i april 1904 höjdes det till 420 kronor. Detta kom i första hand efterträdaren Johan Waldemar Eliasson till godo, när han började i juni samma år. Med efter hand stigande arvode blev han kvar till och med mars 1927. Därefter har följande järnvägsmän ansvarat för posten i Nissafors: August Einar Osvald Bergström (1927-1937), Per Magnus Schultz (1937-1940), Lars Arvid Lindström (1940-1942), Gustav Adolf Gustafsson (1942-1950), Olof Helmer Emanuel Ahlgren (1950-1954), Axel Theodor Waldemar Lundgren (1954-1957), Hjalmar Bertil Holm (1958-1969) och John Jerremalm (1969-1971). Med sep- tember månads utgång 1971 drogs poststationen in. Förutom med lantbrevbäring ersattes den under en övergångsperiod med ett postombud, i vars stämpel fanns gravyren GNOSJÖ POB 1. David Spångberg ansvarade för postombudet, som visade sig vara en god komplettering. Dess status byttes från den 1 oktober 1975 till s k postställe.

Till stationshuset några stenkast söder om Källeryds kyrka flyttades Nissafors poststation år 1902. (Foto i sept 1988 av Erik Lindgren)

1874 års poststationer

Angerdshestra

Poststation 1874-01-01--1879-03-31
1917-12-01--1961-04-09

Mellan Jönköping och den då två år gamla poststationen Unnaryd i Västbo härad inrättades med 1874 års ingång en åkande post med två turer i veckan genom Sandseryds, Månsarps, Angerdshestra, Bondstorps, Stengårdshults, Åsenhöga, Gnosjö, Kulltorps, Bredaryds, Ås' och Kållerstads socknar. En rad olika entreprenörer fick kontrakt om skjutsen på delsträckorna. I riktning söderut fick sålunda bergsmannen Sven Isak Jonasson i Målskog avtalet om skjuts från Månsarp till Angerdshestra och i riktning norrut på samma sträcka hemmansbrukaren Johan Hansson i Ekåsen. Med denne avtalades också om skjuts från Angerdshestra över Bondstorp till Stengårdshult.

Samtidigt som den nya postlinjen öppnades skulle åtskilliga poststationer inrättas utmed densamma, däribland en vid hemmanet Ekåsen. Den fick socknens namn, Angerdshestra, och förestods av lantbrukaren Johan August Svensson med 100 kronor i årsarvode.

Den 21 augusti 1875 skrev Svensson till poststyrelsen och bad att få bättre ersättning. Till hans motivering hörde bl a följande text: "På vad som åtgår till ved, ljus, papper, lack, snöre, bläck och trycksvärta så bliver det icke så mycket kvar för min räkning och eftersom jag annars är lantbrukare och måste vara ute vid annat arbete är det mycket hinder att stundom passa sin tid vid posten".

Sedan postmästare Billing i Jönköping konstaterat att frimärken hade sålts i Angerdshestra under hela första verksamhetsåret för bara kr 14:79, fann poststyrelsen ändå inte skäl att bifalla ansökan.

Inte blev det mycket bättre med rörelsen vid poststationen i fortsättningen. I september 1875 begärde poststyrelsen utredning av postmästarna om vilka poststationer som var minst lönsamma. Då låg poststationen i Angerdshestra mycket illa till. Endast det faktum att den låg utmed en större postföringslinje och inte belastades med extra transportkostnader torde ha bidragit till att den inte drogs in vid det tillfället.

När planerna för att införa lantbrevbäring i Jönköpings län gjordes upp blev det emellertid allvar av. Sedan dessa blivit kända, skrev ordföranden i Angerdshestra kommunalstämma, I Johansson, tillsammans med komminister C W Thörnqvist till poststyrelsen i januari 1878. De bad att vid poststationens indragning få posten genom en lösväska från Jönköpings postkontor via postföraren på linjen Jönköping-Gislaved. Vid torpet Nissanäs ville de att ett bud skulle möta upp och föra väskan vidare den 3/8 mil långa vägen till Angerdshestra kyrka. Poststyrelsen försåg framställningen med anteckningen "ansågs ej för närvarande böra föranleda vidare åtgärd".

109.

Mulseryd—Angjerdshestra.

—	3,45		<i>Mulseryds</i> poststation (Lilla Bosarp).....	M. F.	3,0	—
5,45	—	0,8	Angjerdshestra kyrka	M. F.	—	1,0

Denna tidtabell gällde för lantbrevbäringen efter indragning den 31 mars 1879 av poststationen i Angerdshestra.

Det skulle också visa sig att organisationen vid poststationens indragning ett drygt år senare blev helt annorlunda. En lantbrevbäring inrättades från Mulseryds sockens poststation vid Lilla Bosarp. Till kommunombud i Angerdshestra för att förmedla post med dem som inte själva fick kontakt med lantbrevbäraren utsågs komminister Thörnqvist. När Mulseryds poststation flyttades till kyrkbyn den 1 juli 1899, samtidigt som en ny poststation öppnades i Stora Bosarp började lantbrevbäringen till Angerdshestra kyrka utgå från poststationen i kyrkbyn. Lantbrevbäraren gick då tre turer i veckan i var riktning på den 11 kilometer långa sträckan.

Mulseryd—Angerdshestra.

(Från den 1 februari 1889.)

			Nymil.				
M. O. F.	—	3,45	0,9	Mulseryds poststation (Lilla Bosarp) ...	M. O. F.	3,0	—
M. O. F.	5,45	—		Angerdshestra kyrka	M. O. F.	—	1,0

Landtbrefbäring:

Vid nästinstundande februari månads början utsträckes landtbrefbäringen å linien *Mulseryd—Angerdshestra* (109) från två till tre turer i veckan.

Serviceförbättring på lantbrevbäringen: tre veckoturer!

Komminister Wilh. Ander i Angerdshestra prästgård skrev den 22 december 1902 till poststyrelsen och bad att få postgång sex gånger i veckan. Denna framställning skulle enligt hans uppfattning ha goda möjligheter till bifall genom att en ny bygdeväg hade anlagts från Röksberg vid Nissastigen över Angerdshestra socken till Säfdabo mot Smålands Tabergs järnvägsstation. Kommis- nisternas önskan var att den nya vägen skulle användas för postföring tre dagar i veckan i vardera riktningen. Dessutom föreslog han att en poststation skulle inrättas i Angerdshestra.

Vid den följande remissbehandlingen anmodade postmä- stare J A Olsson i Jönköping komminister Ander att ge förslag till plats för en blivande poststation. Ander föreslog i ett brev den 8 januari 1903 att poststationen skulle ligga i prästgården vid allmän väg ungefär 500 meter från den antydda nya postvägen. Han erbjöd sig att bli föreståndare med 200 kronor i årsarvode.

I förslaget om den nya postlinjen utgick man från att postvägen längs Nissastigen skulle strypas på sträckan Mohärad-Öreryd. Kronolänsman Hugo Blomstrand i Stora Bosarp, som också var poststationsföreståndare där, vände sig i sitt remissyttrande mot förslaget. Post- mästare Olsson i Jönköping redovisade därefter sina synpunkter i ett mycket långt brev till postinspektionen i östra distriktet den 15 februari 1903.

Han inledde med att tillstyrka förslaget om den nya postlinjen och framhöll att det vid en sådan lösning inte fanns behov av postföring på delsträckan mellan Jönköping och Mulseryd till någon annan plats än Jära.

Posten dit skulle, om förslaget antogs, kunna befordras via postlinjen Mulseryd-Bottnaryd. Däremot ansåg han inte att någon av häradets socknar hade behov av daglig postgång. Detta motiverade han på följande sätt:

"Socknarna äro små och glest befolkade. Befolkningen - ca 7 300 personer - utgöres av småbrukare och förpaktare. Mantalsskrivne mankön voro 1902:

i Bottnaryd	374
i Mulseryd	210
i Angerdshestra	170
i Stengårdshult	197
i Norra Unnaryd	183
i Valdshult	66
i Öreryd	126
i Norra Hestra	128
i Bondstorp	176
i Åsenhöga	360
i Källeryd	194

Industri förekommer endast i Åsenhöga. 'Egendomar' finnas ej med undantag av Nissafors numera nedlagda bruk. Ståndspersonerna äro: 3 kyrkoherdar (Bottnaryd, Stengårdshult och Åsenhöga), 4 komministrar (Angerdshestra, Valdshult, Bondstorp och Källeryd) samt kronolänsman (Stora Bosarp) och en extra provinsialläkare (Mulseryd), vartill komma skollärare och skollärarytor".

Postmästaren redovisade också beskattningsförhållandena, vilka tidningar det fanns abonnemang på samt när gudstjänster hölls i de olika kyrkorna, d v s uppgifter som han ansåg kunde belysa hur frekvent postgången behövde vara i häradet. Men han tog också i viss mån hänsyn till "vanligt folk":

"Då vidare jämväl allmogens särskilda behov borde tillgodoses och detta behov synes mig vara att fortast möjligt erhålla den av denna i stort antal rekviderade länstidningen Jönköpings-Posten, vilken utkommer M, O, F och L-aftnar, torde post till övriga socknar böra anordnas fyra gånger i veckan".

Postmästaren medsende också en förslagstidtabell för postgången i sin helhet i Mo härad. Det upptog kärrpost mellan Smålands Taberg och Stora Bosarp sex gånger i veckan i vardera riktningen, kärrpost mellan Stora

Bosarp och Stengårdshult fyra gånger i veckan i vardera riktningen, lantbrevbäring mellan Stengårdshult och Öreryd över Valdshult fyra gånger i veckan samt gångpost dels mellan Stora Bosarp och Bondstorp och dels mellan Mulseryd och Bottnaryd fyra gånger i veckan, även dessa vandringsturer fram och åter.

Någon större övertygelse visade postmästare Olsson dock inte för sitt förslag. Han skrev nämligen till sist att han "endast velat söka belysa de förhållanden som kunna anses inverka på frågans avgörande". Han hade dock klart visat att han ansåg att en poststation borde inrättas i Angerdshestra.

Men det förslaget var inbakat i hela komplexet och postinspektören i östra distriktet hemställde i sin redovisning till poststyrelsen den 23 maj 1903 att ärendet "icke måtte till någon vidare Kungl. Styrelsens åtgärd föranleda". Detta accepterade poststyrelsen och frågan om en poststation i Angerdshestra drunknade därmed i ett avsågat större ärende.

Det skulle dröja ytterligare närmare 15 år innan drömmen om en poststation i Angerdshestra förverkligades. Den ordinarie kommunalstämman med Angerdshestra kommun den 27 december 1915 uppdrog åt pastor Fritz Nilsson och stämmans ordförande Knut Johansson i Arvidabo att hos poststyrelsen göra "en vördsam hemställan om förbättrade postförbindelser såväl till som inom kommunen".

I den framställning som följde i en fyra foliosidor lång skrivelse den 4 mars 1916 framhölls bland annat:

"Angerdshestra socken torde säkerligen i posthänseende vara en av de sämst lottade i södra Sverige. Ehuru socknen har en ytvidd av 84 kvadratkilometer och en folkmängd av över 500 personer, finnes varken poststation eller postbärare inom socknen, utan Mulseryd, beläget på 3/4 mils avstånd från Angerdshestra kyrka, är för närvarande vår närmaste poststation. Därifrån bär en lantbrevbärare posten 3 dagar i veckan till Angerdshestra, men denne passerar under vägen ej en enda gård eller lägenhet inom socknen, utan kommunen måste till och med årligen betala 50 kronor till den person, boende i närheten av Angerdshestra kyrka, som tar emot och utdelar posten."

Under den fortsatta handläggningen remitterade postmästaren i Jönköping ärendet till poststationsföreståndarna i Mulseryd och Bottnaryd. Den förstnämnde intygade behovet av en poststation i Angerdshestra och den sistnämnde lämnade synpunkter på tänkta förändringar i postföringen. Postmästare Fridolf Dahlman i Jönköping tillstyrkte framställningen i sitt svar till postdirektionen. När ärendet drog ut på tiden gjorde sig komminister Fritz Nilsson påmint i ett brev till postmästaren i Jönköping den 13 september 1916, då med en viss justering av det ursprungliga förslaget.

Det skulle ändå dröja nära nog ett helt år innan postdirektionen hade tagit tillräckligt ingående ställning till förslaget för att kunna redovisa utredningen till poststyrelsen. Postdirektionens brev den 10 augusti 1917 till poststyrelsen förklarar delvis orsaken till den långa tidsutdräkten:

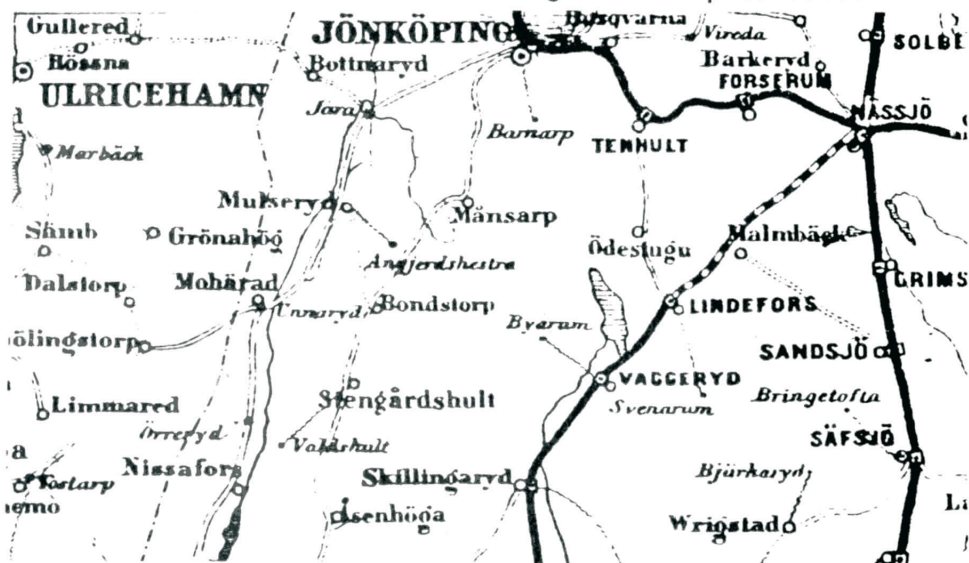
"Postdirektionen, som tänkt sig att trakten skulle ha kunnat tillgodoses genom lantbrevbäring, har utjudit lantbrevbäring till trakten dels från Mulseryds dels och från Smålands Tabergs poststation. Ävenledes har postdirektionen under hand sökt införskaffa anbud ej mindre å den föreslagna ringlinjen Jönköping-Mulseryd-Angerdshestra-Jönköping än även å andra postanordningar för orten. Kostnaderna därför visade sig emellertid bliva allt för höga för att postdirektionen skulle kunna avgiva förslag i ärendet.

Sedermere har från komministern i Angerdshestra inkommit ett av postmästaren i Jönköping tillstyrkt förslag om inrättande av poststation vid Angerdshestra kyrka samt anordnande av postföring däremellan och torpet Ormen, som ligger vid postföringslinjen Jönköping - Mulseryd. Därvid skulle lantbrevbäringen å linjen Mulseryd - Angerdshestra kunna indragas.

Vid besök på platsen av postdirektören i östra distriktet har det ock visat sig, att sistnämnda förslag vore det för orten mest lämpliga och det enda för närvarande realiserbara. Därigenom skulle nämligen trakten vid och omkring Angerdshestra kyrka samt korrespondenterna vid linjen mellan Angerdshestra kyrka och torpet Ormen bli väl tillgodosedda".

Efter två veckor beslöt poststyrelsen i enlighet med postdirektionens förslag att dra in lantbrevbäringen på linjen Mulseryd-Angerdshestra, att inrätta en poststation med namnet Angerdshestra och att anordna gångpost med tre turer i veckan på en 12 km långlinje mellan Ormen och Angerdshestra. Folkskolläraren Oskar Enok Hammar antogs till poststationsföreståndare med 150 kronor i årsarvode och för gångpostföringen tecknades kontrakt med Carl Svensson och S Johansson i Östra Svinhult mot en ersättning av tre kronor per tur. Kyrkväktaren Alfred Svensson i Mulseryd blev uppsagd från sitt kontrakt om lantbrevbäring på linjen Mulseryd - Angerdshestra. Allt gällde från den 1 december 1917.

Kontraktet om poststationen i Angerdshestra övertogs i februari 1919 av fru Anna Naemi Hammar och med 1921 års ingång av cykelreparatören Tobias Sjögren. Denne hann få guldmedaljen för nit och redlighet i rikets tjänst innan han avled i juni 1950. Agda Sjögren efterträdde honom och blev kvar till poststationens indragning. Den ersattes med bilåkande lantbrevbäring den 10 april 1961.

På 1880 års postkarta finns åtskilliga förändringar i förhållande till 1875 års (sid 101). I första hand gäller det hur man markerar de under mellanperioden indragna poststationerna, t ex Angerdshestra. Tunna linjer markerar lantbrevbäringslinjer, t ex Stengårdshult-Valdshult.

Bondstorp

Poststation 1874-01-01--1961-04-09

Den 1 januari 1874 öppnades en poststation vid Bondstorps kyrka med skolläraren Lars Magnus Pettersson som föreståndare. Hans årsarvode bestämdes till 150 kr.

Posten skickades till Bondstorp med gående bud två gånger i veckan från Mulseryds poststation, belägen i Lilla Bosarp. Kronolänsman Carl Orre i Stora Bosarp ansvarade för detta genom ett kontrakt med poststyrelsen. Postföringen ändrades efter ett halvt år på så sätt att skjutsen mellan Jönköping och Unnaryd körde via Månsarp, Angerdshestra, Bondstorp och Stengårdshult.

Postmästare Janne Lagerström i Växjö gjorde vid sin inspektion av poststationen i Bondstorp den 24 augusti 1880 en upptäckt, som han redovisade med följande ord i ett brev till poststyrelsen den 8 september 1880:

"Folkskolläraren Petersson har skött befattningen på ett i alla avseenden högst oförsvärligt sätt och har, sedan han för omkring tvenne år sedan flyttade 1/2 mil från den plats, där poststationen är förlagd, haft den inrymd i en där boende lanthandlares snuskiga kök och har postgöromålen till största delen varit anförtrodda åt en piga.

Vid inspektion den 24 sistlidne augusti av stationen lovade Petersson förändring och förbättring genast uti poststationens handhavande, men vid förnyade inspektionen var icke en av den mängd föreskrifter jag givit honom åttlydd, och Petersson föredrog nu att begära avsked, 'eftersom han icke kunde hoppas få handhava stationen såsom hittills, vilket kunde vara bra nog'.

Till föreståndare för stationen tills vidare förordnades genast fröken Nyström, som bor strax invid

postvägen på ringa avstånd från den plats där stationen förut varit förlagd".

Postmästare Lagerström gjorde efter slutförandet av sitt inspektionsuppdrag en sammanfattande rapport till poststyrelsen den 19 december 1880. Han skrädde inte orden i den heller:

"Bondstorps poststation var inrymd i ett, en annan person än poststationsföreståndaren tillhörigt kök, där postförsändelser och handlingar, huller om buller, voro tillgängliga för barn och vem som helst. Till följd av att stationsföreståndaren var bosatt 1/2 mil därifrån har ofta hänt, att värdeförsändelse icke under ett par dagar å rad kunnat utlämnas; vanliga brev och tidningar hade en piga emottagit och utlämnat".

Hilda Nyström som så plötsligt fått gå in som poststationsföreståndare i september 1880 skrev den 15 februari 1884 och bad att få någon löneförbättring. Det beviljades inte och följande år övertogs poststationen av Augusta Nyström, nu mot 125 kronor i årsarvode. Poststationen förlades till ett rum i Bondstorps prästgård. Under Augusta Nyströms konkurstillstånd i början av 1889 vikarierade ordföranden i socknens kommunalstämma P G Friberg för henne.

I december 1893 behövdes lokalen i prästgården för annat ändamål och poststationen flyttades till hemmanet Sjöbo. Det låg ca 700 meter från allmänna landsvägen och ändringen medförde bland annat att skjutsentreprenören på linjen Jönköping-Stengårdshult, som anlöpte Bondstorp, begärde ersättning med 20 öre extra för varje tur. Poststyrelsen accepterade detta genom ett beslut den 19 december 1893 med tillägget att postinspektören i östra distriktet skulle "tillse om ej genom flyttning till annan plats eller genom annat föranstaltande den ökade postföringskostnaden må kunna förekommas, helst stationens uppbörd är obetydlig (212 kr)."

Frågan löstes genom att postinspektionen fick anbud från nya entreprenörer, hemmansägarna A M och F A Kjellerstedt, som erbjöd sig att forsla posten mot den lägre avgift som gällde före poststationens flyttning. Det nya kontraktet trädde i kraft den 1 juni 1894.

Jönköping—Bredaryd.

O. L.	—	10,0		Jönköpings postkontor	T. F.	2,30	—
O. L.	11,45	12,0	1,4	Månsarps poststation (Taberg)	T. F.	12,30	12,45
O. L.	3,0	3,15	2,0	Bondstorps poststation (Sjöbo)	M. Th.	9,15	9,30
O. L.	4,45	5,0	1,1	Stengårdshults poststation	M. Th.	7,30	7,45
O. L.	8,9	8,15	2,0	Åsenhöga poststation	M. Th.	4,15	4,30
O. L.	9,10	9,10	1,3	Gynnås' by	M. Th.	3,20	3,20
O. L.	10,0	10,15	1,2	Gnosjö poststation (skolhus)	M. Th.	2,15	2,30
O. L.	11,43	12,0	1,3	Kulltorps poststation (skolhus)	M. Th.	12,30	12,45
Th. S.	1,45	—	1,3	Bredaryds poststation	M. Th.	—	10,45
			10,3				

1894 års tidtabell för den långa postföringslinjen mellan Jönköping och Bredaryd anger att poststationen Bondstorp ligger i Sjöbo, men den flyttades redan efter ett år.

I mars 1895 anmälde Augusta Nyström till postmästaren i Jönköping att hon flyttat Bondstorps poststation från Sjöbo till hemmanet Bogla (Klockaregården) nära kyrkan och invid postvägen.

När järnvägen mellan Borås och Alvesta projekterades ingick det i postinspektionens planer att dra in poststationen i Bondstorp och anordna lantbrevbäring dit från poststationen i Stora Bosarp. Sedan detta blivit känt behandlades frågan vid en extra kommunalstämma den 11 augusti 1902. Med bifogande av en avskrift av stämmaprotokollet hemställdes i ett brev till poststyrelsen att poststationen skulle få vara kvar.

Kronofogden K A Nilsson i Jönköping hade bäddat dåligt för socknen genom sitt uttalande redan i april 1902. Han skrev då bland annat följande: "Emot indragning av postlinjen Smålands Taberg-Bredaryd ävensom poststationerna Bondstorp och Stengårdshult har jag ingenting att erinra". Postinspektionen i östra distriktet anförde för sin del i ett brev den 21 augusti 1902 att den främsta anledningen för att dra in poststationen var den låga frimärksförsäljningen, 316 kr under år 1900 och 280 kr under år 1901. Men poststyrelsen skrev den 5 september, att den funnit "skäligt besluta, att poststationerna i

Stengårdshult och Bondstorp finge, jämväl efter Borås-Alvesta järnvägs öppnande för trafik fortfarande och tills vidare hållas i verksamhet". Det framgår inte av handlingarna vad som bidragit till detta för de båda socknarna så positiva beslut.

Augusta Nyström blev kvar som poststationsföreståndare till halvårsskiftet 1918, då hon efterträddes av hemmansägaren Karl Gustaf Granstrand. Han följdes år 1921 av Justus Henning Jacobsson den 1 april 1921 och på dagen 25 år senare blev Dagmar Svensson föreståndare. Hon fick uppleva poststationens indragning. Den ersattes med lantbrevbäring fr o m den 10 april 1961.

Till Kongl. Generalpoststyrelsen.

1908 den 5 September anm. i K. M. U. som därvid
fann skäligt beslut, att poststationerna i Stengårdshult
och Bondstorp finge, jämväl efter Borås - Alvesta järn-
vägs öppnande för trafik, fortfarande och t. v. hållas
i verksamhet; Och skulle åkten för kännedom af
berörde beslut remitteras till Postinspektören i
Östra distriktet, som efter tages del af samma beslut
hade att handf. n. till K. M. U. återlämna.

Et officio

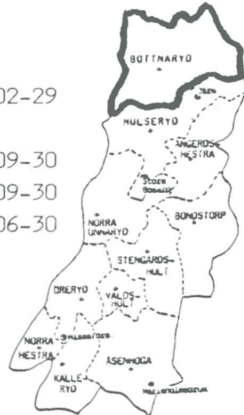
(Signature)

Detta är poststyrelsens beslutspåskrift i ingressen till postdirektionens framställning om att poststationerna i Bondstorp och Stengårdshult skulle dras in när järnvägen mellan Borås och Alvesta öppnades för allmän trafik. Poststyrelsen gick emot postinspektionens förslag och därmed "räddades" de båda poststationerna till modern tid.

Bottnaryd

Poststation	1874-01-01--1940-02-29
Järnvägs- poststation	1940-03-01--1960-09-30
Poststation	1960-10-01--1963-09-30
Postexpedit. (Lokal-)	1963-10-01--1977-06-30
postkontor	1977-07-01--

Med 1874 års ingång anordnades en åkande post med två turer i veckan fram och tillbaka mellan Jära gästgivaregård och Bottnaryds kyrka. De försändelser som befordrades med denna, följde postdiligensen på sträckan mellan Jönköping och Jära. Gästgivaren Abraham Gustafsson i Ledhestra fick avtalet med postverket om skjuts mellan Jära och Bottnaryd i båda riktningar. I Bottnaryd tog andra entreprenörer hand om postforslingen västerut, när den från år 1875 utsträcktes till Ulricehamn och passerade flera då tillkomna västgötska poststationer.

Vid Bottnaryds kyrka inrättades en poststation med förre organisten Per Nikolaus Holmberg som föreståndare. Hans årsarvode fastställdes till 120 kronor. En framställning i februari 1875 från Holmberg om att få ersättning med 20 kronor för "ved, ljus, papper, lack, segelgarn, stämpelsvärta m m, som under 1874 åtgått vid poststationen i och för postens expedierande" avslogs. Det hade enligt poststyrelsens beslut "avsetts vid fastställandet av poststationsföreståndarna tillkommande arvoden att de voro skyldiga att själva och utan någon särskild ersättning bekosta ifrågavarande slags förbrukningsartiklar".

Sparsamhetsiver såväl något år efter de många poststationernas tillkomst som i anslutning till att lantbrevbäring infördes, hotade existensen för många poststationer, däribland den i Bottnaryd. Holmberg kämpade naturligtvis för den och var beredd att dra sitt strå till sparsamhetsstacken genom att föreslå minskad frekvens i postföringen. I samband därmed uttalade han följande i

ett brev till postmästaren i Jönköping den 4 februari 1878: "Här har hittills försålts litet frimärken och det av den orsak att de mesta köper sina frimärken i Jönköping, men ej tror jag att det är många småstationer varifrån det avgår så många brev som härifrån. Emellertid önskar jag hjärteligen att stationen kommer att få kvarstå".

Hans önskan uppfylldes men det blev ändring i postföringen. Man bestämde sig för att övergå från åkande post till gångpost, sedan postmästaren i Ulricehamn med statistiska uppgifter visat att posten inte var tyngre än att den kunde bäras. Den som kördes från Bottnaryd till Jära den 9 mars 1878, vägde t ex bara 13 skålpund. Den 19 februari hade vikten varit densamma, medan de övriga statistikdagarna visade lägre vikt.

Nu gällde det att få fram personer som var villiga att bära posten mot lägsta möjliga ersättning. I detta syfte hölls en entreprenadauktion på Ledhestra gästgivaregård den 5 april 1878. Den hade kungjorts i "socknens och angränsande socknekyrkor" och avsåg bud på postföring med gående bud "mellan Jära gästgivaregård och Bottnaryds poststation två gånger i veckan med fram- och återfärd samma dag". Protokollet anger att "efter det utropskett, stannade torparen Pehr Gustafsson i Knotsrydet här under Ledhestra för lägsta anbudet med 65 öre, vilket anbud kommer att underställas Kungl. Poststyrelsens prövning". Till protokollet antecknades att Pehr Gustafsson var 42 år gammal och att intet fanns att anmärka mot hans lämplighet för uppdraget.

På poststationen i Gullered hölls den 17 april 1878 en motsvarande auktion avseende gångpost mellan Gullered och Bottnaryd. Där blev det hemmansägaren Andreas Andersson i Gullered stom, som svarade för det lägsta anbudet, kr 2:80 för varje tur fram och åter. En annan auktion den 29 april avsåg posten mellan Ulricehamn och Gullered. För den transporten svarade torparen Gustaf Svensson för det lägsta anbudet, kr 1:40 per tur. Man hade nu efter alla konstens regler löst postföringen mellan Jönköping och Ulricehamn genom att anta tre nya entreprenörer som åtog sig att bära posten till fots på tre olika långa delsträckor mellan Ulricehamn och Jära

vid diligenslinjen söderut från Jönköping. På västgötasidan trädde de nya kontrakten i kraft den 1 oktober 1878 och för sträckan mellan Jära och Bottnaryd med 1879 års början. De åkande postförarna hade blivit uppsagda i vederbörlig ordning med iakttagande av varseltiden tre månader. En detalj hade man dock inte tänkt på och det var vem som skulle ta hand om posten i Jära under den tid som förflöt mellan ankomsten för posten från Bottnaryd och passagen för postföraren söderifrån till Jönköping. Självpåtaget gjorde tjänstefolket hos gästgivaren i Jära det. Om de problem som uppstod, när gästgivaren sent omsider ville ha ersättning för besväret berättas i kapitlet om Jära i denna bok.

Pehr Gustafsson, som gav det lägsta budet vid entreprenadauktionen i Ledhestra den 5 april 1878, tröttnade fort på att bära posten. Han sade upp sig så tidigt att han kunde frånträda redan efter ett år, d v s vid utgången av 1879. Poststyrelsen begärde nu att få anbud från nya spekulanter. Kungörelser lästes upp på hösten 1879 i Bottnaryds och Mulserydskyrkor och tre anbud kom in utan att man denna gång höll en formell auktion.

Det lägsta anbudet kom från torparen Anders Kraft i Bråtahagen under Jära Norregård. Han blev antagen och fick ett kontrakt som gav honom 65 öre per tur, fram och åter.

Jära gästgivaregårds funktion som postutväxlingsplats upphörde nu. Kraft blev i stället själv postvärdare. Hans bostad i Bråtahagen låg vid allmänna landsvägen norr om Jära gästgivaregård. Därifrån kunde han använda sig av en genväg till vägen mot Bottnaryd.

I maj 1878 hade poststationsföreståndare Holmberg fått uttala sig i ett ganska säreget ärende som hade med postgången på andra sidan gränsen att göra. Ordföranden i Hössna kommunalstyrelse A Johansson skrev till poststyrelsen den 6 maj 1878 att han tyckte det fanns för många postgångar och för många poststationer. Han syftade i första hand på de västgötska linjer som hade tillkommit i januari 1875, då ansvaret för kronobrevbäringen i Älvsborgs län övertogs av postverket. En av de nya postgångarna var den som då inrättades mellan Gullered och Bottnaryd. Han tyckte nu, drygt tre år

senare, att den kunde "indragas, ty Bottnaryd har post från Jönköping över Jära och detta kan även vara nog för de till Älvsborgs län inom samma kommun hörande hemman, ty daglig postförbindelse är å järnvägståg till Jönköping såväl från Stockholm som Vänersborg och Ulricehamn samt tvärtom. Länsstyrelserna borde väl se till att icke postföring sker från flera håll till en och samma kommun därför att ett eller annat hemman tillhör det ena eller andra länet, ty såsom det nu är ställt, måste postverket göra stor förlust".

		317.					
		Jära—Ulricehamn.					
		(Från den 17 maj 1887.)					
M. F.	—	2,0	0,9	Jära gästgd (å lin. Jönköping—Smålandsstenar)	T. L.	7,0	—
M. F.	3,15	3,30	1,5	Bottnaryds poststation	T. L.	5,30	5,45
M. F.	5,45	6,0	0,5	Gulleredes poststation	T. L.	3,0	3,15
M. F.	6,45	7,0	0,8	Hössna poststation (Lilla Torp).....	T. L.	2,0	2,15
M. F.	8,0	—	3,7	Ulricehamns postkontor	T. L.	—	1,0
				Denna post får ej affärdas från Jära förr, än posten från Jönköping anländt.			

Här bör tilläggas att Hössna fick sin poststation den 1 januari 1876 vid justering av den ett år tidigare genomförda omorganisationen i Älvsborgs län. Under det långt utdragna remissärendet blev kommunalordföranden Johanssons synpunkter starkt kritiserade av de flesta som hade tillfälle att yttra sig. Poststationsföreståndare Holmberg i Bottnaryd skrev bl a följande den 25 maj 1878:

"Jag inser helt och hållet att hans påstående ej bör utav Kungl. Poststyrelsen upptagas, ty i en del saknas grund. Skulle någon poststation vara onödig, så är det Hössna, ty den ligger så nära Ulricehamn, 3/4 mil, och till Gullered 1/2 mil. Vad angår Gulleredes och Liareds stationers indragande tycker jag att detta ej borde ske, ty det är en mängd försändelser som gå över Bottnaryd till och från nämnde stationerna, synnerligast Liared".

Den följande utredningen resulterade inte i någon annan ändring av postförbindelsen över gränsen mellan Gullered och Bottnaryd än att man gick över från åkande till gående post så som redovisats tidigare i detta avsnitt.

om sökandena vore tillräckligt tillgodosedda med postförbindelser genom det förslag som blivit till Kungl. Poststyrelsen avlåtet". Det förslaget innebar att postföring från det nya seklets ingång skulle med två turer i veckan "underhållas med häst och åkdon å en 8 km lång linje Jära gästgivaregård-Bottnaryds poststation". Till postförare antogs nu Anders Andreasson, Gunillaberg, enligt ett kontrakt som gav honom kr 1:50 för varje tur fram och åter. I avsnittet om Jära berättas hur denna linje mycket snart ändrades att gå mellan Bottnaryd och Mulseryd, fullgjord av samme entreprenör.

År 1905 inrättades lantbrevbäring i Bottnaryds sockens västra del, sedan frågan behandlats vid en extra kommunalstämma i kommunalrummet den 22 januari. Man hade begärt post med fyra turer per vecka men vid utredningen prutade såväl poststationsföreståndaren som kronofogden på dessa anspråk. Poststyrelsen beslöt att lantbrevbäring skulle inrättas med två veckoturer på en ca 18 km lång ringlinje Bottnaryds poststation - Häveryd - Kåkulla - Tokebo - Högelycke - Svansö - Axsjö - Löckna - poststationen. Socknens förste lantbrevbärare blev Carl Johan Johansson i Klinten, som åtog sig att fullgöra varje tur för kr 1:75.

En andra lantbrevbäring inrättades år 1908 på en ca 24 km lång ringlinje från poststationen över Ryd, Beth, Olsbo, Beth, Lagestorps skola, Nackebo, Rödjorna, Viken och åter till poststationen. Torparen Otto Evert Peterson i Hansabo fick kontraktet om denna lantbrevbäring med två turer i veckan för kr 1:70 per tur.

Anders Gustaf Björnberg blev kvar som poststationsföreståndare till sitt 76:e levnadsår. Han efterträddes den 1 mars 1940 av den järnvägsanställda Fritz Paul Gradén. Samma dag öppnades nämligen järnvägen Jönköping - Ulricehamn för allmän trafik och poststationen blev förenad med järnvägen. Det innebar att poststationen flyttades en obetydlig sträcka.

Postföringen till Bottnaryd hade under mellantiden hunnit ändras att åter utgå från Jära. Simon Nilsson hade ett kontrakt som gällde från januari 1922 och fick nu frånträda detta. Det innehöll nämligen en klausul med följande formulering:

"För övrigt skall kontraktet, efter Kungl.Generalpoststyrelsens bestämmande, utan föregående uppsägning upphöra, om och när, i följd av järnvägsanläggning antingen å själva postlinjen eller i dess närhet, tillfälle beredes att få ifrågavarande post vare sig i sin helhet eller delvis befördrad å för trafik öppnad järnväg".

Efter tio år blev Anders Harald Ekberg stins och poststationsföreståndare i Bottnaryd. Hans ansvar för posten upphörde efter ännu en tioårsperiod med augusti månads utgång 1960. Den 1 september 1960 skildes posten från järnvägen och Marta Olsson, som varit platsvakt och poststationsföreståndare i Ubbaredsby, blev föreståndare för Bottnaryds poststation i ny skepnad. Hon fick drygt tre år senare uppleva dess statushöjning och blev därmed befördrad till "stationsmästare" den 1 oktober 1963. Det var den tidens beteckning för chefer vid postexpeditioner. Den stora omorganisation som följde i två etapper, under 1970- resp 1980-talet, medförde att postexpeditioner kallades lokalpostkontor resp postkontor i den nya terminologin och Marta Olssons titel blev postmästare. Hon efterträddes av Lennart Wallin, som därmed fick ansvara för postservice till drygt 800 hushåll. Posten i Bottnaryd hade nämligen blivit central för lantbrevbäringen med tre linjer, en till Mulsered, en till Olsbo och en till Mohärad. Så hade karaktären förändrats, huvudsakligen genom den inriktning, som planeringen fick i samband med postverkets stora ändring av sorterings- och transportorganisationen i maj 1968.

Vid 300-årsminnet av Johan Printz' död ordnade Jönköpings Filatelistförening högtidligheter i Bottnaryd, förstärkta med en minnespoststämpel. En annan minnespoststämpel användes 1988 under jubileumsdagen för Nya Sverige.

Storbuken

I Bottnaryds prästgård föddes den 20 juli 1592 Johan Printz, som kom att bli en mycket omtalad krigare och ämbetsman. Gustaf II Adolf hugnade honom med understöd för studier vid utländska högskolor. Han blev en gång tillsammans med några kamrater överfallen och tvingades ta värvning vid ett regemente i Italien. Efter tjänst i olika länder kunde han återvända till Sverige 1625 och deltog därefter bl a i trettioåriga kriget. När han togs till fånga av kejsarens trupper kunde han köpa sig fri, men vid deras belägring av Chemnitz måste han trots tapert motstånd kapitulera. Han begav sig åter till Sverige utan Banérs tillstånd och dömdes därför att mista sin uppnådda tjänst som överstelöjtnant.

Turerna var många och 1642 adlades han och utnämndes till guvernör i Nya Sverige, den koloni som grundats 1638 genom köp av mark från indianer vid Delawareflodens mynning. Om man kan tala om en storhetstid för äventyret Delaware, bör den ha sammanfallit med Printz' kanske hänsynslösa guvernörstid 1643-1653. Hans måg, Johan Papegoja övertog tillfälligt ledningen, när Printz övergav Delaware i oktober 1652 och återvände till Sverige. Hemkommen blev han utnämnd till överste och år 1657 till kommandant på Jönköpings slott, för att ett år senare bli landshövding där. På grund av sin stora kroppsvolym döptes han av indianerna till Storbuken.

Bottnaryds kyrka
och klockstapel.
Foto i maj 1988:
Erik Lindgren

Mohärad

Poststation 1874-01-01--1968-03-31

Postombud 1968-04-01--1969-12-08

När Halland blev svenskt genom freden i Brömsebro 1645 blev Nissastigen utfartsväg för post till utlandet. Samtidigt blev hela sträckan från Jönköping allt mera betydelsefull för inrikespost till Halland och Västergötland.

Gästgivaregårdar längs vägen servade med hästbyten för postkärror och diligenser, när väl denna trafik kommit i gång i mitten av 1800-talet. En och annan gästgivaregård blev dessutom knutpunkt på så sätt att en postföringslinje utgick därifrån utöver den linje som gården låg vid.

Ett sådant exempel är Unnaryds gästgivaregård, där en postlinje tillstötte från Göteborg. Vägens beskaffenhet på västgötalinjen var inte bra och det uppstod ibland förseningar som medförde att diligensen till eller från Halmstad fick vänta i Unnaryd på att posten skulle komma västerifrån.

Ett ärende från mars 1868 avslöjar att en passagerare med diligensen från Halmstad till Jönköping gjorde en orättmätig anmälan mot postiljonen från Västergötland för försumlighet. Denne skulle ha burit ansvaret för att anmälnaren kom fram för sent till Jönköping. Undersökningen visade emellertid att postiljonen var helt utan skuld.

En av dem som hade kontrakt om att forsla posten på ett par delsträckor var gästgivaren J W Ericsson i Unnaryd. Han svarade för att forsla diligensen mellan Unnaryd och Öreryd söderut, mellan Unnaryd och Jära norrut samt

Isom inforade yrande huru öfva väntning
i Unnaryd på den från Göteborg det ankom-
mande post för att med den härifrån till
'önköping' affärdade diligensförenas, plagar öfriga
komma, för jag med anledning af de upplysning-
gar som af posttionerna blifvit lemnade, ödmu-
rakt afgifva, att berörde post höget sällan
inträffar på beständ. tid utän vanligen
många timmar, stundom dygnen därefter.
Remissakten återgår ödmjukakt.

Halvotads postkontor d. 13 april
1868.

J
D. W. Ericsson;

kärrposten mellan Unnaryd och Gölingstorp västerut. Han var inte riktigt nöjd med ersättningen från postverket och tog missväxten 1874 till intäkt för att begära högre ersättning. Han förklarade i ett brev till poststyrelsen den 30 juli 1874, att han inte kunde åta sig att skjutsa för mindre än kr 2:50 per mil, "i annat fall uppsäges kontrakten".

Detta tog poststyrelsen på allvar och gav postmästaren i Jönköping i uppdrag att infordra anbud från hugade spekulanter på postföringen. Så skedde genom pålysning i Unnaryds kyrka men bara en konkurrent dök upp. Dennes underbud gjorde att Ericsson skyndade sig att acceptera kr 2:25 per mil och han fick sitt kontrakt förnyat.

Vid några av gästgivaregårdarna utmed de viktiga postförlingslinjerna inrättades med början år 1861 poststationer. För Unnaryds del blev en sådan upphöjning av samhällets status inte aktuell förrän i samband med att kronobrevbäringen upphörde i Småland med 1874 års ingång. Då inrättades en poststation med namnet Mohärad i gästgivaregården.

Bruksinspektör J A Tenggren antogs till föreståndare mot 150 kronor i årsarvode. Till dennes uppgifter hörde

inte bara att ta emot och lämna ut post i förbindelse med kunderna vid poststationen utan också att se till att "sidoposterna" expedierades ordentligt. Därmed avsågs de postväskor som skulle skickas med linjen västerut eller tas emot från postförarna på linjen. Vid 1875 års ingång inrättades flera nya västgötska poststationer längs linjen mot Göteborg. Samtidigt hade flera anknäytningar inrättats vid denna, varigenom de nya poststationerna hade möjlighet att få och sända post via andra linjer. Nätverket blev allt tätare.

Några av de nya poststationerna hade kommit att ligga tämligen nära varandra, något som invercade på storleken av deras kundunderlag. Ibland gjorde man försök att roffa åt sig något av den närmaste omgivningen. Sålunda skrev poststationsföreståndare J Johansson i Marbäck den 11 februari 1876 och föreslog indragning av poststationen i Grönahög samt ifrågasatte behovet av postlinjen västerut från Mohärads poststation.

Detta motsades av J A Tenggren i Mohärad som påyrkade att postlinjen och poststationen i Grönahög skulle finnas kvar. Naturligtvis var poststationsföreståndare J Gustafsson i Grönahög av samma uppfattning. Sedan postmästare Paul Billing i Jönköping i ett brev den 28 mars 1876 konstaterat att poststationsföreståndare Johanssons framställning saknat giltig anledning, beslöt poststyrelsen att lämna den utan åtgärd.

Mohärad—Marbäck.									
(Gångpost.)									
(Från den 18 maj 1876.)									
Th.	—	5,0	e. m.	1,5	Mohärads p.-st. (Uunaryds ggd)	O.	11,0	—	e. m.
Th.	8,45	9,0	e. m.	1,5	Grönahögs poststation.....	O.	7,0	7,15	e. m.
F.	12,45	—	f. m.	3,0	Marbäck's poststation.....	O.	—	3,15	e. m.

När lantbrevbäring inrättades i Jönköpings län med början 1879, blev åtskilliga poststationer med låg frimärksförsäljning indragna. Mohärads poststation hamnade inte i riskzonen, bland annat därför att den var en knutpunkt för postutväxlingen. Men poststationen fick den 27 augusti 1880 ett besök som var mindre behagligt för föreståndaren J A Tenggren.

Postmästare Janne Lagerström i Växjö hade i ett brev den 27 juli 1880 fått poststyrelsens uppdrag att

inspektera lantbrevbäringslinjer och poststationer inom Kronobergs och Jönköpings län. Han var noggrann och känd för sin stränghet. Han inspekterade inte mindre än 146 poststationer enligt den rapport som han skrev till poststyrelsen den 19 december 1880.

Under resornas gång skrev han delrapporter, t ex en från Aneby den 7 september 1880. I denna skrev han att J A Tenggren hade lämnat honom sin ansökan om entledigande. Detta hade säkerligen känts som ett tvång för Tenggren. Det framgår bland annat av följande rader ur Lagerströms delrapport till poststyrelsen:

"Samma dag beviljade jag Tenggren, som är alldeles oförmögen att sköta befattningen, ledighet intill dess Kungl.Generalpoststyrelsen meddelat honom avsked, och förordnades folkskolläraren Peter Gustafsson att under ledigheten tills vidare förestå stationen".

Gustafsson blev formellt antagen av poststyrelsen från den 1 oktober 1880. Han fick samma årsarvode som företrädaren, 150 kronor. Det höjdes 1908 till 300 kronor.

Den 1 juli 1912 blev Elisabet Gustafsson Mohärads nya poststationsföreståndare. Hon kom att bli kvar på sin post ovanligt länge och avgick först vid 79 års ålder. Hon hade dessförinnan hunnit få guldmedaljen för nit och redlighet i rikets tjänst. På papperet var hon kvar som föreståndare till januari månads utgång 1951, men hennes efterträdare vikarierade för henne de två sista månaderna. Det var Adina Ohlson.

Sist i raden av föreståndare för poststationen blev Berit Margareta Olsson. Hon tillträdde den 1 juni 1956 och fick uppleva poststationens indragning med mars månads utgång 1968. Då fick hon tjänst som postbiträde vid postkontoret Jönköping 1.

Under en övergångstid fanns en ersättningsanordning för den indragna poststationen. Det var ett postombud, i vars stämpelavtryck fanns gravyren BOTTNARYD POB 1. Det avvecklades den 7 december 1969.

Mulseryd

Poststation

i Lilla Bosarp 1874-01-01--1899-06-30

i Mulseryd kyrkby 1899-07-01--1961-04-09

Längs postföringslinjen mellan Jönköping och Halmstad inrättades åtskilliga poststationer, när postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen med 1874 års ingång. En av dem fick namnet Mulseryd efter socknen men förlades till Lilla Bosarp i socknens södra utlöpare.

Till poststationsföreståndare antogs nämndemannen Sven Jönsson som fick 150 kronor i årsarvode. Ett av de första ärenden som han fick uttala sig om var ersättningen till entreprenören J W Ericsson i Unnaryd, som svarade för skjutsningen av diligensen mellan Jönköping och Halmstad på en av delsträckorna.

Ericsson skrev den 8 januari 1874 till poststyrelsen att han måste göra en avväg från den ordinarie rutten för att komma till Mulseryds poststation. Han fortsatte: "Alltså avsäger jag mig postdiligensens befordran såvida ej två (2) riksdaler Rmt pr mil för varje häst erhålles från och med den 1 januari 1874".

I sin kommentar till detta uppgav Sven Jönsson "att omvägen från landsvägen till min bostad eller Mulseryds station ökar väglängden med 600 fot". Postmästaren i Jönköping skrev i sin tur till poststyrelsen "att det finns ett boningshus vid landsvägen, alldeles där vägen till poststationen från landsvägen vidtager, som poststationsföreståndaren mycket väl kunde begagna för emottagande och avlämnande av post till och från stationen".

Sedan Sven Jönsson accepterat att hämta och lämna postväskan vid landsvägen på det sätt som postmästaren i Jönköping föreslagit uttalade poststyrelsen den 5 mars 1874 att "Ericssons framställning ansetts ej påkalla vidare åtgärd".

Avvikelser av det slag som här hade kunnat komma i fråga var inte ovanliga i samband med den stora omorganisationen i början av år 1874. Ett fall på en diligenslinje vilket löstes genom att skjutsentreprenören fick högre ersättning redovisas i boken "Posthistoria från Ljungby kommun" på sid 77-78.

Sven Jönsson lät bygga en egen liten poststuga vid landsvägen och fortsatte med att passa diligensen år efter år. Han tyckte dock att tidsåtgången svarade dåligt mot den ersättning han fick för allt bestyr men väntade hela sex år med att begära förbättring. Då hade diligensen bytts ut mot kärrpost. Han skrev den 12 januari 1880 ett två foliosidor långt brev till poststyrelsen som började på följande sätt:

"Undertecknad som den 22 december 1873 blivit av Kungl. Generalpoststyrelsen förordnad såsom föreståndare för Mulserys poststation med ett årligt arvode av 150 kronor och vilken befattning av mig fortfarande bestrides, får härmed i all ödmjukhet anhålla, att Kungl. Generalpoststyrelsen genast behagade höja arvodet från och med detta år till ett med mina besvär och utgifter någorlunda motsvarande belopp. Såsom skäl för denna billiga och av behovet påkallade begäran får jag ödmjukast anföra, att jag som har min bostad 1000 fot från stora landsvägen där posten framköres, måst vid densamma uppföra en mindre stuga med eldstad för 100 kronor för att däri avbida postens ankomst cirka 2 timmar varje gång eller 3 gånger norrifrån och 3 gånger söderifrån varje vecka, att mödan härmed är av destomer svårighet som posten från Smålandsstenar numera icke passerar Mulseryd förr än kl 10 å 11 om kvällarna, att sedan Angerdshestra station indragits mig numera åligger att frankera och i postbok införa alla från 13 fjärdingsmän ankommande tjänstebrev till stationen närboende herr kronolänsmän C Orre".

Ytterligare argument avslutade Jönssons brev med hemställan att hans årsarvode skulle höjas till 250 kronor. Det var i samband med att järnvägen mellan Halmstad och Värnamo öppnades för allmän trafik den 15 september 1877 som postdiligensen byttes ut mot karrpostföring med mindre möjligheter att hålla tidtabellen. Poststationen i Angerdshestra hade blivit indragen den 31 mars 1879 när lantbrevbäring började införas i länet.

Postmästare Paul Billing tillstyrkte Jönssons ansökan och visade på stigande siffror för frimärksförsäljningen samt uttalade att "poststationsföreståndare Jönsson ådagalägger mycken ordentlighet vid utövandet av sitt uppdrag". Poststyrelsen gick med på att höja årsarvodet till 240 kronor. Postmästare Billings positiva uttalande var inte helt samstämmigt med det intryck som den inspekterande postmästare Janne Lagerström i Växjö delgav poststyrelsen i sin rapport den 19 december 1880, men å andra sidan var Lagerströms krav nästan orimliga:

"Mulseryds poststation hade icke fört ankomstjournal sedan år 1875, saknade brevkort, hade icke förseglat därifrån avgående postväskan, hade icke behörigen karterat därifrån avsända värdeförsändelser och hade det till och med hänt att sådana försänts lösa i postpasset".

Om sin inspektion av lantbrevbäringslinjen Mulseryd-Bondstorp skrev Lagerström i samma rapport, att linjen hade "tillkommit för den s k kyrkopostens befordring till Bondstorp från invid Mulseryds poststation boende länsman, den är helt och hållet överflödig, då nämnde länsman - han bestrider själv postföringen å denna linje - icke har mindre än 4 särskilda tillfällen i veckan, över Jönköping och över Smålandsstenar, att försända post till Bondstorp. Jag har därför de bästa skäl för mig att föreslå indragning av denna postlinje, vilken indragning, om den beslutas, besparar postverket kostnader för postföringen, 75 kronor årligen".

Här bör inskjutas att Lagerströms långa rapport innehöll förslag också om indragning av andra lantbrevbäringslinjer och flera poststationer utöver dem som redan blivit indragna under år 1879 och 1880. Rapporten låg länge obehandlad i poststyrelsen, troligen tillsam-

mans med andra inkomna inspektionsrapporter. Några av de ärenden, som dessa initierade, togs efter hand upp genom särskilda skrivelser. När Lagerströms rapport slutligen föredrogs i plenum, ägde detta rum den 8 augusti 1889 (efter mer än åtta år) och rapporten försågs med anteckningen "föranledde icke vidare åtgärd". Flera av Lagerströms rationaliseringsförslag hade då blivit genomförda på ett eller annat sätt i samband med utredningar som gjorts av andra orsaker än själva inspektionsresan på hösten 1880, då han besökte 146 poststationer. Hur driftig och effektiv Lagerström än var kan man inte säga att han var god mot personalen.

Valet av plats för Mulseryds sockens poststation när kronobrevbäringen upphörde hade med all säkerhet att göra med strävan att se till att civilstatens tjänstemän fick bästa möjliga postservice. Inte långt från Lilla Bosarp, där poststationen inrättades hos nämndemannen Sven Jönsson, hade kronolänsman Carl Orre sitt boställe. Man bortsåg helt från det behov som invånarna i och nära kyrkbyn kunde ha när det gäller postservice. Många liknande exempel kan nämnas. Efter hand gav sig kyrkbyarnas behov till känna, så även i Mulseryd.

		268.					
		Jönköping—Smålandsstenar.					
T. Th. L.	—	11,0	1,8	Jönköpings postkontor	O. F. S.	4,45	—
T. Th. L.	1,45	1,45	1,2	Jära gästgifvaregård	O. F. S.	2,0	2,0
T. Th. L.	3,30	3,35	0,8	Mulseryds poststation (Lilla Bosarp)	O. F. S.	12,10	12,15
T. Th. L.	4,50	4,55	1,3	Mohärads poststation (Unnaryds gästgd)	T. Th. L.	10,50	10,55
T. Th. L.	6,55	6,55	0,8	Örreryds gästgifvaregård	T. Th. L.	8,45	8,45
T. Th. L.	8,15	8,20	0,6	Nissafors poststation	T. Th. L.	7,25	7,30
T. Th. L.	9,20	9,20	1,0	Norriåda gästgifvaregård	T. Th. L.	6,25	6,25
T. Th. L.	10,50	11,50	1,3	Gislaveds postexpedition (gästgd)	T. Th. L.	3,55	4,55
O. F. S.	1,50	1,50	0,6	Kappeleds gästgifvaregård	T. Th. L.	1,55	1,55
O. F. S.	2,45	—	9,4	Smålandsstenars poststation	T. Th. L.	—	1,0

1880 års tidtabell för postföringen mellan Jönköping och Smålandsstenar. Detta var resten av diligenslinjen Jönköping-Halmstad, sedan diligensen upphörde i samband med att järnvägen Halmstad-Värnamo togs i bruk för allmän trafik den 15 september 1877.

Vid den ordinarie kommunalstämman med Mulserydys församling i skolhuset den 28 december 1892 beslöt man att begära bidrag från poststyrelsen för att täcka kostnaderna för postföring mellan poststationen i Lilla Bosarp och Mulserydys kyrkby. Framställningen konkretiserades i ett brev till poststyrelsen från förre nämndemannen O U Bom och kommunalnämndsordföranden Oskar Svensson. De valde att begära lantbrevbäring med två turer i veckan mellan poststationen och Mulserydys kyrkby. De tryckte på att socknens mellersta del "omkring sockenkyrkan är synnerligen tätt bebyggd, så att man med skäl kan säga, att socknens egentliga befolkning har sitt hemvist omkring kyrkan. Här ligga Mulserydys kyrkoby med en befolkning av över 100 personer, byarna Helgabo, Svinhult och Ryd, vardera lika stora som Mulseryd, vidare Åsebo, Stigaryd m fl tätt befolkade byar".

Sökandena framhöll också att Lilla Bosarp, där Mulserydys poststation var förlagd, låg "å det näst längst i söder belägna hemmanet i en nära 3 mil långsträckt socken, som just där poststationen är förlagd, är synnerligen glest befolkad. Poststationen heter visserligen Mulseryd, men Mulserydys socken har med nuvarande postförhållanden ej den ringaste nytta av att ha poststationen inom sitt sockenområde; utan denna fördel tillfaller egentligen den på ömse sidor om den smala sockendelen liggande N. Unnarydys socken, som därförutom har sin egen poststation, nämligen Mohärad vid Unnarydys gästgivaregård, ej mer än 6 1/2 kilometer från Mulserydys poststation, således 3 kilometer längre avlägsen från sin egen poststation än den närmasat söderut liggande stationen Mohärad".

Postmästare Johan Albert Olsson visade i sitt remissvar till poststyrelsen den 20 februari 1893 att han inte satt sig in tillräckligt i de geografiska förhållandena. Det var en oförsiktighet som inte kunde läggas honom till last i vanliga fall. Han avstyrkte framställningen, men den nyinrättade postinspektionen i östra distriktet förstod grodorna i hans remissvar och föreslog poststyrelsen att lantbrevbäring skulle inrättas enligt önskemålet. Den kom till stånd i maj 1893. Med torparen Johan Svensson i Lövås, som bjöd läggt vid

anbudsförfarandet, tecknades ett kontrakt om lantbrevbäring två gånger i veckan mellan Mulseryds poststation och Mulseryds kyrkby.

Det var egentligen en ganska blygsam begäran från församlingens sida. Det finns exempel på orter, där man med motsvarande förutsättningar har fått en poststation i kyrkbyn. Så småningom skulle detta också bli fallet i Mulseryds församling men bakgrunden är litet ovanlig.

Postmästare Johan Albert Olsson i Jönköping anmälde i ett brev till postinspektionen den 6 juli 1898 att redovisningen från poststationen och dess skötsel i allmänhet var bristfällig. Han ansåg sig "skyldig hemställa, att åtgärder måtte vidtagas för poststationens överlämnande till lämplig och pålitlig person".

Den då 82 år gamle poststationsföreståndare Sven Jönsson uppgav den 12 juli 1898 bland annat följande i det ärende som föranleddes av postmästarens anmälan:

"Då jag till följd av min höga ålder känner mig i behov av vila och på senare tider väl kunnat märka att min förmåga att sköta poststationens angelägenheter icke stå i överensstämmelse med min redliga vilja, har jag redan länge varit betänkt att under detta kvartal göra min rätt gällande att uppsäga det mellan Kungl. Generalpoststyrelsen och mig upprättade kontrakt och således frånträda min befattning den 1 januari 1899".

Under ärendets fortsatta handläggning kunde postmästare Olsson presentera olika förslag för omorganisation av postgången inom församlingen. Han framhöll bland annat att missnöje med stationens placering i Lilla Bosarp alltid hade varit rådande.

Komministern i Angerdshestra och Mulseryds församlingar Wilh. Ander biträdde i ett fyra foliosidor långt yttrande Mulseryds kommuns uttalade önskan om en poststation i kyrkbyn. Den nye kronolänsmannen, Hugo Blomstrand i Stora Bosarp, hävdade energiskt att en poststation behövdes såväl i Mulseryds kyrkby som vid Stora Bosarp i stället för den i Lilla Bosarp.

Det blev en långbänk av ärendet och Sven Jönsson avled den 27 februari 1899, innan något beslut hade fattats. Under vakansen upprätthöll länsman Hugo Blomstrand befattningen.

I ett brev till poststyrelsen den 10 februari hade landshövdingen styrkt behovet av två poststationer inom socknen. I vad gäller behovet av den i Stora Bosarp framhölls bland annat "dels vikten av att länsstyrelsens order kunna så hastigt som möjligt såväl komma kronolänsmannen tillhanda som även sedermera av honom utföras genom order till kronofjärdingsmännen, dels ock den olägenhet för snabbare tjänstemeddelanden till och emellan kronobetjäningen i Mo härad, som skulle vållas, ifall Mulserydys kommun endast erhöle en poststation vid kyrkbyn och gångpost därifrån två gånger i veckan till länsmansbostället Stora Bosarp, i vilket fall poststationen bleve så avlägset belägen från länsmansbostället, att det icke skäligen kunde begäras, att extra bud skulle av honom avlåtats till poststationen".

Postinspektionen anslöt sig till denna uppfattning i sin sammanfattande utredning den 20 maj 1899. Däri föreslogs indragning av poststationen med namnet Mulseryd i Lilla Bosarp, av gångposten på linjen Mulseryd-Bondstorp och av lantbrevbäringen mellan Lilla Bosarp och Mulserydys kyrkby, vilken sedan dess tillkomst i maj 1893 hade blivit utsträckt över Augutarem och Röksberg och sedan juni 1896 fullgjordes två gånger i veckan av skraddaren Alfred Svensson i Hagastugan.

Vidare föreslog postinspektionen att nya poststationer skulle inrättas, "dels med benämning Mulseryd i Mulserydys kyrkby och dels med benämning Stora Bosarp i Stora Bosarp (kronolänsmannens bostad)". Den lantbrevbäring som fullgjordes tre gånger i veckan mellan Lilla Bosarp och Angerdshestra kyrka föreslogs bli ändrad att utgå från Mulserydys nya poststation (i kyrkbyn) över Röksbergs säteri till Angerdshestra kyrka. Poststyrelsen beslöt enligt förslaget för tillämpning från och med den 1 juli 1899.

Landtbrevbäring:

34.

Mulseryd—Angerdshestra.

(Från den 3 juli 1899.)

M. O. F.	—	2,0	1,1	Mulserydys poststation (kyrkoby).....	M. O. F.	12,45	—	
				Röksbergs säteri				
M. O. F.	4,45	—		Angerdshestra kyrka	M. O. F.	—	10,30	

Kontrakt tecknades med handlanden Adam Svensson att vara poststationsföreståndare i Mulseryd med 125 kronor i årsarvode och med kronolänsman Hugo Blomstrand om att vara poststationsföreståndare i Stora Bosarp med samma arvode. Lantbrevbäraren mellan Lilla Bosarp och Angerdshestra, Anders Jönsson i Engebacken, fick ett nytt kontrakt som innebar att han skulle vara lantbrevbärare mellan Mulseryds nya poststation och Angerdshestra med 77 öre i ersättning för var tur fram och åter.

Adam Svensson avled i maj 1900. Han efterträddes som poststationsföreståndare av handelsidkerskan Matilda Jansson, som i praktiken skött postärendena alltsedan poststationen flyttades till affären i kyrkbyn. Hon fick årsarvodet höjt till 240 kronor. Med efter hand stigande arvode blev hon kvar till sin död vid 57 års ålder. Efter henne har följande personer varit föreståndare för poststationen i Mulseryd: Estrid Emanuelsson (under vakansen 6 december 1926 - 31 januari 1927), förre handlanden Karl Viktor Vilhelm Sjöstrand (1 februari - 31 juli 1927), Hanna Linnea Karlsson (1927-1936), Hildur Svensson (1936-1961). Poststationen drogs in den 10 april 1961.

Detta är Svenssons lanthandel och poststationen i Mulseryd. Poststationsföreståndaren uppges vara den tredje från vänster. Bilden utlånad av Postmuseum.

Stengårdshult

Poststation 1874-01-01--1879-06-30

1880-01-01--1961-04-09

Poststationen i Stengårdshult skiljer sig mycket från övriga poststationer som inrättades med 1874 års ingång när kronobrevbäringen i Småland övertogs av postverket.

Det var i och för sig inte någon avvikelse att en folkskollärare, klockare och organist, Erik Gustafsson, blev antagen till föreståndare. Men hans omedelbara agerande gör honom unik. Han var nämligen tveksam om han hade rätt att förena befattningen i Postens tjänst med de befattningar i kommunens tjänst som han redan innehade.

På hans förfrågan uppdrog poststyrelsen emellertid i ett brev den 8 januari 1874 åt postmästaren i Jönköping att "meddela bemälda Gustafsson underrättelse därom att, för så vitt för Kungl. Styrelsen bekant är, någon författning icke finnes, som från Statens sida förhindrar dylik förening",

Nu dröjde det bara några dagar innan Gustafsson skrev sitt nästa brev till poststyrelsen. Han anhöll att få högre arvode "i anseende därtill att han vore underkastad särskilda kostnader för anskaffande av lokal till och hållande, på hans eget ansvar, av biträde vid poststationen, vilken nu var förlagd vid hemmanet Styrshult 1/8 mil från hans bostad vid Stengårdshults kyrka".

Om någon arvodeshöjning inte kunde beviljas önskade Gustafsson poststationen flyttad till sin bostad. Efter kontakt med länsstyrelsen beslöt poststyrelsen att poststationen fortfarande skulle vara förlagd vid Styrshult, men att Gustafssons arvode från och med februari 1874 skulle utgå med 150 kronor per år räknat.

Poststationen flyttades ändå snart nog från Styrshult till Stengårdshults kyrka. Beslutet togs av poststyrelsen den 27 juli 1874 och skulle tillämpas vid det följande årsskiftet. Samtidigt beslöt poststyrelsen att Gustafssons årsarvode skulle sänkas till 100 kronor.

Denna lägre årslön tillämpades inte för Gustafsson personligen. Han blev sjuk och befattningen uppehölls på vakans av Johannes Josefsson i Kolabo. I oktober 1874 avled Gustafsson. Ny föreståndare blev nu hemmansägaren Josef Johannesson. Denne var tillika kommunalnämndens ordförande. Men inte heller han skulle bli så gammal i gården. Han begärde sitt entledigande den 23 september 1876 och med 1877 års ingång övertog folkskolläraren Joh. F Embring poststationen. Poststationen låg redan sedan första flyttningen i det hus där hans bostad var belägen. I samband med bytet av föreståndare undersökte poststyrelsen om poststationen lämpligen kunde undvaras. Frimärksförsäljningen hade under 1876 emellertid överstigit föreståndarens arvode och några separata postföringskostnader hade man inte, eftersom poststationen låg vid postlinjen Jönköping - S. Unnaryd (i Västbo).

Större risk för indragning blev det ändå snart nog, för vid förberedelserna för lantbrevbäringens införande diskuterades en sådan åtgärd. Landskansliet satte den på pränt i ett brev till poststyrelsen den 30 december 1878, som beslöt om verkställighet den 1 juli 1879.

Embring förklarade sig emellertid villig att åtnöjas med ett årsarvode på 25 kronor, om poststationen fick vara kvar. Hans erbjudande fick i poststyrelsen påskriften "skulle vila till Generalpostdirektörens återkomst".

Under den följande utredningen framhöll kronolänsmannen Carl Orre att bifall till framställningen om att få behålla poststationen vore både nödvändigt och nyttigt. Ärendet avgjordes slutgiltigt vid föredragning i poststyrelsen den 19 september 1879 och med följande års ingång fanns poststationen åter på plats.

Embring fortsatte att sköta poststationen men under ett halvår kring sekelskiftet var det åter hemmansägaren Johannes Josefsson som fick ansvaret för den. Dessförinnan var poststationens indragning åter på tal. Embring hade med 1892 års ingång lyckats få sitt

årsarvode höjt till 150 kronor under hot om att eljest sluta. Någon annan lämplig föreståndare gick inte att uppbringa den gången.

Risken för poststationens indragning hade inte med Embrings löneanspråk att göra utan den kom 1894, då bruksförvaltaren i Rasjö, Alfred Eriksson föreslog att en poststation skulle inrättas vid Rasjö mitt emellan poststationerna Bondstorp och Stengårdshult. Han aktade inte för rov att föreslå samtidig indragning av poststationen i Stengårdshult. Embring visade emellertid på tre tåttskrivna foliosidor under remissbehandlingen att förslaget var verklighetsfrämmande och poststyrelsen beslöt den 15 maj 1894 att ärendet inte tills vidare skulle föranleda någon åtgärd.

Under tiden 1 oktober 1899 - 31 mars 1900 antecknades Johannes Josefsson som poststationsföreståndare, men från den 1 april 1900 fick Embrings efterträdare, folkskolläraren Alfred Rosén, ett kontrakt som gav honom 200 kronor i årsarvode. Innan denne åter lämnade över till Josefsson med 1905 års ingång hade poststationen med nöd och näppe klarat sig från ännu en föreslagen indragning. Orsaken var den gången tillkomsten av järnvägen mellan Borås och Alvesta - hur underligt det än kan synas.

I samband med övergång från landsvägs- till järnvägs-transport organiserades även andra linjer om än de som direkt berördes av järnvägen. Postinspektionen föreslog sålunda att postföringen med häst och vagn mellan Smålands Taberg och Bredaryd skulle dras in och att lantbrevbäring skulle inrättas mellan Stora Bosarp och Bondstorp samt mellan Mohärad och Stengårdshult. Kronofogden K A Nilsson i Jönköping hade ingen invändning mot att i det sammanhanget dra in poststationerna i Bondstorp och Stengårdshult, där frimärksförsäljningen inte motsvarade vad andra likartade poststationer åstadkom.

Kommunalstämman i Stengårdshult den 9 augusti 1902 vände sig mot förslaget. Den framhöll att den lantbrevbärare som skulle ersätta poststationen inte kunde vara till nytta för allmänheten, då han endast skulle kunna avlämna post vid tre ställen utefter linjen

från Mohärad och något kommunombud fanns inte att få tag på i Stengårdshult. Uppgiften för ett sådant skulle vara att förmedla posten till de hushåll som lantbrevbäraren inte nådde på sin vandring. Tungt vägde troligen följande protokollsanteckning:

"Det vore högst beklagligt för oss, som stå så blottade på kommunikationer, att den nya banan Borås-Värnamo-Alvestad, belägen på ungefär tre mils avstånd, och av vilken vi således ej kunna draga någon egentlig fördel, skulle - vid postlinjernas omreglering - beröva oss den förmån, som vi hittills haft i poststationen".

Postinspektören lät sig inte påverkas av de raderna. Han begärde indragning av såväl poststationen i Bondstorp som den i Stengårdshult, men poststyrelsen såg annorlunda på problemet och fann vid föredragningen den 5 september 1902 "skäligt besluta, att poststationerna i Stengårdshult och Bondstorp finge jämväl efter Borås-Alvesta järnvägs öppnande för trafik och tills vidare hållas i verksamhet".

Sedan Alfred Rosén sagt upp sig som föreståndare för poststationen i Stengårdshult förestods den av följande personer: Johannes Josefsson (tredje gången, hela 1905), Axel Emanuel Ryman (1906-1909), Carl Johan Johansson (1909-1915), Carl Einar Iseberg (1915-1919), Hulda Sofia Iseberg (1919-1926), Malkolm Svensson (1926-1940), Emma Charlotta Svensson (1940-1945), och Bengt Hultsjö (1945-1961).

När poststationen drogs in fr o m den 10 april 1961 blev Bengt Hultsjö lantbrevbärare på linjen Månsarp-Angershestra.

<i>Landtbrefbäring:</i>							
75.							
Stengårdshult—Valdshult.							
(Från den 14 november 1894.)							
O. L.	—	3,15	1,1	Stengårdshults poststation	O. L.	9,0	—
O. L.	0,9	—		Kolabo fjerdingmansboställe	O. L.	—	0,12
				Valdshults kyrka			

Åsenhöga

Poststation 1874-01-01--1964-10-31

Ett brev från poststyrelsen den 22 december 1873 informerade postmästaren i Jönköping om en "åkande post" som från det följande årets ingång skulle sättas igång mellan Jönköpings postkontor och Unnaryds poststation i Västbo härad. Den skulle på sin väg passera genom Åsenhöga socken och vid kyrkan i Åsenhöga skulle en poststation öppnas.

Till föreståndare för den nya poststationen hade förre skolläraren J Modéen blivit utsedd. Han fick 100 kronor i årsarvode för sitt bestyr med posten.

Olika entreprenörer hade antagits för att skjutsa posten på delsträckorna mellan Jönköping och Unnaryd, där det då hade funnits en poststation i två år. För sträckan mellan de år 1874 inrättade poststationerna i Stengårdshult och Gnosjö, norr resp söder om Åsenhöga, fick arrendatorn Gustaf Andersson kontraktet, i vad gäller sträckan söder om Åsenhöga dock bara i sydgående riktning. I motsatt riktning tecknades ett kontrakt med klockaren Nils Johannesson i Södra Sunnerbo. Postföringen fullgjordes i sin helhet med två turer i veckan i vardera riktningen.

Åsenhöga tillfördes således förteckningen över svenska postanstalter från och med 1874. Ungefär 22 år tidigare hade namnet förekommit i ett mindre smickrande sammanhang. Postbudet, torparen Anders Pettersson i Vägabo, som lydde under pastorsbostället i Åsenhöga, hade på eftermiddagen den 11 september 1852 anträffats i närheten av Gyllenfors bruk utmed den då använda postvägen. Det fanns ett postkontor i Gislaved, ditflyttat i januari 1852 från hemmanet Wik i Norra Hestra socken.

Anders Pettersson låg "skuren i halsen samt frånrövad medhavda lösväskorna, nämligen till Näs, Bondarp, Skärvhult, Åsenhöga och Marieholm, vilken sistnämnda väska inneslöt ett lösbrev innehållande penningar, liksom ett annat under slutet rekommendation från Ängelholm till bruksförvaltaren S A Colléen".

Sluten rekommendation innebar att brevet innehåll inte behövde visas upp för postförvaltaren, när det lämnades på postkontoret. I sådana fall ansvarade postverket inte för högre belopp än 100 riksdaler banko. Det gick också att lämna in brev under öppen rekommendation. Då skulle avsändaren upprätta en förteckning över innehållet i brevet och visa upp det för postförvaltaren, som jämförde innehållet med förteckningen. I avsändarens närvaro skulle postförvaltaren därefter lägga innehållet i kuvertet, som förseglades med avsändarens sigill och försågs med särskild ombindning med snöre. Om avsändaren eller dennes ombud inte hade något eget sigill, kunde postförvaltarens sigill användas. Vid öppen rekommendation ansvarade postverket för brevet hela innehåll vid eventuell förlust.

Postmästaren i Gislaved rapporterade överfallet på postbudet Anders Pettersson till poststyrelsen. Överfall på postförare var inte så sällsynta och som i detta fall var det ofta omöjligt att spåra förövaren. Det var inte så många som färdades på vägarna och samarbetande rövare kunde ta god tid på sig att genomföra sina illdåd.

I sammanhanget är det intressant att notera att Marieholms bruk utväxlade post genom en lösväska med postkontoret i Gislaved. Tidigare hade Jönköping varit brukets postadress, men genom postmästare Olof Johan Andéns flyttning 1852 från Wik till Gislaved fick bruket kortare postväg. Hur Marieholm till sist lyckades få en egen poststation redovisas i ett särskilt avsnitt i denna bok.

Postföringen till Åsenhöga hann ändras flera gånger under årens lopp. Efter tillkomsten av järnvägen Borås-Alvesta inrättades kärrpost från den förenade post- och järnvägsstationen i Gnosjö. Måhända levde minnet av överfallet på Anders Pettersson länge kvar och bygdens folk kände länge oro över osäkerheten på vägarna i

trakten. Stationsföreståndaren i Gnosjö, J A Fredén, oroades av ett postrån på järnvägen Malmö-Simrishamn den 18 mars 1907 och rekvirerade från postmästaren i Värnamo "1 revolver, 1 revolverhölster samt ammunition att användas för körpostlinjen Gnosjö-Åsenhöga". Han tilllade: "Denna körpostlinje går delvis genom tät skog och glest bebyggd trakt och i händelse av överfall kunde det därför icke skada att postköraren har något slags vapen till sitt försvar".

När postmästare Lorentz Sylwan i Värnamo skickade rekvisitionen vidare till persedelförrådet i Stockholm, utgick han från att den skulle effektueras och gjorde noteringen att "den ammunition som innehafts av åkande lantbrevbäraren å den indragna linjen Smålandsstenar-Burseryd kan tillställas poststationen i Gnosjö". Postinspektionen i östra distriktet ansåg emellertid inte "anledning vara för handen att beträffande nu ifrågasvarande postföringslinje vidtaga särskilda åtgärder för postens skyddande och dymedelst göra ett undantag från annan under samma betingelser pågående postföring". Poststyrelsen lät därför inte effektuera rekvisitionen och försåg ärendet vid föredragning den 12 april 1907 med anteckningen "ansågs ej föranleda vidare åtgärd".

Poststationsföreståndare J Modéen i Åsenhöga skrev den 23 december 1879 och begärde att få arvodesförhöjning med 100 kronor, d v s en fördubbling av den dittills utgående postlönen. Han motiverade med bl a följande text:

"Sedan den 1 januari 1874, då jag tillträdde poststationsföreståndarebefattningen i Åsenhöga, har korrespondensen därstädes betydligt tilltagit, så att under sist förflutna året försålts frimärken för 582 kr 70 öre. Då härtill kommer en tidningsutdelning av 60 exemplar synes att tjänstgöringen härstädes icke är så ringa i jämförelse med andra stationer som ha mycket större löneförhöjningar".

Postmästare Paul Billing i Jönköping stödde sin underlydande och vitsordade hans uppgifter, varefter poststyrelsen beslutade att Modéens årsarvode skulle höjas till 180 kronor.

Sex år senare råkade Modéen i konkurstillstånd, varvid

dennes son, hemmansägaren Gustaf Edvard Modéen, fick uppehålla befattningen som poststationsföreståndare. Nu inleddes en trist period i ortens posthistoria. En falang önskade se skolläraren David Nikander som föreståndare och kom i ett brev den 8 mars 1886 med anmärkningar mot J Modéen. Dessa förstärktes i ett nytt brev den 15 juni, ett brev som skrevs under av fyra personer, däribland kommunalnämndens ordförande Johan Nilsson i Käringebacka. Det avslutades med följande hot:

"Ifall inte ifrågakvarande protest det ringaste förandleder Kungl.Generalpoststyrelsen till några åtgärders vidtagande i det syfte protesten angiver, bliva vi troligen nödsakade att ingå med en formlig angivelse för tjänstefel mot poststationsföreståndaren härstädes".

På den remiss som följde från poststyrelsen svarade postmästare Johan Albert Olsson i Jönköping att han icke hade sig "något bekant om det missnöje klagandena förmena vara rådande mot J Modéen". Dessutom hade postmästaren vid kontakt med församlingens kyrkoherde fått veta dennes önskan att J Modéen skulle återfå sin befattning så snart konkursförhållandet var utrett, samt "att befattningen icke lämpligen kunde uppehållas av skolläraren D Nikander, enär denne vore skyldig undervisa i från varandra vitt skilda skolor inom socknen".

Det blev ändå till sist Modéens vedersakare som drog det längsta strået. Modéen befanns vid utredningen ha uraktlåtit fullständig bokföring och sonen emigrerade i början av 1887 till Amerika. Sedan poststyrelsen tagit del av en petition, underskriven av ett 60-tal Åsenhöga-bor till förmån för David Nikander, antogs denne till poststationsföreståndare i april 1887. Efter drygt sex år flyttade Nikander från samhället och hemmansägaren Herman Svenson i Nygård anmälde sitt intresse att bli föreståndare. Kronolänsman Carl Hanell i Stora Bosarp intygade hans vederhäftighet samt konstaterade att "hans bostad å det nära Åsenhöga kyrka belägna hemmanet Nygård vore för ändamålet fullt lämplig".

En annan sökande var emellertid Carl Börjesson på Ekhaga. Han rekommenderades av kyrkoherde Johannes Boberg. David Nikander ömmade å sin sida för en tredje intressent, fröken Andriette Gustafsson. Hon hade vika-

rierat under Nikanders tjänstledigheter och fick stöd av ett antal ordsbor i en särskild petition, och även av kyrkoherden, som inte hade något att säga emot hennes lämplighet.

Med Nikanders avflyttning i mitten av december 1893 övertog nu Andriette Gustafsson poststationen som vikarie. Poststationen var inrymd i prästgården. Den 30 april 1894 kom ännu en ansökan, nämligen från den nyinflyttade skolläraren Johan Åhlén. Han bifogade ett utdrag ur protokollet från en extra kommunalstämma som stödde hans ansökan. Av handlingarna att döma var det frivilligt som Andriette Gustafsson erbjöd sig att stå tillbaka, men då Åhléns löneanspråk var alltför höga fick hon ändå behålla befattningen, nu som ordinarie föreståndare. Hon lyckades få sitt årsarvode höjt till 250 kr med 1897 års ingång.

Andriette skaffade sig en fästman och anmälde i ett brev till poststyrelsen den 7 maj 1900 att hon ämnade ingå äktenskap och flytta från orten den 1 juli. Hon bedömde fröken Augusta Boberg som lämplig efterträdare. Till en i juni inkommen ansökan från skolläraren Johan Åhlén om att få överta poststationen fästes intet avseende, då den kommit postinspektionen till handa först den dag "då det med fröken Boberg upprättade förslagskontrakt redan blivit av henne undertecknat".

Augusta Boberg var nu poststationsföreståndare med 250 kronor i årsarvode. Det höjdes till 300 kronor år 1916. Hon var inte ensam om att sköta poststationen utan systemen Carin hjälpte henne ofta med göromålen. De var döttrar till Johannes Boberg, som blivit kyrkoherde i Åsenhög 1879. När Augusta avled i juli 1925, förordnades Carin som föreståndare och blev kvar till hög ålder. Den 1 oktober 1941 efterträddes hon av handelsbiträdet Paul Gustafsson från Järstorp. Denne fick i sin tur en efterträdare i januari 1956, Arnold Rydberg, som var kvar till januari månads utgång 1962. Befattningen uppehölls nu på vakans tills poststationen kunde ersättas med effektiv lantbrevbäring den 1 november 1964.

Lantbrevbäring i Åsenhöga

Den ordinarie kommunalstämman med Åsenhöga församling den 30 mars 1903 behandlade frågan om att få lantbrevbäring inom socknen. En kommitté på fyra personer utsågs att ingå till poststyrelsen med begäran om att få avlöning till en brevbärare som skulle föreslås. Framställningen gjordes den 28 maj 1903 och stöddes av ett intyg från poststationsföreståndare Augusta Boberg om "att omkring hälften av till Åsenhöga ankommande brev och värdeförsändelser äro adresserade till personer som bo i de byar som skulle betjänas av den begärda lantbrevbäringen Velebo-Åsenhöga".

Postmästare Lorentz Sylwan i Värnamo och kronolänsman Hugo Blomstrand i Stora Bosarp tillstyrkte bifall. På postinspektionens förslag beslöt poststyrelsen att i augusti 1904 inrätta en lantbrevbäring med tre turer i veckan på en omkring 5 km lång linje Åsenhöga poststation - Kramphult - Velebo by. Till lantbrevbärare antogs drängen Aron Sigfrid Pettersson i Velebo mot 50 öre i ersättning per tur fram och åter.

Med motsvarande stöd från remissinstanserna inrättades en andra lantbrevbäringslinje några månader senare i nordöstra delen av Åsenhöga församling. Det blev en 23 km lång ringlinje med två turer i veckan från Åsenhöga poststation över Hestra, Gunnilstorp, Granstorp, Voxtorp, Ingarp, Svenshult. Håkentorp och Sjöbo samt åter till poststationen. Lägenhetsinnehavaren Svenning Johansson i Östra Nygård fick kontraktet som gav honom en krona för varje tur.

Lantbrevbäringen har sedermera undergått stora förändringar och kunderna i detta område började i november 1964 betjänas från Gnosjö.

Öreryd

Poststation 1874-01-01--1879-03-31

1896-07-01--1961-04-09

Postombud 1961-04-10--1964-02-29

I ett brev den 22 december 1873 underrättade poststyrelsen postmästaren i Jönköping om att en poststation skulle öppnas vid 1874 års början vid Öreryds gästgivaregård utmed den redan befintliga postlinjen mellan Jönköping och Halmstad. Till föreståndare utsågs skolläraren Otto Höglund. Hans arvode fastställdes till 150 kronor om året.

Inom socknens gränser, ehuru i södra utkanten, fanns det då sedan ett år tillbaka en poststation, nämligen den i Nissafors.

I ett ärende från 1875 finner man hur Otto Höglund förvägs sökte ta till vara postverkets ekonomiska intressen. Det gällde den gången kostnaderna för skjuts av diligensen mellan Jönköping och Halmstad på delsträckan mellan Unnaryd och Norlida via Öreryd och Nissafors. Entreprenören J Almén i Öreryd skrev till poststyrelsen den 10 augusti 1875 och sade upp sitt kontrakt "i anseende till de dyra tider så väl på hästar som deras underhåll".

Därmed började den sedvanliga omgången med en entreprenadauktion för att finna den lägsta anbudsgivaren. Kronolänsman Carl Orre höll auktionen vid gästgivaregården i Öreryd den 13 september 1875 efter kungörelser därom "upplästa i socknens och angränsande socknars kyrkor". Enligt protokollet stannade fabrikören J G Almén "för enda och lägsta anbudet med tre kronor 25 öre pr häst och pr mil, vilket anbud, som kommer att underställas Kungl.Generalpoststyrelsens prövning, med klubbslag bekräftades".

Öreryd den 30 September 1875

H. Hög Postmästare P. N. Billing,
Färskäring!

Emedan nedläggningen af Skjut-
legan å diligenfjället mellan
Öreryd, Almård och Karlida gif-
vit den förra entreprenören ingor
i hafvet och fiskalisering efter
den ifrågakarande nya entrepre-
nären med ifver bedrifves för
att göra hans anbud på ett eller
annat sätt om intet, så har han
loft mig ödmjukast begära att
hans namn liksom orten hvarifrån
anbudet ingett får vara en hemlig-
het, sådantund den förra entre-
prenären troligen kommer att åta
sig diligenfjället till det ifråga-
karande priset.

Högaktningesfullt

Otto Höglund

Den redan anlitade entreprenören, som sagt upp sig, var således allenarådande och kunde driva upp sin ersättning genom auktionsförfarande. Den begärda ersättningen var dock ovanligt hög, något som Carl Orre påtalade i sitt protokoll med följande rader:

"Efter därom till J G Almén gjord framställning att göra lägre anbud än ovannämnda, förklarade han sig icke kunna göra det, med avseende dels å de svåra backarna å utfartsvägen till och från Nissafors poststation, dels å dyrheten av hästar och hög avlöning till den körkarl, som måste åtfölja postdiligensen".

Poststationsföreståndare Otto Höglund reagerade mot utgången av auktionen och skrev den 18 september 1875 till poststyrelsen bl a följande: "Detta höga pris har givit mig anledning att efterfråga entreprenör till lägre skjutslega och det har lyckats mig finna en vederhäftig och pålitlig entreprenör till 2 kronor 75 öre milen för varje häst".

När fabrikör Almén fick veta detta erbjöd han sig att sätta ned den vid auktionen begärda ersättningen till samma belopp som konkurrentens. Detta accepterade poststyrelsen. Otto Höglunds sparsamhetsiver hade hjälpt postverket men inte nått hans andra åsyftade mål, nämligen att hjälpa rusthållaren S M Andersson i Ulvestorp att få ett kontrakt om skjutsning av diligensen.

Under år 1878 pågick överläggningar mellan postverket och länsstyrelsen i Jönköping om hur postnätet skulle organiseras när lantbrevbäring infördes. I ett brev till poststyrelsen den 30 december 1878 preciserade landskansliet sitt förslag, i stort sett grundat på muntliga överenskommelser. Bland annat lämnades uppgift om vilka personer som lantbrevbärarna skulle besöka samt vem som utsetts till kommunombud för förmedling av post med lantbrevbäraren för de sockenbor som inte själva kom i kontakt med honom. Här är ett utdrag ur landskansliets brev:

"Inom Öreryds socken, där den nuvarande utmed allmänna vägen belägna postanstalten skulle indragas, finnes icke någon kronobetjänt eller prästman boende. Till kommunombud är utsedd skolläraren och poststationsförestån-

daren O Höglund, vilken bor i Öreryd invid kyrkan och gästgivaregården belägna skolhuset, där utväxling av posten bör ske".

Förslaget gick i detta avseende igenom till punkt och pricka med mars månads utgång 1879. Naturligtvis saknade man sin poststation så snart det blev uppenbart att den tidens lantbrevbäring hade stora brister. Det skulle dock dröja länge innan några krafttag gjordes för att uppnå någon förbättring.

Öreryds socken höll kommunalstämma i kyrkans sakristia den 4 september 1892. I protokollet påtalades att inte minst näringslivet hade behov av en poststation och att socknen fått "ikläda sig både direkta och indirekta uppoffringar för såväl krono-, kyrko- och kommunalpost som för den enskilda postens förande i väska, samt ändock icke var betryggad vid sändandet av värdeförsändelser eller paket". Otto Höglund som var stämmans ordförande fick uppdraget att hos poststyrelsen begära en poststation i kyrkbyn. En sådan skulle enligt protokollet "icke behöva medföra nämnvärd kostnad för postverket om Nissafors poststation, belägen på gränsen mellan Öreryds och Källeryds socknar, 1/10 mil från postlinjen, indroges".

Otto Höglund fullgjorde sitt uppdrag den 13 september och lämnade även detaljerade förslag för omorganisation av lantbrevbäringslinjerna Nissafors-Gynås och Nissafors-Norra Hestra.

Nu började en kamp med grannsocknen Källeryd, varifrån det kom en lång inlaga med krav bland annat på att poststationen i Nissafors skulle behållas. Postmästare J A Olsson i Jönköping tog i sitt remissvar till poststyrelsen hänsyn till källerydsbornas synpunkter. Han uppgav dock att rörelsen vid poststationen i Nissafors väntades bli "högst obetydlig, enär hittillsvarande innehavaren av Nissafors fideikommiss avlidit och den nye innehavaren ansågs komma att nedlägga den hittills i högst ringa skala drivna bruksrörelsen".

Ändå ville postmästare Olsson att man skulle låta anstå med förflyttning till Öreryds kyrkby av Nissafors poststation i avvaktan på utvecklingen och med tanke på att Öreryds kyrkby hade "högst ringa post - endast 4 à 5 brev och ett par tidningar varje postdag".

Poststyrelsen beslöt den 25 oktober 1892 enligt postmästarens förslag. Ett brev från Höglund den 5 november för att påskynda utvecklingen hade ingen effekt, men när han gjorde en ny framställning den 22 december fick postinspektören i det just organiserade östra distriktet ärendet på remiss.

Postinspektören remitterade i sin tur ärendet till postmästaren i Jönköping. Denne lämnade synpunkter den 23 februari 1893 i ett åtta foliosidor långt brev. De synpunkterna vävdes samman med ett yttrande från postmästare A L Almgren i Gislaved och postinspektörens egna tankar. I ett brev till poststyrelsen den 20 mars 1893 menade postinspektören att Öreryds sockenmän inte syntes ha velat dra fördel av att allmän post passerade kyrkbyn sex gånger varje vecka och att sökandena inte påvisade någon rimlig anledning att flytta Nissafors poststation till kyrkbyn. Han avstyrkte liksom postmästarna i Jönköping och Gislaved bifall till framställningen om en poststation i Öreryds kyrkby. Poststyrelsen beslöt att inte låta ärendet föranleda någon åtgärd.

På lokal nivå togs frågan upp igen i början av 1896. Det blev nu en ännu mera omfattande skriftväxling än vad fallet varit tre år tidigare. Det hela utmynnade i ett beslut av poststyrelsen att teckna ett tioårskontrakt med handlanden Sven August Blomné om att från och med juli 1896 förestå en poststation i Öreryd mot 75 kronor i årsarvode. Samtidigt skulle arvudet för poststationen i Nissafors sättas ned till 165 kronor. Här bör nämnas att den sistnämnda poststationen efter ytterligare drygt sex år flyttades. Dess nya plats blev järnvägsstationen med namnet Nissafors, vilken kom att ligga i Källeryds socken.

Jönköping—Gislaved—Refteled.							
(Från den 1 juli 1896.)							
M. O. F.	—	10,0	1,8	Jönköpings postkontor	O. F. S.	3,15	—
M. O. F.	12,45	12,45	1,4	Järs gästgifvaregård	O. F. S.	12,35	12,35
M. O. F.	2,30	2,25	2,5	Mulserýds poststation (Lilla Bosarp)	T. Th. L.	10,45	10,50
M. O. F.	3,50	4,0	1,4	Mohárad's poststation (Unnarýds gästgård)	T. Th. L.	9,15	9,50
M. O. F.	5,45	6,0	0,9	Öreryds poststation (Öreryds kyrkoby)	T. Th. L.	7,15	7,30
M. O. F.	7,0	7,5	1,5	Nissafors' poststation	T. Th. L.	6,15	6,15
M. O. F.	7,45	7,45	1,1	Noriida gästgifvaregård	T. Th. L.	5,30	5,30
M. O. F.	9,0	10,0	0,9	Gislaved's postkontor (gästgifvaregård)	T. Th. L.	2,45	4,15
M. O. F.	11,15	—	0,9	Ånderstorps poststation (vid kyrkan)	T. Th. L.	1,15	1,30
T. Th. L.	—	6,0	1,4	Refteled's poststation	T. Th. L.	—	11,30
T. Th. L.	7,45	—	10,4				

Denna post får ej på tisdagarne afhärdas från Mohárad till Jönköping förr, än posten från Skeno (312) anländt.

När Blomnéer efter de tio kontraktsbundna åren sade upp sig för att samtidigt söka tjänsten mot 240 kr i arvode, ifrågasattes indragning av poststationen. Sedan kronofogden uttalat att den kunde dras in utan olägenhet höll man en extra kommunalstämma i sockenstugan den 18 november 1906. Folkskollärare Otto Thelander, disponent E Danielsson samt stämmans ordförande Johan Andersson fick uppdraget att hos poststyrelsen begära att poststationen skulle vara kvar och att föreståndarens löneanspråk skulle tillgodoses. Brevet som följde remitterades till postinspektören. Denne konstaterade att Blomnéer nedsatt sitt anbud från 240 till 200 kronor och ansåg att den väckta frågan om poststationens indragning borde förfalla. Detta accepterades och Blomnéer blev vid sin läst. Hans önskan om 240 kronor i årslön respekterades så småningom, dock inte förrän med 1913 års ingång. Det blev bättre efter hand. När han avgick den 30 juni 1930 i sitt 75:e levnadsår, blev arrendatorn och fjärdingsmannen Axel Blomnéer föreståndare. Denne avled i maj 1957 och kantorn John Viktor Svenberth tog över. Med den nya tidens motorisering var det nu möjligt att ersätta poststationen med effektiv lantbrevbäring, något som ägde rum den 10 april 1961. Som övergångsanordning inrättades dock ett postombud i Öreryd med gravyren HESTRA POB 1 i stämpeln. Det användes som inlämningsställe för dem som ville skicka post med lantbrevbäraren utan tillfälle att träffa honom. Handlanden Gustaf Hjalmar Fälth antogs till postombud. Behovet konstaterades snart nog vara mycket ringa och postombudet drogs in den 29 februari 1964.

Tidtabellen på sid 74 gäller från den tidpunkt då poststationen i Öreryd återinrättades. Uppgifter inom ramar avser tidpunkter mellan kl 18 och 6. Detta system tillämpades för att undvika förväxling med dagtid innan man infört "24-timmarsdygnet" för tidgivning.

Järnvägspoststation

Hestra

Järnvägspoststation 1902-12-23--1967-09-20
Postexpedition 1967-09-21--1977-06-30
(Lokal)postkontor 1977-07-01--

Hestra församling var en av de relativt få som blev styvmoderligt behandlade när det gäller egna poststationer i samband med att kronobrevbäringen upphörde i Småland. Måhända såg man med något avund hur grannförsamlingen Öreryd fick en poststation den 1 januari 1874 trots att det redan fanns en poststation inom sockengränsen, må så vara i dess utkant. Det var poststationen med namnet Nissafors, inrättad ett år tidigare. Om de många turerna kring dess tillkomst berättas i ett särskilt kapitel (sid 25-28).

Redan samma år som kronobrevbäringen upphörde gjordes två framställningar från Hestra församling om att få en egen poststation. Den första avslog poststyrelsen efter samråd med länsstyrelsen. Den andra, som kom till poststyrelsen den 6 november 1874, hade inte hunnit bli föredragen, när den tredje framställningen hamnade på poststyrelsens bord, daterad den 27 januari 1875 och underskriven av kommunstyrelsens ordförande B C Andersson som var organist och skollärare.

Det var vanligt att ärenden av sådan natur drog ut på tiden bland annat genom remissförfaranden. Att döma av bevarade handlingar tycks emellertid den tredje framställningen ha blivit liggande utan någon åtgärd.

Vid kommunalstämman i sockenstugan den 4 januari 1877 beslöt församlingen "göra ansökan att en postanstalt måtte inrättas vid Hestra kyrka; men om detta ej skulle bifallas, att poststyrelsen lämnade ett årligt bidrag i penningar i och för de besvär och kostnader som kommunen får vidkännas att från Nissafors poststation 7/10 dels

mil från Hestra hämta och ditställa brev och kungörelser i allmänna ärenden".

Skolläraren B C Andersson förde nu åter pennan. Hans brev speglar något av de förmenta orättvisor som uppkom när postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen. Det ger en bakgrund till hur man tänkte och förtjänar att citeras i väsentliga delar:

"Församlingen har gjort flera påminnelser om den orättvisa den tillfogades därigenom, att den vid regleringen av kronopostens fortskaffande blev förbigången, så att den varken fick poststation eller ersättning. Då Regeringen och Rikets Ständer fattade det beslut, att den vissa hemman åliggande kronobrevbäringen skulle upphöra och densamma mot en viss summa av postverket övertagas, ansågs att jordbruket blivit befriat från ett onus, men detta kan i intet fall sägas om Hestra församling på annat sätt, än att den skyldighet som förr ålåg ett visst hemman nu är fördelad på hela församlingen.

Om Kungl.Generalpoststyrelsen inrättade poststation här med gångpost från Öreryds eller Nissafors poststationer, så ginge inte kostnaden härför till mer än omkring 150 kronor per år, således knappast hälften av vad Nissafors poststation kostar postverket. Nissafors poststation har till sin föreståndare 240 kronor i lön och därtill kommer mer än 100 kronor årligen för att posten går från landsvägen fram till Nissafors, eller tillsammans över 340 kronor. Då övriga poststationer utmed Nissastigen icke kosta mer än 150 kronor så synes det icke vara obilligt begärt om Hestra församling finge hälften med av vad Nissafors nu har, såvida icke en hel församlings bekvämlighet skall stå tillbaka för en enskild persons intresse.

Om Nissafors poststation förlades utmed landsvägen i den så kallade poststugan - som uppbyggdes innan det blev station i och för att emottaga post till Nissafors - så besparade detta över 100 kronor årligen för postverket, vilket det nu får betala för att posten gör krokvägen om Nissafors. Det borde väl vara lättare för Hovmarskalken Löfvenskiöld att hämta sin post 1 à 2000

alnar från sin bostad än att en hel menighet skall hämta på 3/4 mils avstånd.

Vidare är att märka att den mesta posten som går på Nissafors kommer från Hestra, vars befolkning jämte jordbruket allmänt idkar hantverk och tillfölje därav har en vitt utbredd korrespondens.

Hade Hestra församling varit utmed Nissastigen, såsom t ex Öreryd, så hade utan tvivel Hestra samtidigt med nämnde församling fått poststation, men som den låg ett stycke från vägen ansågs det bliva för dyrt, men då Hestra inte begär att få mer, både till lön åt stationsföreståndaren samt postens fortskaffande 1 à 2 gånger i veckan, än vad Öreryd har, så tycks billigheten fordra att församlingens önskan beviljas."

I Norra Hestra sockenstuga diskuterades postfrågan åtskilliga gånger. (Foto i sept 1988 av Erik Lindgren)

Skolläraren har troligen skrivit ner samvetsgrant vad han blivit delgiven och själv uppfattat i fråga om förändringarna den 1 januari 1874. Hans brev remitterades till landskansliet i Jönköping den 2 februari 1877 och kom under handläggningen till länsmannen Carl Orre i Stora Bosarp. En del av dennes svar den 17 februari torde ha visst intresse för hembygdsvänner:

"Med Nissafors poststuga förstås en mindre byggnad av trä, tillhörig, likasom jorden därå hon är belägen, fideikommissarien till Nissafors egendom. Stugan är belägen mellan Öreryds och Norlida gästgivaregårdar, där en häradsväg avbryter Jönköping-Halmstad-landsvägen och går i öster fram till och förbi Nissafors bruk. Innan poststation inrättades å Nissafors bruk, dit postdiligenserna med någon avkrok i öster från stora vägen numera framköra, gagnades stugan för avlämnande och mottagande av Nissafors postväska, som då utväxlades med Jönköpings postkontor. Nu bor i stugan en gammal smed men där eller i närheten icke någon person åt vilken befattningen såsom poststationsföreståndare kan uppdragas ifall Nissafors poststation flyttades till poststugan. Därigenom vunnes väl tvenne fördelar, den ena, att Hestra kommun finge ett med cirka 3000 fot förkortat avstånd till närmaste poststation, och den andra, att postdiligenserna undgingo omvägen fram till Nissafors, varigenom någon besparing i tid och utgift i skjutslega möjligen bereddes".

I fortsättningen av sitt brev förklarar länsman Orre att ägaren av Nissafors fideikommiss inte ville upplåta stugan till poststation och att det skulle vara förenat med våda att förvara dyrbara postförsändelser i stugan "mitt i skogen, skild från alla andra boningslägenheter".

I svaret till poststyrelsen den 19 februari 1877 från landskansliet föreslogs att poststyrelsen skulle lämna hemställan utan avseende. Så skedde också genom en påteckning vid föredragningen den 26 februari. Utan vetskap om detta skrev hovmarskalk Löfvenskiöld den 14 april 1877 till poststyrelsen för att mota Olle i grind. Även om citat kan verka tröttande kan jag inte underlåta att återge de sista meningarna i hans brev:

"Mig torde även tillåtas meddela att utav Hestra sockens nio mantal tillhöra mig 1 3/4 och jag önskar icke eller begär ingalunda att någon poststation inrättas vid Hestra kyrka såsom varande alldeles obehövlig. Hestra socken betalar sitt postbud hit 16

kronor årligen och det är ju en obetydlighet. Största skälet varför B C Andersson så ivrigt ordar för en poststations inrättande vid Hestra kyrka torde lätteligen kunna sökas däruti att han hoppas att bli stationsföreståndare".

Lantbrevbäring inrättas

Litet tilltufsad av stormännen tog det någon tid för Hestra socken att hämta sig. Men efter sju år kom man igen. Kommunalstämman i sockenstugan den 22 juni 1884 beslöt att göra ansökan om att få lantbrevbäring från poststationen i Nissafors över Hestra till Mossebo skolhus vid den postlinje som sträckte sig från Gislaved till Tranemo. Om poststationerna i detta gränsområde berättas något på sid 150-154 i boken "Kommunikation i Västbo".

I den västgötska socknen Mossebo hade invånarna olika postadresser. Socknens lösväska utväxlades med poststationen i Tranemo, men åtskilliga sockenbor använde sig av postadressen Nissafors eller till och med Gislaved. För att använda den sistnämnda ortens postadress måste de passa postföraren på dennes färd mellan Gislaved och Tranemo.

Poststationsföreståndaren i Tranemo C I Claesson konstaterade vid remissbehandlingen av ärendet att Mossebo församlings invånare nästan uteslutande ägnade sig åt jordbruk och att deras korrespondens i allmänhet var av mera privat natur, varför de flesta torde "känna sig till godo tillräckligt med den anordning som redan förut finnes".

Bakom detta uttalande kan man misstänka en viss egoism. Genom en lantbrevbäringslinje från Nissafors skulle den berörda delen av Mossebo socken inte längre anlita lösväskan med Tranemo och trafikunderlaget för poststationsföreståndare Claesson skulle minska.

Det uttalande som vid den fortsatta handläggningen av ärendet gjordes av postmästare Gustaf Aurell i Gislaved är intressant bland annat därför att det visar litet av hur postgången fungerade ett tiotal år efter att postverket hade övertagit kronobrevbäringen. Han

konstaterade att Hestra tillhörde Stengårdshults pastorat, som omfattade socknarna Hestra, Stengårdshult, Unnaryd, Valdshult och Öreryd. Totalt fanns vid detta tillfälle tre poststationer inom pastoratet, nämligen med namnen Stengårdshult, Mohärad och Nissafors, "den senare belägen i Öreryds socken och förlagd till Nissafors bruk 0,8 mil från Öreryds kyrka och gästgivaregård".

Poststationen med namnet Öreryd hade dragits in den 31 mars 1879, varefter de korrespondenter som anlitat den poststationen under dess drygt fem år långa existensperiod fick sin post genom en lösväska från Jönköping.

Postmästare Aurell uttalade också att man visserligen var utan poststation i Hestra men att de sockenbor som inte föredrog att gå över sockengränsen och anlita poststationen i Nissafors "med obetydliga små uppoffringar vid postvägen emellan Norlida-Nissafors äro i tillfälle att vid hemmanet Wik eller samma hemman, där fordom postkontoret i Qvarsebo var beläget, avlämna och avhämta post". Han tyckte därför att Hestra sockens framställning var "både högst obillig och mindre välbetänt". Vilka som i första hand borde tillgodoses framgår av hans uttalande längre fram i skrivelsen att varken i Hestra eller Mossebo socken fanns "en enda s k ståndsperson eller annan person med rätt att begagna tjänstefrimärken".

Till vanligt folk tog man inte hänsyn i detta fall. Postmästare Aurell hade dessutom konfererat i ärendet med kollegan Johan Albert Olsson i Jönköping och kunde därefter "med särskild hänsyn till den glesa befolkningen, högst obetydliga korrespondensen och lokalförhållandena i övrigt helt och hållet avstyrka Hestra kommuns ansökan om lantbrevbäring.

För detta var poststyrelsen hörsam och beslöt vid föredragning den 7 augusti 1884 att ärendet inte borde föranleda till vidare åtgärd. Men om detta fick sökandena inte besked förrän efter att de tre månader senare hade påmint om att de inte fått något svar på sin framställning!

Vid kommunalstämman i Hestra den 10 januari 1885 kom postfrågan upp på nytt. Nu beslöt man att hemställa om

brevbäring bara mellan Nissafors poststation och Hestra kyrka "för fortskaffande av krono- och kyrkoposten". Utgifter och besvär för denna brevbäring hade kommunen själv fått bestå alltsedan kronobrevbäringen upphörde elva år tidigare, men man ansåg inte att kommunen var skyldig att göra detta. Alternativt önskade man ett bidrag från postverket på 50 kronor om året för denna postgång.

Resultatet blev nu att den åstundade lantbrevbäringen inrättades på en sju kilometer lång linje med två turer i veckan, vartill postverket bidrog med 50 kronor om året.

Hestra får äntligen poststation

Måhända hade församlingsborna slutligen gett upp hoppet om att få en egen poststation. Men ett nytt hopp tändes, när järnvägen mellan Borås och Alvesta projekterades. Det redan i början av 1860-talet inledda samarbetet mellan Posten och de olika järnvägsföretagen blev efter hand allt mer utbreddt. Det gick till och med så långt att man kom överens om att en poststation som regel alltid skulle inrättas, om arbetet med post- och trafikgöromål kunde fullgöras av en och samma person.

Det var därför inte någon sensation att 16 nya förenade post- och järnvägsstationer inrättades den 23 december 1902, när järnvägen Borås-Alvesta uppläts för allmän trafik. En av dem var Nissafors, men det innebar i själva verket att den förutvarande poststationen i Nissafors flyttades till järnvägen. Detta gjorde nu inte mycket till eller från för Hestra socken som nämligen fick en egen poststation i järnvägens byggnad. Nära tre decenniers kamp slutade utan att man ens behövde avlåta en skrivelse!

Den förste poststationsföreståndaren i Hestra blev därmed stinsen Gustaf Johansson. Han fick 180 kronor om året för bestyret med posten. Han skrev redan efter ett halvår till sin överordnade postmästare i Värnamo och begärde högre ersättning och motiverade sitt äskande med att arvodet var 300 kronor till andra poststationer utmed järnvägen där göromålen och frimärksförsäljningen

var mindre. Postmästare Lorentz Sylwan tillstyrkte höjning till 240 kronor men poststyrelsen lät på postinspektionens förslag frågan bero i avvaktan på den vidare utvecklingen.

Gustaf Johansson lyckades efter ytterligare framställningar i mars och juni 1904 få arvodet höjt till 240 kronor. Han fortsatte att kämpa för rättvisare ersättning sedan han påtalat sitt merarbete på grund av s k sidoposter till Stengårdshult och Öreryd. Sedan järnvägen kommit till expedierades postväskorna till dessa poststationer via Hestra. Till sådant merarbete tog man så småningom hänsyn vid återkommande reglering av de enskilda poststationsföreståndarnas arvoden.

Fin
Kungl. Generalpoststyrelsen
Stockholm

107.35
1505.

Wördsamt förfrågas angående resultatet med min insända anhållan om en liten ersättning för skötandet af Sidoposterna Öreryd och Stengårdshult?
Som härå anhålles wördsamt för utlysning af inkommande ar

Hestra den 20 Dec 1905
G. Johansson
Poststationsföreståndare

När Hestra socken till sist fick en egen poststation, förlades den till järnvägsstationen. (Foto i sept 1988 av Erik Lindgren)

Hestra hör till de orter där man på ett tidigt stadium försökte sig på postföring med automobil. Gislaved-Hestra Biltrafiksaktiebolag åtog sig enligt ett kontrakt den 11 februar 1913 postbefordran på en 18 kilometer lång linje mellan Gislaveds postkontor och Hestra poststation mot en ersättning av 80 öre per tur. Det företag som körde bilpost på den gotländska linjen mellan Tingstäde och Fårösund drabbades av ekonomiska svårigheter och det gjorde också det småländska. Den 1 september 1914 sade bolaget upp kontraktet. Postföringen hade bara avsett försök med en brevlåda på bilen. Den medförde snabbare befordran av lokal post i ringa omfattning. Någon ersättning sattes inte in när försöket upphörde. När försöket gjordes, pågick trafik på sträckan mellan Gislaved och Reftete av den senare färdigbyggda järnvägen mellan Reftete och Hestra.

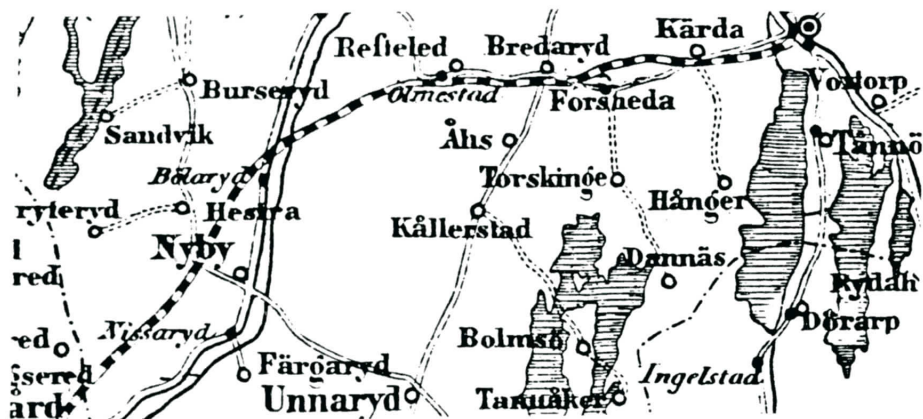
Stationsföreståndare Gustaf Johansson efterträddes 1909 av den sex år yngre kollegan Carl Gustaf Lindkvist. Denne avled efter ett par år och Johan Albert Sandblom blev ortens nye postman från den 1 november 1911. Denne blev kvar vid sin post i mer än 30 år och efterträddes i februari 1942 av Johan Albert Theodor Andersson.

Därefter ansvarade följande järnvägsmän för posten i Hestra: Karl Gustaf Adolf Rosenblad (1945-1949), Sigfrid Andersson (1949-1954) Gustaf Adolf Blomqvist (1954-1959) och Folke Rickard Björkman (1959-1965).

Poströrelsen hade utvecklats gynnsamt och det gick inte i längden att förena göromålen. Den 21 september 1967 byttes poststationen ut mot en fristående post-expedition. Inger Benjaminsson blev dess chef. Efter hennes död 1983 hölls tjänsten en tid vakant och på våren 1984 tog May-Britt Höglund över rodret.

Hembygdsfilatelisternas första Hestra

I frimärkssamlares album förekommer frimärken som är stämplade HESTRA under perioden 1 januari - 14 september 1877. Det var den första perioden av två under vilka Hestra socken i Västbo härad hade en egen poststation. När den återinrättades den 1 mars 1886 fick den namnet Södra Hestra. Dess historia redovisas på sid 71-72 och 168-169 i boken "Kommunikation i Västbo".

Utdrag ur 1875 års postkarta, på vilken bl a poststationen Hestra finns medtagen. Den poststationen drogs in den 14 september 1877, när järnvägen Halmstad-Värnamo togs i bruk för allmän trafik. Den återinrättades den 1 mars 1866 med namnet Södra Hestra.

Före och efter 1874

Det blev en hård belastning för postverkets ekonomi när ansvaret för kronobrevbäringen övertogs. Denna omorganisation genomfördes successivt med början 1874 och var i stort sett slutförd under en treårsperiod med tyngdpunkter i början av 1874 och 1875. Den år 1878 introducerade lantbrevbäringen medförde förändringar som är av särskilt intresse för hembygdssamlade filatelisterna. Avtryck av kortlivade poststationers datumstämplar på frimärken har blivit kära objekt för dem.

Med 1880-talet inleddes en epok av stabilisering. Efter hand kompletterades postnätet med nya linjer och poststationer, ehuru i relativt långsam takt. Jag har valt att i mina böcker redovisa 1874 och 1875 års poststationer för sig medan de senare tillkomna ingår i begreppet "Yngre poststationer". I denna bok börjar det avsnittet på nästa sida.

På motsvarande sätt använder jag beteckningen "äldre poststationer" för dem som inrättades efter 1860 års regeringsbeslut men innan kronobrevbäringen upphörde, d v s perioden 1861-1873.

Till en särskild grupp för jag förenade post- och järnvägsstationer. Ett formellt beslut om sådana redovisades av poststyrelsen i ett cirkulär den 26 januari 1863. Dessförinnan hade några poststationer inrättats med stinsar som ansvariga för deras skötsel, t ex Osby och Hästveda den 15 november 1862. Vid västra stambanan tillkom sådana poststationer den 1 januari 1863 i Gnesta, Laxå och Floda. I Vårgårda tillkom en försöksanordning ett helt år tidigare som en följd av ett förslag från länsstyrelsen i Älvsborgs län. I Mo härad har det bara funnits två förenade post- och järnvägsstationer, Hestra och Nissafors, redovisade i denna bok med var sitt kapitel.

Mo härad domineras av 1874 års poststationer.

Yngre lantpoststationer

Stora Bosarp

Poststation 1899-07-01--1960-06-30

Postombud 1960-07-01--1961-04-09

I kapitlet om Mulseryd har redovisats hur poststyrelsen efter en lång utredning beslöt att en poststation skulle inrättas i länsmansbostället i Stora Bosarp den 1 juli 1899. Till fördel för länsmannen ersattes därmed den poststation som dittills hade funnits i Lilla Bosarp. Det var den "gamla" poststationen som samtidigt flyttades till Mulseryds kyrkby.

Föreståndare blev länsman Hugo Blomstrand, som hade vikarierat som föreståndare för poststationen med namnet Mulseryd under den sista perioden av dess existens i Lilla Bosarp. I realiteten hade han redan efter föreståndare Sven Jönssons död flyttat inventarierna till sin bostad i Stora Bosarp, däribland datumstämpeln i vilken det stod MULSERYD. Den fick han lämna ifrån sig den 1 juli 1899 och i stället använda en ny med gravyren STORA BOSARP.

Hugo Blomstrand sade upp sitt kontrakt med posten den 20 februari 1913, eftersom han blivit transporterad som länsman till ett annat distrikt. Postmästare Fridolf Dahlman i Jönköping hemställde i anslutning till Blomstrands uppsägning om postdirektionens övervägande att dra in poststationen. Han skrev bland annat:

"Denna poststation är så obetydlig och användes så litet av allmänheten - den huvudsakligaste korrespondenten är föreståndaren själv - att den knappast kan

anses vara av behovet påkallad. För kronolänsmannen i Stora Bosarp går det lika bra att hålla lösväska på poststationen i Mulseryd".

Till Kungl. Generalpoststyrelsen.

1913 den 6 juni anm.: Kungl.

Generalpoststyrelsen och skulle överlämnas till postdirektören i Östra distriktet vilken hade att verkställa följande utredning, huruvida och en poststation fortfarande borde behållas mellan Mulseryds och Mohärads poststationer samt förläggas till lämpligt ställe invid postföreningsbyggnaden Jönköping - Mohärad.

1913 den 26 augusti anm.: Kungl.

Generalpoststyrelsen och *kommissionen fördrags*
direkten åberoga den 20 aug (se särskild utredning)

Ex officio
Anders Frykholm

Sedan poststationsföreståndaren i Stora Bosarp kronolänsmannen Per Hugo Blomstrand uppsagt sitt kontrakt af den 3 november 1905 om handhafvande af nämnda poststation att upphöra med innevarande juni månads utgång (Åberopas postdirektionens anmälan den 28 mars 1913), har postmästaren i Jönköping ifrågasatt, att poststationen i Stora Bosarp borde indragas enär poststationen — förutom af poststationsföreståndaren själf, som är dess störste korrespondent — anlitas blott af en fåtalig

---

Postdir. i Ö.D., hemställan om indragning af poststationen i Stora Bosarp.

Första sidan av postdirektionens hemställan till poststyrelsen om indragning av poststationen Stora Bosarp. Efter poststyrelsens remisspåskrift (för hand under adressraden) ansåg postdirektionen att poststationen kunde få bibehållas.

Hugo Blomstrand motsatte sig förslaget. Han framhöll att ett genomförande "skulle föranleda till en betydlig försämring i de postala förhållandena för icke blott ortens kronolänsman utan även häromkring boende hemmansinnehavare, vilka av naturliga skäl icke kunna komma att medgivas rätt att i föreslagna lösväskan från Mulseryds poststation till kronolänsmanskontoret få sig posten tillsänd och till följd därav måste bliva nödsakade att vända sig till Mulseryds poststation å 9 kilometers avstånd eller Mohärads postanstalt, dit avståndet härifrån utgör 8 kilometer; alltför långa avstånd för korrespondenter att i våra tider tillryggalägga för att komma i besittning av sina brev och dagliga tidningar".

Postdirektören i Linköping kunde i sitt yttrande icke tillstyrka att poststationen bibehölls utan begärde dess indragning med juni månads utgång 1913. Poststyrelsen begärde omgående förnyad utredning, men postdirektören vidhöll sitt yrkande. Nu reagerade ordsbefolkningen och det kom flera petitioner till poststyrelsen.

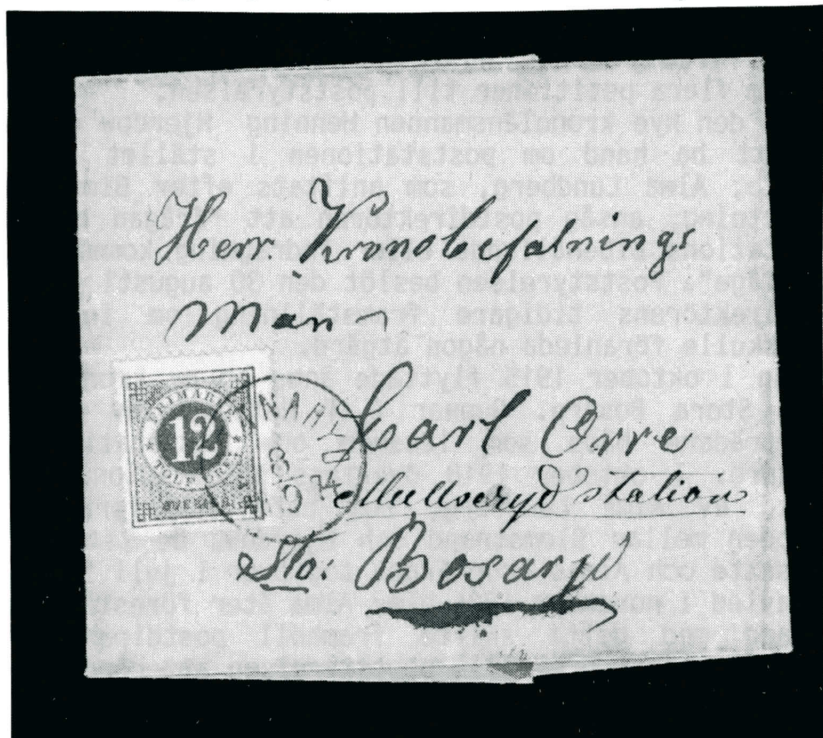
Sedan den nye kronolänsmannen Henning Hjerdown erbjudit sig att ha hand om poststationen i stället för den vikarie, Alma Lundberg, som anlåtats efter Blomstrands avflyttning, ansåg postdirektören att "frågan om denna poststations bibehållande eller indragning kommit i ett nytt läge". Poststyrelsen beslöt den 30 augusti 1913 att postdirektörens tidigare framställning om indragning inte skulle föranleda någon åtgärd.

Redan i oktober 1915 flyttade ännu en ny kronolänsman in i Stora Bosarp. Gunnar O T Netzén blev Hjerdowns efterträdare både som länsman och poststationsföreståndare. I oktober 1918 övertogs poststationen emellertid av Alma Lundberg, som hade vikarierat under perioden mellan Blomstrand och Hjerdown. De täta bytena fortsatte och Almas bror Ernst tog över i juli 1920. När han avled i november 1921 blev Alma åter föreståndare. I samband med detta skifte framhöll postdirektören i Linköping i ett brev till poststyrelsen att rörelsen vid poststationen var mycket obetydlig och tillbakagående och hemställde om att poststationen skulle dras in från och med 1922. Poststyrelsen ansåg emellertid att den hemställan inte borde föranleda någon åtgärd.

Poststationen levde således vidare till ortsbefolkningens glädje och när Alma Lundberg slutade tog 70-åriga änkefru Hilda Ch Lundberg över i maj 1926.

Fyra år kämpade hon och i maj 1930 blev det en ung kvinna som svingade stämpeln, nämligen 21-åriga Gertrud Elvira Svenningsson. Sven Ericsson tog över efter henne i december 1947 men slutade på egen begäran efter tre år. Det sista avtalet med poststyrelsen om poststationen i Stora Bosarp gällde från den 16 november 1950 och tecknades med arrendatorn Allan Stenmarker. Han fick uppleva poststationens indragning med utgången av juni 1960. Övergångsvis fanns ett postombud för att underlätta kontakterna med lantbrevbäraren. Det hade gravyren JÖNKÖPING POB 5 i stämpeln och avvecklades redan den 10 april 1961 i samband med den omorganisation som också medförde indragning av poststationen i Mulseryd.

Kronolänsmannen Carl Orre, som vi bl a möter på sid 17, fick detta brev till Stora Bosarp, avsänt från Bottnaryd. Brevet tillhör Lennart Bergs samlingar.

Marieholmsbruk

Poststation 1937-07-01--1970-05-30

I östra utkanten av Åsenhöga socken ligger det lilla samhället Marieholm, uppvuxet kring bruket med samma namn. Ett sammanträde angående postgången dit hölls den 18 maj 1902 med skolläraren P M Andersson som ordförande. Omkring ett år tidigare hade man diskuterat postfrågan med postinspektören vid dennes besök i Åsenhöga under planering för den omorganisation som skulle göras i anslutning till att järnvägen Borås-Alvesta togs i bruk.

Huvudfrågan vid sammanträdet den 18 maj 1902 var om posten kunde befordras till bruket sex gånger i veckan, vilket den närvarande disponenten H Colléen framhöll som nödvändigt. Om detta beviljades var han villig att fritt upplåta en lokal för en poststation "med villkor att denna komme att heta antingen Marieholmsbruk eller Smålands Marieholm".

En kommitté utsågs att föra önskemålen vidare till poststyrelsen och som föreståndare för den önskade poststationen förordades enhälligt skolläraren P M Andersson.

Postinspektören i östra distriktet uppgav i ett brev till poststyrelsen den 5 augusti 1902 att avsikten var att "hos Kungl.Generalpoststyrelsen framdeles hemställa att, samtidigt med anordnande av postbefordran å järnvägslinjen Borås-Värnamo-Alvesta, poststation måtte inrättas vid Marieholms bruk med benämning Klinten samt att postföring med häst och åkdon fyra gånger i veckan

mätte anordnas fram och åter å en linje Gnosjö blivande post- och järnvägsstation - Åsenhöga poststation - Klintens poststation".

Ett förslagskontrakt gjordes upp dels med hemmansägaren P Andersson i Gårö om postföringen och dels med skollärare P M Andersson om poststationen och skickades till Marieholm för underskrift. Mot detta reagerade genast bland andra disponent Colléen och skollärare Andersson och skrev ett långt brev till postinspektören den 20 augusti 1902. Däri framhölls att man var betjänt endast av postföring sex dagar i veckan, något som utvecklades med följande ord:

"Såsom redan förut blivit av oss flera gånger framhållet, så har Marieholms bruk med omnejd icke under flera år kunnat begagna sig av poststationen i Åsenhöga på den grund, att post ej kunnat erhållas där mer än 4 gånger i veckan, utan nödgats anlita den omkring 2 mil avlägsna Klevshults poststation för att kunna få daglig post. Detta är ju ett det allra starkaste bevis för nödvändigheten och behovet av post 6 gånger i veckan, såsom vi uti insända ansökningar vördsamt anhållit om."

Starka argument arbetades in i skrivelsen som avslutades med följande text:

"Skulle Herr Postinspektören, trots dessa verkligen vägande skäl, ändå icke vilja förorda denna vår ansökan, vilket dock synes oss alldeles oförklarligt, så tillåta vi oss framkomma med ännu ett förslag, nämligen att vi finge en postlinje från Hillerstorps järnvägsstation till Marieholms bruk med poststation därstädes och post 6 gånger i veckan, och förbinder sig i så fall under-tecknad ingenjör H Colléen att åtaga sig postföringen mellan Hillerstorp och Marieholmsbruk mot en ersättning av en krona per gång, samt under-tecknad Andersson att åtaga sig poststationsföreståndarebefattningen vid Marieholmsbruk mot en ersättning av 200 kronor för år räknat".

Detta missgillade postinspektören. I sin mycket långa skrivelse den 8 september 1902 till poststyrelsen med slutförslaget om hur omorganisationen skulle göras hem-

ställde han "huruvida icke frågan om inrättande av poststation vid Marieholms Bruk och postföring dit borde tills vidare bero".

Det var inte svårt att få bifall på den hemställan. Men det fick till följd att det skulle dröja omkring 35 år innan någon poststation inrättades i Marieholmsbruk. När företaget i ett brev till poststyrelsen den 19 mars 1937 bad att få en poststation samt daglig postgång lämnades följande uppgifter:

"Sedan ett tiotal år har posten till Marieholms bruk besörjts medelst cyklande lantbrevbärare från Hillerstorp station med fyra turer i veckan. Med hänsyn till att Marieholms bruk är ett industriföretag, som sysselsätter ett 70-tal arbetare, varförutan här finnes flera småindustrier, kooperativ affär med 81 medlemmar, folkskola, fyra angränsande byar med ca 25 hemman, för vars befolkning Marieholms bruk utgör ett centrum, finna vi den hittillsvarande postordningen vara i hög grad otillfredsställande för ortens behov".

Postdirektören i Linköping var positiv vid remissbehandlingen. Han gjorde en kort historisk återblick:

"Bruket anlades år 1836 och intill helt nyligen ha bruksägarna själva fått ombesörja sin och bruksarbetarnas postutväxling, till en början genom ridande bud till Jönköping (omkring 7 mil) och sedermera med bud till Klevshult eller Skillingaryd. Då lantbrevbäring anordnades mellan Hillerstorp och Marieholmsbruk inträdde en viss lättnad, men med hänsyn till det stora antalet arbetare där såg man sig nödsakad att för cirka 30 år sedan anställa och avlöna ett privat postombud. Det torde därför icke få anses vara ur vägen, att postverket nu träder emellan och åtager sig kostnaderna för en poststation."

Efter sedvanlig kontakt med bl a Ortnamnskommissionen i namnfrågan beslöt poststyrelsen vid föredragning den 5 juni 1937 att poststationen skulle öppnas den 1 juli och att lantbrevbäringen skulle fullgöras med en tur varje vardag. Till föreståndare utsågs Signe Lax, som länge hade fungerat som ortens postombud på privat basis. Hon

fick guldmedaljen för nit och redlighet i rikets tjänst och efterträddes, 79 år gammal, år 1959 av Helga Sjöberg som efter ett decennium fick uppleva poststationens in-dragning. Den ersattes den 1 juni 1970 med effektiv bilåkande lantbrevbäring från Hillerstorp. Hushållen i Bäckadal och Skarköp överfördes till lantbrevbäring från Gnosjö.

Undertecknade anhålla härmed vördsamt att till Kungl. Generalpoststyrelsen få framföra följande:

Sedan ett tiotal år har posten till Marieholms bruk besörjts medelst cyklande lantbrevbärare från Hillerstorp station med fyra turer i veckan. Med hänsyn till, att Marieholms bruk är ett industriföretag, som sysselsätter ett 70-tal arbetare, varförutom här finnes flera småindustrier, kooperativ affär med 81 medlemmar, folkskola, fyra angränsande byar med c:a 25 hemman, för vars befolkning Marieholms bruk utgör ett centrum, finna vi den hittillsvarande postordningen vara i hög grad otillfredsställande för ortens behov.

Under hänvisning till, vad som ovan anförts, tillåta vi oss vördsamt hemställa, att Kungl. Generalpoststyrelsen snarast måtte gå i författning om,

dels, att daglig postgång hit införes,

dels ock, att poststation med namn Marieholms bruk här inrättas.

Dessutom skulle vi vilja föreslå, att fröken Signe Lax, som under c:a 30 år handhaft postutdelningen här på platsen, måtte bli antagen såsom föreståndarinna för den blivande poststationen.

Marieholms bruk, H i l l e r s t o r p den 19. mars 1937.

Enligt uppdrag:

J. Colleen   *Georg Colleen*
.....
E. Th. Colleen   *August Kounander*
.....
Otto Kounander   *Edvin Kounander*
.....

Fler krutgummor

Bilden på motstående sida är ett förminskat faksimil av det brev som ledde till att poststationen i Marieholmsbruk inrättades. Därmed fick också Signe Lax anställning i postverket. Hennes funktion dessförinnan kan jämföras med exempelvis det som Lotten Karlsson gjorde för invånarna i Klintemåla i Kalmar län. Den sistnämnda slog dock Signes rekord i vad gäller ålder med aktiv tjänst.

Redan innan poststationen i Klintemåla öppnades år 1920 skötte Lotten Karlsson postdistributionen till dem som besökte hennes affär i tvåvåningshuset nära Östersjöns strand. När hon var 93 år gammal fick hon ta emot medaljen för nit och redlighet i rikets tjänst. Kanske kan man säga att det var hennes tjänstvillighet med postgöromål som gjorde att orten fick en egen poststation. I ordsbornas framställning till poststyrelsen kunde man bland annat läsa följande:

"Att fru Lotten Karlsson godhetsfullt tagit hand om posten och tillhandahållit allmänheten densamma är ju tacksamt att erkänna, men någon skyldighet har hon naturligtvis ej härtill".

Kvinnor blev genom ett kungligt brev den 10 juli 1863 berättigade att förestå poststationer och åtta år senare fick de även tillträde till extra biträdestjänster på postkontoren, men till en början hittar man inte så många kvinnliga poststationsföreståndare. Tyvärr hittar man åtskilliga fall där de blivit orättvist behandlade eller fått sämre villkor än manliga kolleger. I boken "Posten i Njudung" berättas t ex om Elsa Holmdahl i Ödestugu, som drog sig fram under mycket knappa omständigheter.

Ett mycket äldre fall finner vi i sydhalländska Östra Karup som under dess första 50-årsperiod uppvisar en obruten rad av kvinnliga poststationsföreståndare. De plågades bland annat av nattjänst för att passa postdiligensen, något som undergrävde deras hälsa utan att de för den skull fick något vederlag från Posten. När diligensen försvann och passningen av postförare minskade halverades lönen för den dåvarande poststationsföreståndaren Hilda Charlotta Carlberg. Hon höll ändå ut och var 76 år gammal när hon år 1919 lämnade över arbetet till handlanden John Birger Bengtsson.

Socknar utan egna poststationer

Valdshult

Valdshults socken är liksom Källeryds socken exempel på sådana församlingar som inte fick några egna poststationer när kronobrevbäringen upphörde i Småland med 1874 års ingång. Visserligen hette det vid riksdagsbehandlingen av den stora organisationsfrågan att kronobrevbäringen skulle ersättas med postföringar i postverkets egen regi samt med poststationer i varje socken. Men beslutet försågs med tillägget "där så behövdes", tre ord som gav fria händer vid genomförandet.

Men i den lilla Valdshults socken blev man helt utan en egen poststation. Postservicen kom att bestå av en lantbrevbäring från Stengårdshult via Kolabo fjärdingsmansboställe till Valdshults kyrka. Många sockenbor valde av olika skäl att anlita poststationen i Öreryd.

Det var förenat med åtskillig möda för Valdshults församlingsbor att få den önskade lantbrevbäringen till stånd. Den 8 maj 1879, en dryg månad efter att poststationen i Öreryd hade blivit indragen, skrev ett 15-tal församlingsbor med komminister David Timmer, folkskollärare I V Svensson och kyrkovärden Lorentz Magnuson som första undertecknare ett brev i ärendet till poststyrelsen. Deras önskan var att få någon ersättning för bestyret med att forsla kyrko- och kommunalposten till Valdshult. I brevet finns bland annat följande text:

"Sedan poststationen i Öreryd upphörde har kyrko- och kommunalposten kommit oordentligt till Valdshult. Än har den lämnats på gästgivaregården i Öreryd vid ombyte av posthästar, än har den gått från Jönköping i andras väskor och sedan blivit sänd, än med ett, än med ett annat skickebud hit.

Valdshults socken, som ligger 3/4 mil från allmän postväg vid Öreryd, har hittills haft dryga kostnader för sin egen samt kyrko- och kommunalpostens framskaffande. Numera sedan poststationen i Öreryd, från vilken posten hittills hämtats, upphört, uppstår en ännu drygare kostnad för oss, i det att vi måste bekosta vår egen posts expedierande i Jönköping samt vidare fortskaffande med allmän post till Öreryd, därifrån genom särskilt bud till Valdshult."

Brevet föredrogs i poststyrelsen den 29 maj 1879 och försågs med anteckningen "Ansågs, åtminstone i målets nuvarande skick, ej kunna bifallas".

Vid kommunalstämman i sockenstugan den 27 januari 1880 behandlades frågan på nytt. Då beslöt man begära att få "en lantbrevbärings- eller postbudslinje till socknen". Av protokollet framgår att man önskade att en sådan linje skulle utgå från Stengårdshult, där poststationen hade återinrättats den 1 januari 1880 efter ett halvt års törnrosasömn. Till lantbrevbärare föreslog man A Johansson i Hallaboryd i Stengårdshults socken, "en man som i orten är känd för ärlighet och pålitlighet".

Framställningen gick igenom och från den 1 april 1880 inrättades lantbrevbäringen. Det var under en tid då varje tillskott i kontanter var värdefullt och man noterar med undran att Johansson i Hallaboryd gick den milslånga vägen två gånger fram och tillbaka varje vecka för den ringa ersättningen av 20 kronor per år.

Källeryd

Vid en extra kommunalstämma i Källeryds sockenstuga den 10 december 1874 diskuterades frågan om att "bevilja medel för inrättande av en gångpost mellan Nissafors poststation och Källeryd kyrka i och för fortskaffande av kyrko- och kronoposten, emedan det under året varit förenat med mycket obehag att icke någon person haft skyldighet att ombesörja detta".

Protokollsutdraget speglar något av vad som kunde hända med postgången i de socknar som blev utan egen poststation eller regelbunden postföreling när kronobrevbärings-skyldigheten övertogs av postverket, i Småland med 1874 års ingång.

Vid den följande diskussionen framhölls att "då till följe av Kungl.förordningen av den 5 december 1873 den vissa hemman åliggande kronobrevbäringen upphört och detta besvär överflyttats på postverket, det borde åligga nämnde ämbetsverk att antingen inom socknen - vid kyrkan - inrätta poststation eller lämna ersättning för krono- och kyrkopostens fortskaffande från närmaste postanstalt till sockenkyrkan".

I slutet av protokollet heter det "att det väl icke gärna kunnat vara Riksdagens och Regeringens mening, då den upphävd den gamla kronobrevbäringen, att det skulle ske på ett sådant sätt, att en del socknar därav skulle få en fördel, då däremot andra skulle bli ännu mer betungade än förut varit fallet".

På stämmans uppdrag skrev vice ordföranden A Petersson till poststyrelsen och hemställde om ersättning med 50 kronor för ett postbud mellan Nissafors och Källeryds kyrka, "såvida icke Kungl.Generalpoststyrelsen skulle

finna för gott att inom Källerö socken vid kyrkan inrätta poststation".

Landskansliet i Jönköping avstyrkte framställningen "enär det enligt gällande föreskrifter åligger vederbörande att själva draga försorg därom, att tjänsteförsändelser varda avlämnade och avhämtade å närmaste postanstalt inom tjänstgöringsdistriktet eller, om postanstalt därstädes icke finnes inrättad, å närmaste sådan anstalt utom distriktet".

I frågan om en eventuell poststation i Källeryds socken anfördes att länsstyrelsen "vid avgivande av förslag om poststationers inrättande här i länet med anledning av kronobrevbäringens upphörande, förklarar sig anse särskild postanstalt för ifrågavarande socken, med tillhoppa allenast 9 7/8 mantal samt icke fullt 600 innevånare, ej vara erforderlig, desto mindre som avståndet mellan sockenkyrkan och Nissafors utgör blott 3/8 mil, finner sig sakna skäl att tillstyrka bifall å berörda framställning".

Med den motiveringen förefaller det ha varit lätt för poststyrelsen att vid föredragning den 14 januari 1875 förse ärendet med påteckningen "ansågs ej f n föranleda vidare åtgärd".

Vid en extra kommunalstämma i Källeryd den 10 april 1882 behandlades postfrågan åter. Den gången beslöt man att ansöka om ett årligt anslag på 50 kronor för en gångpost mellan Nissafors och komministerbostället Näs tre gånger i veckan. Pastor J Hård i Näs och förre kyrkvärden A Petersson i Ödh fick uppdraget att framföra önskemålen till poststyrelsen.

Ansökan avläts den 1 maj 1882. I den framhölls att "komminister i församlingen har nära en mil till postanstalt och flere andra, däribland de som idka icke obetydlig handels- och industrirörelse, över en mil, vilket vållar ganska stor kostnad, för att icke tala om den post som tillhör kyrkan, kronofjärdingsmannen, kommunalstämman m m."

Poststyrelsen beslöt därefter att lantbrevbäring skulle anordnas mellan Nissafors och Näs komministerboställe med början i juni 1882. Till lantbrevbärare antogs kyrkvärden A Johanson, som erbjudit sig att fullgöra tre

turer i veckan, fram och åter, mot ersättning av 50 kr för helt år räknat.

Det blev dock inte något helt år för Johanson. En framställning från handlanden A O Söderberg i Gynnås om utsträckning av lantbrevbäringslinjen från Näs till Gynnås i Åsenhöga församling vann nämligen poststyrelsens bifall för tillämpning från april 1883. Johanson blev uppsagd. Gynnås låg utmed den långa postlinjen Jönköping-Bredaryd och lantbrevbäraren fick inte bara en halv mil längre färdväg utan också mycket tyngre post genom att två huvudlinjer förbands med varandra av en tvärsövergående lantbrevbärning.

I Gynnås blev handlanden Söderberg antagen till postvårdare som ansvarig för att postväskan till och från Nissafors blev utväxlad med postföraren på linjen mellan Jönköping och Bredaryd. Söderberg blev också formellt antagen till lantbrevbärare men lejde ut denna uppgift. Ibland anlätades en minderårig, som inte var stark nog. Detta vållade komplikationer och kontraktet med Söderberg hävdades i september 1884. Ny lantbrevbärare blev Petter Edvard Magnusson i Gynnås Skattegård. Han efterträddes redan i januari 1885 av kyrkvärden A Johanson, som haft det ursprungliga kontraktet för den kortare linjen till Näs. På hans ansvar fullgjordes lantbrevbärningen av den då 22-årige drängen August Johanson.

Inom sockengränsen fick Källeryds församling så småningom en egen poststation genom att den i Nissafors flyttades till järnvägsstationen ej långt från Källeryds kyrka, när järnvägen Borås-Alvesta togs i bruk för allmän trafik den 23 december 1902. (Se sid 25-28).

Namnet Källeryd hamnade senare i postanstaltsförteckningen. Men det var en förenad post- och järnvägsstation i närheten av Sörby i Västergötland som inrättades den 1 december 1907.

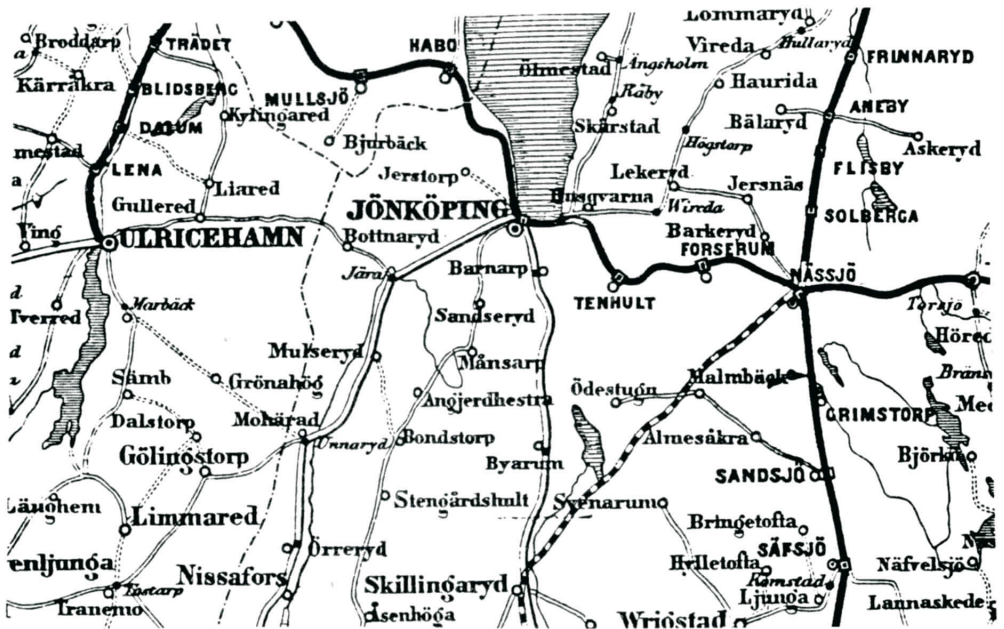
Kartan på nästa sida

är ett utdrag ur 1875 års postkarta. Kraftiga mörka linjer markerar järnvägar i bruk, medan den planerade järnvägen mellan Nässjö och Värnamo markeras annorlunda. Jämför med den fem år yngre kartan på sid 35

Posten väster om gränsen

I flera avsnitt i denna bok berörs postgången västerut. Jag har funnit det angeläget att i korthet beröra några av de angränsande poststationerna i Västergötland, nämligen de som återfinns utmed de postlinjer som utgre-nade sig från den dominerande linjen Jönköping-Halmstad, vilken i september 1877 avkortades till sträckan Jönkö-ping-Smålandsstenar.

Det är i huvudsak tre förgreningar, som var aktuella under det stora utbyggnadsskedet under 1870-talet, Jära-Ulricehamn, Mohärad-Grönahög-Marbäck-Ulricehamn och Mohärad-Gölingstorp-Tranemo med förgrening från Gölingstorp till Sämb över Dalstorp. Av kartklippet nedan framgår situationen år 1875 efter det att post-verket hade övertagit ansvaret för kronobrevbäringen även i Älvsborgs län.

Gölingstorp

Regeringsbeslutet i mars 1860 om att poststationer skulle inrättas för att "såsom speditjonskontor, för mera avlägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor eller postexpedition" föranledde poststyrelsen att skriva till länsstyrelserna. Det dröjde dock innan man kom till skott överallt. Till länsstyrelsen i Älvsborgs län skrev poststyrelsen sålunda först den 29 november 1860 och begärde förslag på orter, där poststationer kunde behövas.

Kontakten med kronofogdarna drog ut på tiden och landskansliets svar till poststyrelsen daterades så sent som den 26 juni 1861, då åtskilliga poststationer redan hunnit inrättas på olika håll i landet. Förslag förelåg nu om fyra poststationer i Älvsborgs län, i Vårgårda järnvägsstation och i Steneby skolhus samt i gästgivaregårdarna Mörlanda och Gölingstorp. En kronofogde hade förutom Gölingstorp föreslagit Trädet vid landsvägen mellan Falköping och Ulricehamn samt i länsmannens tillfälliga bostad Ellebäckstorp i Frölunda socken. Intressant är landskansliets motivering för att inte acceptera de båda sistnämnda platserna:

"Då någon ordinarie post icke framgår å dessa vägar, anser sig Konungens Befallningshavande icke kunna understödja berörda förslag".

Kostnaden för nya postföringslinjer ville man undvika.

I Gölingstorp öppnades en poststation den 1 juli 1862 liksom i Mörlanda och Steneby. I Vårgårda blev det klart redan den 1 januari 1862 med stinsen F Sundler som ansvarig för posten.

Jönköping—Göteborg									
F.	—	3	f. m.	Jönköpings postkontor	O.	10	—	e. m.	
F.	10,15	10,30	f. m.	Gölingstorps poststation	O.	12	12,15	midd.	
F.	2,30	3	e. m.	Svenljunga postkontor	O.	7,30	8	f. m.	
F.	7,15	7,45	e. m.	Skene postexpedition	O.	2,45	3,15	f. m.	
L.	3,30	—	f. m.	Göteborgs postkontor	T.	—	7	e. m.	

C i r k u l ä r

till samtliga Postförvaltare i Riket.

Den 1 nästinstundande juli komma nya poststationer att öppnas vid *Mörlanda* gästgifvaregård i Hofs socken och Gäseneds härad; vid *Gölingstorp*s gästgifvaregård i Nittorps socken och Kinds härad; vid *Steneby* sockens skolhus i Wedbo härad, alla af Elfsborgs län; vid *Floda* kyrka i Westerdalarnes fögderi af Kopparbergs län; vid *Sörby* jernvägsstation i Sörby socken, Wilske härad af Skaraborgs län, samt vid *Gränsta* gästgifvaregård inom Knutby socken, Närke härad och Stockholms län, hvilken sistnämnda poststation genom en nyinrättad post två gånger i veckan, fram och åter, sättes i förbindelse med diligensposten Stockholm—Norrtelje—Grislehamn.

Bland dessa poststationer skall

<i>Mörlanda</i>	lyda	under	postkontoret	i	Alingsås	} samt der- jemte direkte utvexla post äfven med	Borås, Fal- köping och Jönköping; Jönköping;
<i>Gölingstorp</i>	„	„	„	„	Svenljunga		„
<i>Steneby</i>	„	„	„	„	Ämäl;	„	
<i>Floda</i>	„	„	„	„	Gagnef	„	Malung;
<i>Sörby</i>	„	„	„	„	Falköping	„	Alingsås, samt
<i>Gränsta</i>	„	„	„	„	Stockholm	„	Norrtelje.

Stockholm, af Kongl. General-Post-Styrelsen, den 1 maj 1862.

O. W. STAEL v. HOLSTEIN.

Wilhelm Roos

Lantbrukaren Oscar Carlsson blev föreståndare för poststationen i Gölingstorp som blev den första i Västergötland på linjen Jönköping-Göteborg. Denna linje avvek vid Mohärad från postvägen Jönköping-Halmstad.

Carlsson hade sin posttjänst kvar till sin död, d v s i mer än 41 år. Fröken Jenny Charlotta Franzén gick in som vikarie under tiden 4 november - 31 december 1903, innan en ny ordinarie innehavare, Carl Axel Carlson, kunde tillsättas.

Poststationen i Gölingstorp blev mer än 100 år gammal. Den kunde ersättas med effektiv lantbrevbäring den 1 juli 1964.

Grönahög

Från Marbäcks poststation anordnades med 1875 års början en gångpostlinje över Grönahög till Mohärads poststation i Unnaryd. Till föreståndare för den samtidigt inrättade poststationen i Grönahög tillsattes skolläraren J Gustafsson med 100 kr i årsarvode. Han fick också ansvaret för bl a postföringen mellan Grönahögs och Mohärads poststationer med en milersättning av 79 öre. Den undersökning av poststationernas lönsamhet som poststyrelsen anbefalldes i september 1875 resulterade i vad gäller Ulricehamns postområde att postmästare Hans C M Virgin konstaterade poststationen i Grönahög under vissa betingelser obehörlig "för tjänstebrevs avsändande". Frimärken hade sålts under år 1875 för 121 kronor.

Man avvaktade ändå den omorganisation som skulle följa på det väntade beslutet om lantbrevbäring. Då planerades indragning av poststationen, men ett brev den 7 april 1878 från ledamoten i riksdagens andra kammare S Fr. Norén "räddade" stationen. Han framhöll att poststationen i Marbäck kunde dras in, om man ändrade postföringen till Grönahög så att den utgick från Sämb.

I stort sett så löstes också frågan. En gångpost inrättades från Dalstorps poststation i Hjelmafors över Ölsremma till Grönahög. Marbäcks poststation blev indragen den 31 mars 1879. Den återinrättades åtta år senare.

Men Grönahögs poststation överlevde och avvecklades först med utgången av mars 1970. De 124 hushållen anknöts då till en lantbrevbäringslinje från Ulricehamn.

Dalstorp—Grönahög.					
(Gångpost.)					
(Från den 7 augusti 1879.)					
Th.	—	7,0	<i>Dalstorps</i> poststation	Th.	2,30 —
Th.	9,30	—	Ölsremma stom	Th.	— 12,0
			<i>Grönahögs</i> poststation		

Gullered

En åkande post inrättades med 1875 års ingång från Ulricehamn över Gullered till Bottnaryd med förgrening i Gullered norrut till Trädet via Liared och Kylingared. Den sistnämnda förgreningen ändrades senare till gångpost.

Till föreståndare för den samtidigt inrättade poststationen i Gullered antogs gästgivaren Svante Andersson med 170 kronor i årsarvode. En sextett sockenmän i Strängsered, synbarligen med lantbrukaren N S Johansson och skolläraren P R Peterson som initiativtagare, begärde i ett brev till poststyrelsen den 1 september 1876 att få Gullereds poststation flyttad till Strängsered.

De hade noterat att en poststation hade öppnats i Hössna i januari 1876 och tyckte att avståndet därifrån till Gullered var för litet. Avståndet från Gullered till nästa poststation utmed linjen österut, Bottnaryd, uppgavs vara över 1 1/2 mil. Brevet fortsatte:

"Strängsered däremot är beläget ungefär mitt emellan Hössna och Bottnaryd, vartill kommer, att den största i denna ort förekommande korrespondens utgår just från Strängsered, enär i denna omnejd utövas en omfattande industri, och tillfölje därav, samt även genom flera vägars sammanstötning, en livlig handel och rörelse är rådande. Lokala förhållandet är dessutom sådant, att en större del även utav Gullereds sockens invånare med lika stor fördel skulle avhämta sin post i Strängsered som i Gullered".

Sedan postmästare Hans C M Virgin i Ulricehamn efter yttranden av poststationsföreståndarna i Liared och Gullered framhållit att posten till Liared skulle försenas om den utgick från Hössna i stället för Gullered ansåg poststyrelsen vid föredragning den 29 september 1876 att ärendet inte borde till vidare åtgärd föranleda. Ytterligare stormar fick Gullereds poststation rida ut, t ex när Strängsereds poststation till sist inrättades 1888. Därom berättas i nästa avsnitt. Gullereds poststation bestod länge. Den kunde ersättas med effektiv lantbrevbäring den 1 september 1960.

Strängsered

Efter det misslyckade försöket år 1876 att få Gulleredes poststation flyttad till Strängsered gav sockenmännen ingalunda upp, även om dokumenten inte avslöjar några krafttag förrän efter ytterligare nära sju år.

Vid en kommunalstämma den 3 juni 1883 i Strängsereds skolhus följde man ett regeringsbeslut att bryta ut ett antal hemman ur jordeboken från Gullered och föra dem "under särskild socken benämnd Strängsered". Ett hemman i Bottnaryds församling överfördes samtidigt till Strängsered. Det var alltså fråga om en liten justering av länsgränsen i detta fall. Ännu en extra kommunalstämma i skolsalen den 16 juni 1883 tillsatte en kommitté för att lösa postfrågan. Man anhöll nu att "Kungl.Generalpoststyrelsen täcktes förflytta Gulleredes poststation till Strängsereds kyrka och gästgivaregård". Tre år tidigare hade gästgivaregården för övrigt flyttats från Gullered till Strängsered, där en ny landsväg från Borås genom Kinds härad utmynnade.

Vid den följande remissbehandlingen var nästan samtliga instanser mot förslaget och poststyrelsen lämnade det utan åtgärd vid föredragning den 14 juni 1884. I januari 1888 togs frågan upp på nytt, varvid skolläraren P R Petersson svarade för ett långt brev till poststyrelsen. Han erinrade om att ett regeringsbeslut hade medfört att Strängsereds kapellag blivit utbrutet från Gulleredes socken och att Strängsered nu var en självständig församling med tjänstemän, nämndeman och fjärdingsman. Denna gång begärde man dock inte flyttning av Gulleredes poststation utan helt enkelt att få en egen med bibehållande av grannsocknens.

Med många tunga handlingar var det bäddat för bifall och poststyrelsen beslöt den 28 februari 1888 att en poststation skulle inrättas i Strängsered den 1 april.

317.

Jära—Ulricehamn.

(Från den 2 april 1888.)

M. F.	—	2,0	
M. F.	3,15	3,20	0,5
M. F.	4,30	4,45	1,5
M. F.	5,45	5,0	0,7
M. F.	6,45	7,0	0,5
M. F.	8,0	—	0,8
			3,7

Jära gästegd (å lin. Jönköping—Smålandsstenar)	
Bottnaryds poststation	
Strängserefs poststation	
Gulleredes poststation	
Hössna poststation (Lilla Torp)	
Ulricehamns postkontor	

T. L.	8,0	—
T. L.	6,30	6,45
T. L.	5,15	5,30
T. L.	4,0	4,15
T. L.	3,0	3,15
T. L.	—	2,0

Denna post får ej affärdas från Jära förr, än posten från Jönköping anlämt.

Förändringen gick på sätt och vis ändå ut över poststationsföreståndarna i Gullered och Hössna. Med dem träffade postmästare Andreas Brodin i Ulricehamn nämligen ett avtal om "att de, tillfölje av minskade göromål genom den nya stationens verksamhet skulle avstå av sina årliga arvoden, den förre 50 kronor och den senare 30 kronor, varefter vardera skulle erhålla 120 kronor för år".

Peter Reinhold Petersson blev inte oväntat föreståndare för poststationen i Strängsered. Hans årsarvode blev 150 kronor. Den 1 juli 1901 tog skolläraren Vilhelm Lundskog över postgöromålen. Med skiftande öden och på olika platser fick poststationen vara kvar till modern tid. Den ersattes med lantbrevbäring den 1 september 1970.

318.

Trädet—Kyllugared—Gullered.

(Gångpost.)

(Från den 12 september 1886.)

S. Th.	—	12,0	
S. Th.	5,0	—	} 2,0
M. F.	—	12,0	
M. F.	2,30	2,45	1,0
M. F.	4,45	—	0,8
			3,8

Trädets poststation	
Kyllugareds poststation	
Liareds poststation (Skeppholmen)	
Gulleredes poststation	

Th. S.	10,0	—
Th. S.	—	5,0
M. F.	10,45	—
M. F.	8,0	8,15
M. F.	—	6,0

Denna post får ej affärdas från Gullered förr, än posten från Jönköping öfver Jära anländt.

Liared

Poststationen i Liared inrättades den 1 januari 1875. Den förlades till Skeppsholmen och lantbrukaren H Spaak blev utsedd till föreståndare med 200 kronor i årligt arvode.

Hemmansägaren Lars Gustaf Pettersson i Stensered Storegård ansvarade för transporten av posten från Gullered till Liared och vidare norrut till Trädet vid järnvägen mellan Vartofta och Ulricehamn. Efter omförhandling i februari 1875 fick han kr 1:30 per mil för denna transport jämte åkdonspenningar, 3 öre milen. En gångpost med två turer i veckan inrättades också från Liared till Dalums förenade post- och järnvägsstation. Även den ursprungliga åkande posten mellan Gullered och Trädet blev sedermera förändrad till gångpost, detta som en följd av de stora förändringar som relateras i avsnittet om Bottnaryd.

Liareds poststation kunde hålla sig kvar i en stormande tid i samband med organisation av lantbrevbäring i Älvsborgs län i slutet av 1870-talet. Inte förrän i modern tid blev det riktig anledning att avveckla den. Det kunde göras med maj månads utgång 1969, då även Kölingareds och Hössna poststationer fick skatta åt förgängelsen. Liareds sista poststationsföreståndare Elvy Svensson blev vid omorganisationen bilburen lantbrevbärare med betjäning av postkunder i delar av Hössna, Liareds och Knätte socknar.

Ölsremma

Enligt 1872 års postortlexikon kunde invånarna i Ölsremma annexsocken uträtta sina postärenden vid poststationen i Dalstorp. När planerna för omorganisation gjordes upp i samband med att kronobrevbäringen upphörde vid 1875 års ingång, blev det inte tal om att socknen skulle få någon egen poststation.

Men behovet växte sig starkt och vid kommunalstämman i sockenstugan den 27 februari 1903 fick handlanden Carl Petterson i Grebbaslätt uppdraget att tillsammans med stämmans ordförande Johan Johansson ansöka hos poststyrelsen "om att få en mindre poststation förlagd inom socknen".

I den ansökan spårar man bland annat att länsgränsen inte var något hinder för postutväxlingen. Man trycker nämligen på att inte bara många invånare i Ljungsarps socken utan även i Unnaryds socken i likhet med dem i Ölsremma "hava ända till två nymil till närmaste poststation och därför äro i lika stort behov av att få en på närmare håll förlagd poststation".

Poststationsföreståndare Roberth Westerlund i Dalstorp framhöll i sitt remissyttrande att avståndet mellan Ölsremma kyrka och Dalstorps poststation var 8 km. Han tyckte att gångposten mellan Dalstorp och Grönahög kunde utökas från tre till fyra turer i veckan varigenom avlämningsstället i Ölsremma, där postbudet passerade, fick möjlighet att ge invånarna mera frekvent möjlighet till postutväxling. Kronofogde Wilhelm Svensson i Kind liksom postmästare Johan Edvin Ljungberg i Ulricehamn tillstyrkte detta men avstyrkte inrättande av en poststation.

Under ärendets gång sade poststationsföreståndaren Johan Gottfrid Kjellén i Grönahög upp sitt fyra år gamla kontrakt om att svara för gångposten mellan Dalstorp och Grönahög. Anbud infordrades och hemmansägaren Per August Fägerholm i Bohestra erbjöd sig att svara för postgången mot en ersättning av kr 1:90 per tur fram och åter, vilket var 15 öre mera än Kjellén haft. Detta accepterade poststyrelsen och med 1905 års ingång inträffade förbättringen.

I närmare ett halvt sekel fick man vänta på sin poststation. Den inrättades den 15 februari 1952 med Gunnel Lindbjer som föreståndare. Hon fick också uppleva poststationens indragning med maj månads utgång 1975.

En effektiv lantbrevbäring blev ersättningen genom Gunnar Pettersson, vars bil blev ett rullande postkontor med utgång från Dalstorp.

Dalstorp

Poststationen med namnet Dalstorp inrättades med januari månads ingång i Hjelmafors, där bruksägaren L P Eklundh antogs till föreståndare. Han fick också bli ansvarig för den samtidigt inrättade gångposten mellan Dalstorp och Gölingstorp med en ersättning av 95 öre per mil.

Eklundh gjorde i ett brev till poststyrelsen den 16 november 1875 ett försök att få poststationen namnändrad till Hjelmafors, vilket efter utredning avslogs av poststyrelsen den 24 mars 1876. Hans årsarvode som poststationsföreståndare, 150 kronor, var oförändrat när efterträdaren, handlanden Roberth Westerlund tog hand om poststationen den 1 oktober 1896 men höjdes till 200 kronor med det nya seklets ingång.

I samband med Westerlunds tillträde uppstod frågan om var poststationen borde ligga. Vid kommunalstämman den 7 juli 1896 enades man om "att den bästa plats för poststationen är där den nu är på Wik, emedan där tillstöter vägar från flera håll och största affärsverksamheten där omkring". Vid därefter genomförd omröstning för den händelse poststationen skulle flyttas från Wik föll 529 röster för att den skulle ligga vid skolan och 275 röster för att den skulle ligga i Hagalund.

Många intressen konfronterades med varandra sedan flyttning till Hagalund genomförts. Knappt tio år senare tog även Ölsremma församling ställning till frågan om platsen genom en extra kommunalstämma den 29 januari 1905, sedan man inte lyckats få bifall på framställningen om en egen poststation. Det mer än 30 foliosidor långa ärendet avgjordes av poststyrelsen den 22 augusti 1905 utan att platsen för poststationen ändrades vid det tillfället.

Handelsbiträdet Ernst Oskar Brolin övertog poststationen 1911 och från augusti 1915 blev handlanden Nils Ebbe Nordvall föreståndare. Han följdes i april 1942 av Göran Melander, vars hustru Ingrid tog över 1960. Hon fick uppleva sådan trafikökning att poststationens status höjdes. Från den 1 oktober 1966 hette det postexpedition, en term som 1977 byttes till lokalpostkontor. Prefixet "lokal" ströks med 1986 års ingång. Postmästare Elisabeth Johansson tog över rodret 1985 med ansvar för postservice till 600 hushåll inklusive dem på två lantbrevbäringslinjer.

Personregister

Detta register omfattar flertalet av de personer som nämns i denna bok. Sidhänvisningar som följs av tecknet + , anger att personen finns omnämnd även senare i boken.

PERSONNAMN	SIDA	Emanuelsson, Estrid	59	Johansson, I	30
Ahlgren, Olof Helmer	28	Embring, Joh	61	Johansson, J	50
Almgren, A L	74	Erickson, Måns	9	Johansson, Knut	33
Almén, J	70	Ericsson, J W	48+	Johansson, S	35
Ander, Wilh	31	Ericsson, Sven	90	Johansson, Sven	10
Andersson, Andreas	41	Eriksson, Alfred	62	Johansson, Svenning	69
Andersson, B C	76	Eriksson, John	27	Jonasson, Sven Isak	29
Andersson, Gustaf	64	Franzén, Jenny Ch	102	Josefsson, Johannes	61
Andersson, Janne	22	Fredén, J A	66	Jönsson, Anders	10+
Andersson, Johan	75	Friberg, P G	37	Jönsson, Sven	52
Andersson, Johan Albert	84	Friberg, Per Gustaf	27	Karlsson, Hanna Linnea	59
Andersson, P	92	af Fulkila, C J Munck	26	Kjellerstedt, A M	37
Andersson, P M	91	Fälth, Gustaf Hjalmar	75	Kraft, Anders	21+
Andersson, S M	72	Gradén, Fritz Paul	45	Lagerström, Janne	27+
Andersson, Sigfrid	85	Granstrand, Karl Gustaf	39	Larsdotter, Märta	9
Andersson, Svante	105	Gustafsson, Abraham	40	Lax, Signe	93
Andersson, Sven	9	Gustafsson, Andriette	67	Lindström, Lars Arvid	28
Andreasson, Anders	24	Gustafsson, Bengt	9	Lindkvist, Carl Gustaf	84
Andén, Johan Olof	16	Gustafsson, Elisabet	51	Ljungdahl, Peter G	12
Arfweson, Lars	8	Gustafsson, Erik	60	Lundberg, Hilda Ch	90
Aschan, Petter	7+	Gustafsson, Gustav Adolf	28	Lundberg, Alma	89
Aurell, Gustaf	80	Gustafsson, J	50+	Lundberg, Ernst	89
Bengtsson, Hans	9	Gustafsson, Paul	68	Lundell, J K	15
Benjaminsson, Inger	85	Gustafsson, Pehr	41	Lundgren, Axel Th W	28
Bergström, August Einar	28	Gustafsson, Peter	51	Lundskog, Vilhelm	106
Billing, Paul	12+	Hammar, Anna Naemi	35	Löfvenskiöld, S	26+
Björkman, Folke Rickard	85	Hammar, Oskar Enok	35	Magnusson, Lorentz	96
Björnberg, Anders Gustaf	44	Hanell, Carl	67	Magnusson, Petter Edvard	100
Blomné, Axel	75	Hanson, Lars	10	Malmgren, E Hj	27
Blomné, Sven August	74	Hansson, Johan	29	Malmgren, Robert	27
Blomqvist, Gustaf Adolf	85	Hjerdow, Henning	89	Modéen, Gustaf Edvard	67
Blomstrand, Hugo	24+	Holm, Hjalmar Bertil	28	Modéen, J	12+
Boberg, Augusta	68	Holmberg, Augusta Helena	44	Munck af Fulkila, C J	26
Boberg, Carin	68	Holmberg, Per Nikolaus	40	Neiglick, N C	18
Boberg, Johannes	67	Hultsjö, Bengt	63	Netzén, Gunnar O T	89
Bom, O V	56	Håkanson, Gerda	22	Nikander, David	67
Brodin, Andreas	107	Håkanson, Johan	22	Nilsson, Fritz	33
Börjesson, Carl	67	Hård, J	99	Nilsson, Johan	67
Carlson, Carl Axel	103	Höglund, May-Britt	85	Nilsson, K A	38+
Carlsson, Oscar	102	Höglund, Otto	70	Nilsson, Simon	45
Carlström, Birger	27	Iseberg, Carl Einar	63	Norén, S Fr	104
Claesson, C I	80	Iseberg, Hulda Sofia	63	Nyström, Augusta	37
Colléen, H	91	Jacobsson, Justus Henning	39	Nyström, Hilda	12+
Colléen, S A	65	Jansson, Matilda	59	Ohlson, Adina	51
Dahlman, Fridolf	34+	Jerremalm, John	28	Olsson, Berit Margareta	51
Danielsson, E	75	Johanneson, Josef	61	Olsson, Johan Albert	22+
Ekberg, Anders Harald	46	Johannesson, Nils	64	Olsson, Julius	27
Ekstrand, Peter Vilhelm	28	Johansson, August	99	Olsson, Marta	46
Eliasson, Johan Waldemar	28	Johansson, Carl Johan	45+	Olufsson, Jochim	8
		Johansson, Gustaf	82	Orre, Carl	17+

Papegoja, Johan	47	Sevelius, Johan	27	Svensson, Hildur	59
Pettersson, A	99	Sjöberg, Helga	94	Svensson, I V	96
Pettarsson, Anders	64	Sjögren, Agda	35	Svensson, Johan	56
Pettersson, Aron Sigfrid	69	Sjögren, Tobias	35	Svensson, Johan August	29
Pettersson, C M	20	Sjöstrand, Karl Viktor V	59	Svensson, Malkolm	63
Petersson, Lars Gustaf	108	Spaak, H	108	Svensson, Oskar	56
Petersson, Otto Evert	45	Spångberg, David	28	Sylwan, Lorentz	66+
Petersson, P R	106	Stenmarker, Allan	90	Söderberg, A O	100
Pettersson, Lars Magnus	36	Sundler, F	102	Tenggren, J A	49
Printz, Johan	47	Svenberth, John Viktor	75	Thelander, Otto	75
Roos, Wilhelm	27	Svenningsson, Gertrud E	90	Thörnqvist, C W	30
Rosenblad, Karl Gustaf A	85	Svensson, Adam	59	Timner, David	96
Rosén, Alfred	62	Svensson, Alfred	35+	Torsdotter, Märta	9
Rydberg, Arnold	68	Svensson, Carl	35	Virgin, Hans C M	104
Rydell, A P	15	Svensson, Clement	10	Wallin, Lennart	46
Rydén, Gustaf	27	Svensson, Dagmar	39	Wibeck, Carl	15
Ryman, Axel Emanuel	63	Svensson, Elvy	108	Winroth, Pontus	25
Sandblom, Johan Albert	84	Svensson, Emma Charlotta	63	Ahlén, Johan	68
Schultz, Per Magnus	28	Svenson, Herman	67		

BÖCKER OM SVENSK POSTHISTORIA

1	Posthistoria från Ljungby kommun (1980)	144	sidor
2	Kommunikation i gränsbygd (1981)	176	
3	Kommunikation i Västbo (1982)	192	
4	Kommunikation i Allbo (1983)	224	
6	Kommunikation i Kinnevald (1985)	112	
8	Kongaposten (1987)	176	
9	Berättelser från glesbygd (1988)	160	
10	Mitt i Småland (1989)	96	
11	På post i Mo härad (1989)	112	
12	Posten i Njudung (1989)	176	

Samtliga böcker finns att rekvirera från Förlaget på post, Box 222, 351 05 VÄXJÖ. Skriv gärna och begär närmare information.